

**AFYONKARAHİSAR İLİ SİNANPAŞA
İLÇESİ DÜZAĞAÇ KASABASI DOĞUM EVLENME
ÖLÜM ADETLERİ VE MÜZİK PRATİKLERİ**

Ömer ŞAHİN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Cenk ÇÖL
Haziran, 2020
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AFYONKARAHİSAR İLİ SİNANPAŞA İLÇESİ
DÜZAĞAÇ KASABASI DOĞUM EVLENME ÖLÜM
ADETLERİ VE MÜZİK PRATİKLERİ

Hazırlayan
Ömer ŞAHİN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Cenk ÇÖL

AFYONKARAHİSAR 2020

YEMİN METNİ

Hazırlamış olduğum “**Afyonkarahisar İli Sinanpaşa ilçesi Düzağaç Kasabası Doğum Evlenme Ölüm Adetleri Ve Müzik Pratikleri**” adlı yüksek lisans tez çalışmasının bütün aşamalarını bilimsel etik ve kurallar çerçevesinde oluşturduğumu, araştırma süresince kullandığım doğrudan ya da dolaylı her türlü alıntıyı bir kaynağa dayandırdığımı ve faydalandığım eserlerin tümünün kaynakçada belirtildiğini, yazım esnasında enstitü tez yazım kılavuzuna bağlı kaldığımı onurumla doğrularım.

.././2020

Ömer ŞAHİN

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

AFYONKARAHİSAR İLİ SİNANPAŞA İLÇESİ DÜZAĞAÇ KASABASI DOĞUM EVLENME ÖLÜM ADETLERİ VE MÜZİK PARTİKLERİ

Ömer ŞAHİN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI

Temmuz, 2020

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Cenk ÇÖL

Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesi Düzağaç kasabasında yaşatılan geçiş dönemleri (doğum, evlenme ve ölüm) adetleri ve bu bağlamda ortaya konulan geleneksel kültüre ait ürünlerin halkbilimi yöntem ve teknikleri ile tespit edilip kayıt altına alınması araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Yörenin halk kültürüne ilişkin kapsamlı, sistematik bir çalışmanın yapılmamış olması bir eksiklik olarak görülmüş olup araştırmanın gerçekleştirilmesine zemin hazırlamıştır.

Araştırmada, tarama modeli ve alan araştırması yöntemi uygulanmıştır. Bu doğrultuda, ön hazırlık evresinde literatür taraması yapılmış, ardından kaynak kişilerle yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler sağlanmış, gerçekleştirilen katılımlı gözlem neticesinde elde edilen veriler, görsel ve işitsel olarak kayıt altına alınmıştır.

Verilerin betimlenmesi sonucunda, geçmişten günümüze doğum, evlenme, ölüm adetlerine yönelik geleneksel pratiklerin, sözlü kültür ürünleri ve halk müziği unsurlarının modernitenin getirdiği popüler kültürün etkisiyle pek çoğunun kaybolduğu ya da değişime uğradığı tespitine ulaşılmıştır. Ayrıca yörenin geleneksel halk müziği bağlamında, halen yöreye ait kaynaklarda ulaşılamayan, 8 adet kına ve düğün türküsü, 1 adet iş türküsü ve 1 adet nenni kayıt altına alınıp nota metinleri yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afyonkarahisar, Sinanpaşa, Düzağaç Kasabası, geçiş dönemi, halk müziği.

ABSTRACT

BIRTH MARRIAGE DEATH CUSTOMS AND MUSIC PRACTICES OF VILLAGE OF DÜZAĞAÇ TOWN OF SİNANPAŞA CITY OF AFYONKARAHİSAR

Ömer ŞAHİN

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF MUSIC

July, 2020

Advisor: Ass. Prof. Dr. Cenk ÇÖL

The aim of the study is to identify and record the traditions of transition periods (birth, marriage and death) in Düzağaç town in Sinanpaşa district in the province of Afyonkarahisar and the products of traditional culture that emerged in this context by using folklore methods and techniques. The absence of a comprehensive and systematic study of the region's folk culture was seen as a shortcoming and this situation paved the way for the study. In the study, survey model and field research method were used.

Accordingly, a literature review was made during the preliminary phase, semi-structured and unstructured interviews were had with the source people, and the data obtained as a result of the participant observation was recorded audio-visually.

As a result of the depiction of the data, most of the traditional practices for birth, marriage and death customs, the oral culture products and the folk music elements were determined to be lost or changed with the effect of the popular culture led by modernity. In addition, in the context of traditional folk music of the region, eight henna night and wedding folk songs, one folk song about working and one lullaby, which are still not available in the local resources, were recorded and their musical notes were written.

Keywords: Afyonkarahisar, Sinanpaşa, Düzağaç Town, transition period, folk music.

ÖN SÖZ

Hazırlamış olduğum yüksek lisans tez çalışmasında her konuda yardımcı olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Cenk Çöl'e, yörede yapmış olduğum araştırma süresince desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Öğr. Elm. Hanife Gülnaz'a, sunduğu fikir ve yönlendirmelerle çalışmaya katkı sağlayan değerli hocam ve dostum Öğr. Grv. Osman Fethi Ark'a, kaynak ve analiz süreci aşamalarında yardımda bulunan arkadaşlarım Esengül Karademir, Bekir Celep ve Aydan Doğan'a, araştırmaya büyük katkı sağlayan ve beni evlerinde misafir eden kaynak kişiler Hüseyin Erzincanlı, Sabire Gülnaz ve Emine Bayrak'a ve son olarak yaşamıma sağladığı sonsuz destek için annem Aysel Büyükkaydın'a, kardeşim Yunus Emre Şahin'e ve tüm aile üyelerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ömer ŞAHİN
2020, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
ŞİMGELER VE KİSALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜZAĞAÇ KASABASI

1. COĞRAFİ KONUMU VE YAPISI	2
2. TARİHÇESİ.....	3
3. SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPI	4
3.1. SOSYAL VE KÜLTÜREL FAALİYETLER	4
3.2. EKONOMİK FAALİYETLER	5

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. HALK BİLİMİ.....	7
1.1. DERLEME	8
1.2. DERLEMECİ	9
1.3. KAYNAK KİŞİ	10
1.4. ALAN / SAHA KAVRAMI.....	11
2. SÖZLÜ KÜLTÜR KAVRAMI	12
3. TÜRK HALK MÜZİĞİ KAVRAMI	13
4. SOSYAL NORM KAVRAMI	14
4.1. ADET KAVRAMI	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI	17
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	17
3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI	17
4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	18
5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	18
5.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	19
5.2. VERİ TOPLAMA YÖNTEMLERİ	19
5.3. ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI.....	23

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AFYONKARAHİSAR İLİ SİNANPAŞA İLÇESİ DÜZAĞAÇ KASABASI DOĞUM EVLENME ÖLÜM ADETLERİ VE MÜZİK PRATİKLERİ (BULGULAR)

1. DOĞUM ADETLERİ	24
1.1. DOĞUM ÖNCESİ.....	24
1.1.1. Kısırlığı Giderme/ Gebe Kalma	24
1.1.2. Gebelik Süreci ve Bebeğin Cinsiyetinin Belirlenmesi	25
1.2. DOĞUM SONRASI.....	26
1.2.1. Göbek Kesme ve İsim Koyma	26
1.2.2. Kırk Basması (Kırklama)	27
1.2.3. Diş Göllesi.....	27
1.2.4. Diğer Adet ve İnanmalar	28
2. EVLENME ADETLERİ	28
2.1. EVLENME ŞEKLİ İLE İLGİLİ PRATİKLER.....	29
2.2. KIZ İSTEME	29
2.3. NİŞAN.....	30
2.4. DÜĞÜN.....	31
2.4.1. Düğün Hazırlığı ve Çeyiz Serme	31
2.4.2. Gelin Kınası.....	32
2.4.3. Kız Hamamı	33
2.4.4. Kına Gecesi.....	34
2.4.5. Oğlan Hamamı.....	35
2.4.6. Dini Nikâh	35
2.4.7. Kınacı Kağnısı.....	36
2.4.8. Gelin Alma	36
2.4.9. Gelin Arkası	37
2.4.10. Damat Katma	38
2.4.11. Duvak.....	38
3. ÖLÜM ADETLERİ	38
3.1. ÖLÜM ÖNCESİ.....	39
3.1.1. Hayvanlarla İlgili Olanlar.....	39
3.1.2.Ölümü Yaklaşan Hastada Görülen Fiziksel ve Psikolojik Değişiklikler İle İlgili Olanlar	40
3.1.3. Ölümünden Hemen Önceki Pratikler	40
3.2. ÖLÜM SONRASI	41
3.2.1. Ölümün Duyurulması	41
3.2.2. Ölünün Yıkanması.....	41
3.2.3. Cenazenin Taşınması- Gömülme Öncesi ve Sonrası	42
3.2.4. Cenaze Evindeki Pratikler	42
4. HALK EDEBİYATI ÜRÜNLERİ	42
4.1. MANİLER	43
4.2. NİNNİ VE TEKERLEMELER	45
4.3. DUALAR VE BEDDUALAR	47
4.4. ATASÖZLERİ	49
4.5. HALK HİKÂYESİ	50
4.6. YÖRESEL TERİMLER	52
5. MÜZİK PRATİKLERİ	53

5.1. CUMHURİYET DÖNEMİNDE AFYONKARAHİSAR İLİ VE ÇEVRESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLK DERLEME ÇALIŞMALARI	53
5.1.1. TRT Türk Halk Müziği Repertuvarında Yer Alan Afyonkarahisar İline Ait Halk Müziği Örnekleri	55
5.1.2. Diğer Notalı Yayınlarda Bulunan Halk Müziği Örnekleri.....	55
5.2. DÜZAĞAÇ KASABASINDA TESPİT EDİLEN MÜZİK TERİMLERİ.....	55
5.2.1. Doğru Oyun (Düz Oyun).....	55
5.2.2. Kız Övme (Kına Övme).....	55
5.2.3. Darili	55
5.2.4. Köroğlu	56
5.2.5. Nennen Çekmek.....	56
5.3. YÖREDE TESPİT EDİLEN HALK MÜZİĞİ ÜRÜNLERİ.....	56
5.3.1. Kına Türküsü.....	56
5.3.2. Düğün Türküsü.....	58
5.3.3. İş Türküsü	68
5.3.4. Düzağaç Kasabasında Tespit Edilen Eserlerin Form Tablosu.....	70
SONUÇ VE ÖNERİLER	72
KAYNAKÇA.....	78
EKLER	80
ÖZGEÇMİŞ	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.	Düzağaç Kasabasında Tespit Edilen Eserlerin Edebi Yapı Bakımından Sınıflandırılması	70
Tablo 2.	Düzağaç Kasabasında Tespit Edilen Eserlerin Ölçü Birimi Bakımından Değerlendirilmesi	71
Tablo 3.	Düzağaç Kasabasında Tespit Edilen Eserlerin Makam Dizisi Bakımından Sınıflandırılması	71

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Düzağaç Kasabası Haritası.....	2
Şekil 2. Düzağaç Kasabası Tarım Arazilerinden Bir Görünüm	6
Şekil 3. Nenni Kuzum Adlı Eserin Notası	46
Şekil 4. Kınası Karılır Tasta Adlı Eserin Notası	57
Şekil 5. Köroğlu Adlı Eserin Notası.....	59
Şekil 6. Gitti Gelirim Diye Adlı Eserin Notası	60
Şekil 7. Akpınara Varayım Adlı Eserin Notası	62
Şekil 8. Ben Bu Defi Çalamam Adlı Eserin Notası	63
Şekil 9. Gide Gide Gitmez Oldu Dizlerim Adlı Eserin Notası	64
Şekil 10. Hatçem Adlı Eserin Notası	66
Şekil 11. Sepetçioğlu Adlı Eserin Notası	67
Şekil 12. Kara Çorap Giyerim Adlı Eserin Notası	69

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
Bkz.	: Bakınız
THM	: Türk Halk Müziği
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Vb.	: Ve benzeri
Yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Araştırma, Afyon ili Sinanpaşa ilçesine bağlı Düzağaç kasabası halk kültürü kapsamında doğum, evlenme, ölüm adetleri ile bu dönemlere ait sözlü kültür ürünleri ve halk müziği pratiklerinin tespit edilip incelenmesi ve sınıflandırılmasına yönelik gerçekleştirilmiş bir çalışmadır. Alanda daha önce bu konuya ilişkin sistemli bir çalışmanın bulunmaması bir eksiklik olarak görülmüş ve problem olarak belirlenmiştir. Buna yönelik olarak model olarak tarama modeli belirlenmiş, alan araştırması yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Bu doğrultuda kasaba halkının uzun yıllar içerisinde meydana getirmiş olduğu kültürel yapıya dair maddi ve manevi unsurlar, doğru ve güvenilir kaynak kişilerle gerçekleştirilen görüşmeler ve çeşitli gözlemler sonucunda kayıt altına alınmaya çalışılmıştır.

Bağlı olduğu Afyonkarahisar ilinin coğrafi konumu itibariyle Akdeniz ve Ege Bölgesi'nin etkisinde kalması ve bir geçiş noktası özelliği taşıması Düzağaç'ın kendine has kültür yapısının yanında civardaki ilçe ve köylerle sürekli etkileşim içinde olmasına ve bazı açılardan benzerlikler göstermesine yol açmıştır. Bu durum yörenin halk kültürü unsurlarındaki çeşitliliğe de zemin hazırlamıştır.

Geçmişten bugüne sözlü kültür ürünleri bağlamında ise özellikle mani söylemenin önemli bir yer tuttuğu yörede ninni, tekerleme, atasözü, dua, beddua ve halk hikâyesi gibi örneklere de rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra kına ve düğün adetleri içerisinde ortaya çıkan halk müziği ürünleri ve oyun geleneğinin gerek söyleyiş özelliği gerek ezgi ve motif yapısı olarak özgün bir nitelik taşıdığına dair bulgular elde edilmiştir.

Çalışma, Düzağaç halk kültürüne ilişkin ortaya çıkarılan ilk sistematik ve bilimsel kaynak olması bakımından önemli görülmektedir. Buna ek olarak elde edilen verilerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

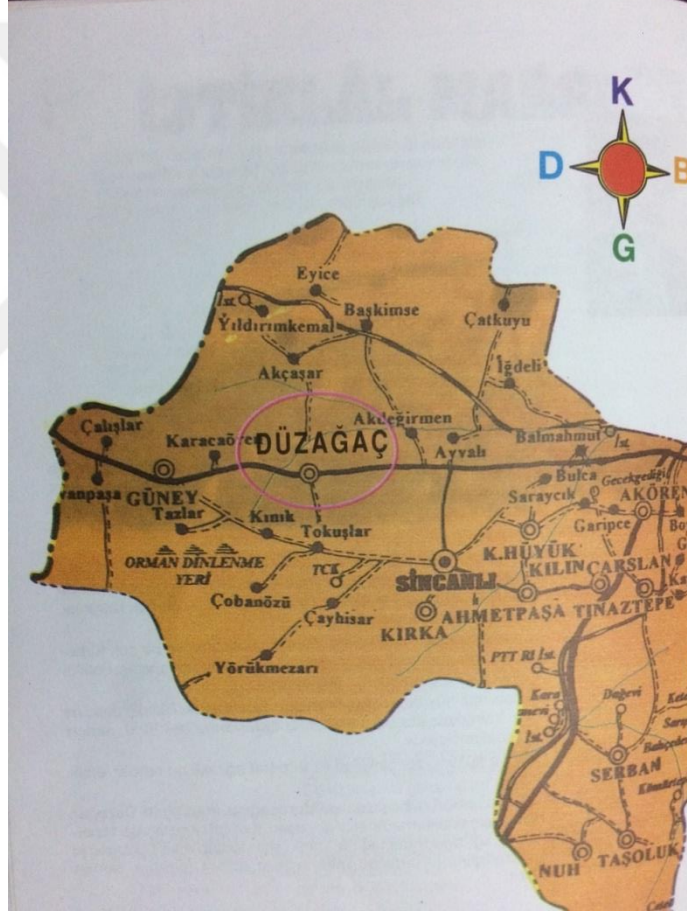
BİRİNCİ BÖLÜM

DÜZAĞAÇ KASABASI

1. COĞRAFİ KONUMU VE YAPISI

Düzağaç, Türkiye haritası üzerinde İç Anadolu ve Ege bölgesi arasında (İç Ege) yer almaktadır. Yerleşim yeri olarak Afyonkarahisar ili, Sinanpaşa ilçesine bağlı bir kasabadır. İzmir- Afyon E-23 karayolunun 33 km'si üzerinde bulunmaktadır. Bu karayolu kasabanın içinden geçtiği için kasabayı ikiye bölmektedir. Düzağaç, Afyonkarahisar'a 35, Sincanlı ilçesine 12, İzmir'e 300 km uzaklıktadır.

Şekil 1. Düzağaç Kasabası Haritası

Kaynak: Kınık, (1998).

Kasaba düz bir ova üzerine kurulmuştur. Güneyinde Sandıklı Dağları (Ahır Dağı), doğusunda Sincanlı Ovası, kuzeyinde İlbilak (Murat Dağı), batısında ise Murat Dağı bulunmaktadır. İklim yapısı olarak yazları kurak ve sıcak, kışları soğuk ve genellikle kar yağışlı geçmektedir.

Jeolojik açıdan, Neojen yaşlı konglomera ve killi birimler ile Kuaterner yaşlı alüvyonlar üzerine kurulmuş olup, ikinci derece deprem bölgesinde yer almaktadır.

Yerleşim alanı ve etrafında yüzey sularını taşıyacak Kuruçay, Kocadere, Havanacık Deresi şiddetli yağışlar ve karların erimesi sonucu kısa süreli var olan kuru dere niteliğindedir. Üğürmük, Künk, Küçük Çay ve Koca Çay ise yıl boyu su taşıyan derelerdir. Ayrıca yörede yer alan yapımına 1998 yılında başlanmış ve 2008 yılında faaliyete geçen Düzağaç Akdeğirmen Barajı, Afyon'da yer alan Akarçay Nehri üzerine kurulmuş ve Afyon ilinin içme suyunu karşılamaktadır. Bunun yanı sıra yörede tarım arazilerini sulamada kullanılmaktadır.

2. TARİHÇESİ

Düzağaç tarihine ilişkin Yeşilbursa'dan şu bilgiler edinilmiştir:

Düzağaç tarihi bugün bilindiği kadarıyla 875 yıl öncesine dayanan konargöçer yerleşimlere tanık olmuş bir merkez olarak bilinmektedir. Höyükçayırı, Kırkpınar ve Ürmük Çeşme mevkiinde eski yerleşim kalıntılarına rastlanmıştır. Buralarda öğütme taşı, içi un dolu çuvallar gibi bulgular çıkmıştır.

Roma İmparatorluğu döneminden fazla bir eser olmamasına rağmen bazı köylülerin yapmış olduğu kazılarda buldukları bakır nişanların, Roma dönemine ait olduğu Afyon Müzesi'nce doğrulanmıştır.

Türklerin yöreye ilk gelişi ise Miryakefolon Savaşı'ndan sonra Melikşah komutasındaki Selçuklu ordusunun buralara ulaşmasıyla olmuştur. Haçlı seferleri sırasında tüm ülkeyle birlikte bu topraklarda istilaya maruz kalmıştır.

Selçuklular'ın yıkılmasından sonra Anadolu' da ortaya çıkan otorite boşluğunda yöredeki az sayıda yerleşim alanına eşkıya çeteleri saldırılarda bulunmuştur. Bu yüzden halk zaman zaman bu toprakları terk etmiş, düzen yeniden sağlandığında ise geri dönmüştür.

Beylikler döneminde ise Germiyanogulları Beyliği'nin egemenlik alanında kalmıştır. Osmanlı' ya katılımı Germiyanoglu Beyi'nin kızının Osmanlı' ya gelin olması sırasında nişan hediyesi olarak verilmesi ile gerçekleşmiştir. Ankara Savaşı'ndan sonra Moğol istilasına uğrayan Anadolu'da bu istilaya uğramayan şanslı yörelerden biri olmuştur.

Osmanlı döneminden kalma eserlere baktığımızda bir hamam ve cami olduğu söyleniyorsa da bunlar bugün ayakta değildir. Bu dönemden kalan az sayıda eserden biri de 16 adet medresedir. Ancak temelleri dahi son zamanlarda yapılan istimlak çalışmalarıyla yok olmuştur. Ayrıca kasabada Osmanlı'dan kalma 100 yıllık bir ev bulunmaktadır. Diğerlerinin çoğu yıkılmış olup Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan evler de aşağı yukarı bu tarzdadır. Yani geçmişi 50 ya da 60 yıllık olan evler kasabada daha sık karşımıza çıkmaktadır. Bugünkü yapı tekniğine uygun evler ise son yıllarda yapılmaktadır.

Yörede Kurtuluş Savaşı yıllarına baktığımızda Mondros Mütarekesi'nden sonra Yunanlılara ait işgal güçlerinin buraya geldiği görülmektedir. Yaklaşık bir buçuk yıl yunan işgali altında kalmıştır. Bu süre içerisinde Düzağaç, Yunanlılara bir üst karakol hizmeti yapmış olup üst rütbeli subaylar barınmışlardır. Bu açıdan bakıldığında Düzağaç çevresine göre nispeten şanslı sayılır. Çünkü cahil ve zalim Yunan erleri çevre köy ve ilçelerde müessif olaylara sebep olurken, Düzağaç'ta nispeten daha kültürlü üst düzey subayların bulunması bunu engellemiştir. Yine de az sayıda bulunan erat kısmı halka bilhassa talan yönünde zarar vermiştir. Köye gelen Yunanlılar köyde yaşlı, kadın

ve çocuklarla karşılaştıklarından direniş görmemişlerdir. Çünkü savaşılabilecek durumda olanlar cepheye çarpıyordu.

Büyük Taarruz esnasında Çiğiltepe'den başlayan ordumuzun hareketi kasabaya doğru ilerlemiş ancak askerimiz ve askerimiz Yunanlının kaçış yolunu köyün iki çevresine verdimemi başarmıştır. Bundan dolayı Yunan askerleri kaçarken kasabaya zarar verememiştir. Burada bilhassa ovalık alanlarda şiddetli savaşlar olmuştur. Bunu da yörede halen bulunan mermi ve bombalardan anlıyoruz. Bu savaşta özellikle süvari birliklerimiz Yunanlılara karşı üstün başarılar göstermiştir. Yine bu savaş sırasında Yunanlılar köydeki yaşlıları Tavşantepe civarına götürüp siper kazdırmışlardır.

Bu arada büyük komutan Mustafa Kemal Atatürk, yanında üst düzey silah arkadaşlarıyla Düzağaç'a gelmiş olup Kokarotu Kalesi'nin yerini sormuştur. Köylünün tarifi üzerine bugünkü Tazlar Köyü'nün olduğu yere buradan gitmiştir.

Savaş sonrası Cumhuriyet'in ilk yıllarında yörede büyük bir kıtlık yaşanmıştır. Tarlaya ekecek tohum dahi bulamayan köylüler, Yunan askerlerinin köyde bulunan hayvanlarını da götürmesiyle yiyecek sıkıntısı çekmiştir (1998: 7).

3. SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPI

Sosyo-kültürel yapı kavramı geçmişten bugüne oluşturulan topluma ait örf, adet, gelenek gibi maddi manevi kültürel olgular çevresinde şekillenen, bireyin içinde yaşadığı toplum ile olan ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Düzağaç halkının sahip olduğu sosyo-kültürel ve ekonomik durumla ilgili elde edilen veriler bu kapsamda açıklanmaya çalışılacaktır.

3.1. SOSYAL VE KÜLTÜREL FAALİYETLER

Kasaba halkı eğitim ve öğretime büyük önem vermektedir. Özellikle son yıllarda bu oran gitgide artmaktadır. Yöredeki eğitimin tarihi hakkında Avcı'dan alınan bilgiler şu şekildedir:

1928 yılında harf inkılabından sonra Fatih Mahallesi Resül Pınarı mevkiinde köylü tarafından yapılan bir binada sadece geceleri yeni yazı öğretimi yapılmıştır. 1935 yılında aynı binada 3 yıllık ilkokul eğitim-öğretimi başlamıştır. İlk öğretmen Ali Münip Efendi'dir. 1945 yılında eski bina yıkılıp köylü tarafından kargır bir bina yapılarak eğitim-öğretime devam edilmiştir. 1968 yılında şu anda Düzağaç İlköğretim Okulu olarak eğitim veren bina devlet-millet işbirliği ile yapılmıştır. Kasabamızda İstiklal İlköğretim Okulu ve Düzağaç İlköğretim Okulu olmak üzere iki okul eğitim ve öğretim vermektedir. Kasabamızda okuma-yazma oranı %95 civarındadır. Kasabamız kütüphanesi 1993 yılında açılmıştır. Okumaya olan ilgi kasabamız genelinde fazladır. Kızlar yükseköğrenime pek fazla gitmemekle birlikte çok sayıda görevde yükseköğrenim görmüş kişiler bulunmaktadır (1998: 36).

Yapılan sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili ise Ateş şunları dile getirmiştir:

Okulumuz sosyal ve kültürel etkinliklere büyük önem vermektedir. Bu sebeple kurulan halkoyunu ekipleri, yılsonu geceleri ve değişik etkinliklerde sergilediği yöresel oyunlarla beğeni kazanmıştır. Okulumuz öğrencileri; Afyon, Ege ve Karadeniz yöresi halkoyunlarını başarıyla sergileyip, yöre kültürünü yansıtmadaki başarısını ispatlamıştır. Ayrıca bölge halkını aydınlatmak amacıyla kurslar tertiplenip sergiler açılmaktadır.

Afyon Tarım İl Müdürlüğü tarafından peynir, yoğurt ve pasta yapım kursları açılmıştır (1998: 34).

Alınan bilgiler doğrultusunda yörede okul dışında halkın sosyalleşmesi ve çeşitli konularda eğitim almasına yönelik bir halk kütüphanesinin bulunduğu ve de çeşitli kurumlar bünyesinde halıcılık, biçki-dikiş nakış, makine nakışı, boyama, giyim, traktör (F) sınıfı ehliyet, köy peyniri yapma gibi kursların açıldığı görülmektedir.

Bunun haricinde kasaba halkının birbirleriyle olan iletişimini sağlayan, gündelik yaşam ya da düğün, bayram, kandil gibi özel günlerde bir araya gelip sohbet ettikleri, yemek yedikleri, eğlendikleri köy odaları da sosyo-kültürel anlamda önemli yer tutmaktadır. Köy odalarının ortaya çıkış nedeni ve kültürel anlamda üstlendiği role yönelik bilgiler Düzağaç düğün adetleri başlığı altında verilmiştir.

3.2. EKONOMİK FAALİYETLER

Düzağaç'ta yaşayan halkın büyük bir çoğunluğu geçimini tarım ve hayvancılık üzerinden sağlamaktadır. Bu oran içerisinde hayvancılığın rolünün arttığı görülmektedir. Buna sebep olarak ise azalan tarım arazisi alanları ve buna karşılık hayvansal ürünlerin değerinin her geçen gün artması gösterilmektedir. Ekim yapılan arazilerin azalmasında son yıllarda kasabadan dışarıya gerçekleşen göçün de etkili olduğu söylenmektedir. Yörede yetiştirilen ürünler arpa, buğday, şeker pancarı, kuru fasulye, ay çiçeği, patates, haşhaş ve nohut; meyve olarak vişne, elma ve az miktarda kavun-karpuz; sebze olarak ise biber, domates, taze fasulye, salatalık, kabak, ıspanak şeklindedir.

Şekil 2. Düzağaç Kasabası Tarım Arazilerinden Bir Görünüm

Kaynak: Kınık, (1998).

Kasabada hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Hayvancılıkla uğraşan nüfustaki artış sonucu büyük çiftlikler ve tesisler kurulmaktadır. Bu durum daha bilinçli bir hayvancılığın gerçekleşmesini sağlamaktadır. Buna orantılı olarak 1990 yılından itibaren kültür ırkı hayvan yetiştiriciliğinin artması sonucu yerli ırka yönelik hayvancılık da azalmaktadır. Küçükbaş hayvancılık olarak daha çok koyun yetiştirilmektedir. 1990-1992 yılları arasında “Dağlıç ırkı” koyun yetiştiriciliği yapılmakta iken daha sonraları yöresel olarak Sakız cinsi ırkı ile Dağlıç ırkının kendi aralarında melezlenmesiyle elde edilmiş olan koyunlara ağırlık verilmiştir. Bu koyunlara yöresel dilde “Pırıt” denilmektedir. Kümes hayvanı yetiştiriciliği ise kasaba halkının kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek ölçüde her evde ve az sayıda yapılmaktadır.

Yörede endüstriyel kuruluşların sayısı ve sanayi ile uğraşan nüfus oranı çok azdır. Sanayi açısından gelişmeye çalışan kasabada 2 adet un fabrikası, 3 adet yağ fabrikası, 2 adet kereste atölyesi, 1 adet mobilya imalathanesi, 5 adet demir-doğrama atölyesi ve 1 adet petrol ofisi tesisi bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. HALK BİLİMİ

Halk biliminin terim olarak folk (halk) ve lore (bilgi) kelimelerinin bir araya gelişiyle oluştuğu ve temellerinin ilk olarak 19.yy'ın başlarında atılmış olduğu bilinmektedir. Kavram olarak açıklanıp evrensel ve bilimsel bir kimliğe büründüğü 19.yy'dan itibaren değişik çevrelerin, halk bilimiyle alakalı çok çeşitli tanımlamalara yer verdiği görülmektedir. Özdemir'in konuyla ilgili Dundes'den aktardıkları "Halk bilimi-folklor ile ilgili olarak yapılan tanımlar büyük bir çeşitlilik göstermekle beraber bu tanımlarda bazı noktaların esas alındığını görürüz. Nitekim tanımların çoğu bilgiyle (lore) ilgilenirken, bazısı da halkı (folk) ele alır" (Dundes, 2006'dan akt. Özdemir, 2017: 24) şeklindedir.

Oğuz'un çalışmasında Bascom'dan aktardığı folklor tarifine göz atacak olursak:

Diğer taraftan folklor halk bilimi demek olup ağızla intikal eden bütün bilgi, fiili çalışma ile öğrenilen bilcümle sanat ve teknikler ve bunların ürünlerini kapsar. Yazı ile intikal eden bütün öğrenim folklor tarifinin dışında kalır. Folklor, halk sanatı, sanata, aletleri, giyimi, adetleri, inançları, tababeti, farmakolojisi, musikisi, raksı, oyunları, jestleri, konuşması ve halk edebiyatı diye adlandırılmış lafzi ifade şekillerini içine alır. Lafzi sanatlar, masallar, menkıbeler, efsaneler, atasözleri (darbimeseller), bilmeceler ve şiiri bünyesinde toplar (2002: 28).

"Halkbilimi veya 'Folkloristlik' en geniş anlamda bir tanımlanışıyla insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, objesi olan insanı daha iyi anlamaya ve onun hakkında daha derin bir bilgiye kavuşmak amacıyla on dokuzuncu yüzyıl başlarında ortaya çıkan bir bilim dalıdır" (Çobanoğlu, 2012: 19).

Buna göre halk bilimi (folklor); temelde insana özgü pratiklerin, dolayısıyla halkın meydana getirmiş olduğu maddi ve manevi tüm kültür ürünlerinin incelemeye alınıp, birleştirilmesi ve analiz edilmesiyle ortaya çıkmış bir kavramdır diyebiliriz.

Halkbilimin kapsamı ve araştırma konusu ile ilgili olarak Oğuz ve Özçayır'ın, Dundes' den aktardığı bilgilere göre:

(...) Folklorun içinde mitler, destanlar, halk masalları, şakalar, atasözleri, bilmeceler, ninniler, büyüler, dualar, ilençler, yeminler, incitmeler, atışmalar, kinayeler, alaylar, dilekler, tekerlemeler, selam ve ayrılık sözleri (görüştürüz, eyvallah gibi) yer alır. Folklor aynı zamanda halk âdetini, halk dansını, halk tiyatrosunu (ve mimini), halk sanatını, halk inancını (ya da batıl inancını), halk hekimliğini, enstrümantal halk müziğini (keman ezgisi gibi), halk şarkılarını (ninniler, baladlar vb.), halk dilini (argo

gibi), halk benzetmelerini (örneğin, “yarasa gibi kör” benzetmesi), halk teşbihlerini (“şehri kızılı boyamak” gibi) ve adları da (şahıs ve yer adları vb.) içerir. Halk Şiiri, sözlü epikten, el yazması kitap türüne, mezar taşlarına, hamam duvarlarındaki yazılara, limericklere top oyunlarındaki tekerlemelere, el ve ayak parmakları tekerlemelerine, çocuğu dizde hoplatırken söylenen tekerlemelere, oyunlarda ebe seçimi tekerlemelerine dek uzanır. Folklor listesi oyunları, işaretleri, simgeleri, dua sözcüklerini (şükür sözcüğü gibi), şakaları, halk etimolojisini, yemekleri, süslemeler ve el işlerini, ev, ambar ve çit tiplerini, caddedeki satıcının bağırışını, hatta hayvanlara söylenen geleneksel sözleri de içerir (2010: 18).

Fındıkoğlu ise, halk biliminin araştırma sahasının daha çok halka ait manevi ürünler olduğunu şu tanımlama ile vurgulamaktadır:

On dokuzuncu asırda Avrupa'nın muhtelif köşelerinde uyandığını gördüğümüz bir cereyan var: halkiyat. Bu cereyan, ilk zamanlar halka ait olan ve her nevi maddi ve manevi mahsulleri toplamayı, birleştirmeyi, onların üzerine etüdler yaparak halk ruhunu anlamayı hedef edinmiş idi. Sonradan mesai şubelerinin çokluğundan dolayı bir fikir bölümü kanununa tabi olmuş, halka ait maddi mahsulleri etnografya adlı yeni bilgi sahasında bırakmış, kendisi doğrudan doğruya manevi mahsullere münhasır kalmıştır. Binaenaleyh bugün halkiyat denince münhasıran halkın tabii olarak ortaya attığı manevi mahsulleri kastetmekliğimiz lazımdır (1927: 13-14).

Yukarıda vermiş olduğumuz tanımlamada halk biliminin sahip olduğu geniş inceleme sahasının beraberinde diğer bilim dalları ile olan yakın ilişkisine de yol açtığı sonucuna varılmaktadır. Halk biliminin araştırma kapsamının daha çok manevi değerler üzerinde yoğunlaşması gerektiği anlayışı, beraberinde çalışma alanının daralmasına yol açmakta ve dolayısıyla maddi ürünlerin değişik bilim dallarının çalışma sahası olmasına sebebiyet vermektedir.

Halk bilimi için halka ait birçok ortak değerden beslenerek zaman içerisinde oluşan bir kültürün parçası da denilebilir. Bu ortak değerler günlük konuşma diline, mutfağına, müziğine, halk oyunlarına, sözlü edebi ürünlerine kadar çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Sonuç olarak üzerinde çalışılan alanda geçmişten günümüze var olan ve çeşitlilik gösteren maddi ve manevi öğelerin ortaya çıkarılması, incelenmesi ve bilimsel bir yapı kazandırması açısından araştırmaya büyük bir önem kazandırmaktadır.

1.1. DERLEME

Ekici'ye göre:

Halk bilimciler tarafından çok sık kullanılan “derleme” terimi; halk bilgisi yaratmalarının belli bir zamanda, belli bir yerde, belli araç ve yöntemleri kullanan uzman halk bilimci veya amatör olarak halk bilimine ilgi duyan kişi veya kişilerce, halk bilgisi ürünlerini yaratan, yeniden yaratan, taşıyan, nakleden, aktaran ve icra eden kişilerden sözlü, yazılı ve görsel olarak kaydedilmesi ve maddi ürünlerin toplanması işidir (2015: 25-26).

Bu tanımdan yola çıkarak derleme terimi için, halkın uzun süre içinde oluşturduğu maddi ve manevi kültürel ürünlerin, ortaya çıktığı doğal ortamında, belirlenen yöntem ve teknikler doğrultusunda izlenmesi, gün yüzüne çıkarılıp kayıt altına alınması şeklinde bir ifadeye yer verebiliriz.

Derlemeyi tanımlarken bir bakıma halk bilimi (folklor) ürünlerinin yaşatılması açısından önemine de değinmiş olmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak Aksu, çalışmasında Yener'den aktardığı şu bilgilere yer vermektedir:

Ekonomik, kültürel ve toplumsal olayların, değişen koşullar içerisinde halkımızın, kültür ürünlerini tespit etme, yaşatma ve değerlendirme isteği folklorik ürünlerimizin derlenmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Hızla gelişen yaşantı, halkın kültür değerlerini koruyamamasına ve yeni değerler yaratamamasına neden olmaktadır. Dolayısı ile folklor ürünlerinin hemen derlenmesi gerektiği ortaya çıkmış ve bu konuda yapılan birkaç idealist bireysel çalışmanın yetersizliği görülerek "Dar-ül Elhan" adıyla bilinen İstanbul Konservatuarı bünyesinde 1926-1929 yılları arasında ilk bilimsel derleme çalışması yapılmıştır (1999: 66).

1.2. DERLEMECİ

Kültürel değerlerin korunup yaşatılması üzerine yapılan derleme çalışmaları kapsamında, araştırmayı yürüten derlemeci kavramına ilişkin Ekici'nin önemli tespitleri bulunmaktadır:

Halk bilgisi yaratmalarını bilimsel inceleme, arşivleme, tanıtma gibi amaçlar doğrultusunda kaynak kişilerden belli bilimsel yöntemler kullanarak kaydeden ve toplayan kişiye "derlemeci" adı verilir. Genel olarak kendi kültürüne ilgi duyan ve bir nedene bağlı olarak bunları kaydeden herkese derlemeci gözüyle bakılması doğru bir yaklaşım olmaz. Derlemecileri iki ana gruba ayırmak mümkündür:

1. Uzman (Profesyonel) Derlemeci: Halkbiliminin belli bir kısmında uzmanlaşmış, belli bir halk bilimi eğitimi almış ve halk bilgisi yaratmalarını bilimsel araştırma ve incelemeler, arşivleme ve tanıtma amaçlarına yönelik olarak bilimsel yöntemlerle derleyen kişiler "Uzman (Profesyonel) Derlemeci" olarak adlandırılırlar.
2. Amatör Derlemeci: Halk bilimi eğitimi almamış, ancak kendi bölgesindeki veya yöresindeki halk bilgisi yaratmalarına ilgi duyan, bu yaratmaları çeşitli amaçlar doğrultusunda kaydedip, toplayan kişilere "Amatör Derlemeci" adı verilir (2015: 27)

Öztürk ise derlemecinin araştırma sırasında yapması gerekenleri türkülerle derlemeciliği açısından şöyle özetlemektedir:

Derleyici öncelikle Türkü derlediği yöreyi iyi tanımalıdır. Coğrafi yapısını, tarihi yapısını, kültürel yapısını iyi bilmelidir. Türkü söyleyebilecek yetenekte olan kaynak kişilere ulaşmalıdır. Kimlerden türküler alabilir kimlerden alamaz bilmelidir. Yapması gereken işlerden biri de alan araştırması yapmak olmalıdır. Kişileri tespit etmek, kimlerle görüşmesi gerektiğini anlamak zorundadır. Kaynak kişiye doğru sorular düzgün bir şekilde sorulmalıdır. Ses kaydının yanı sıra ya da görüntülü ses kaydının yanı sıra bir kâğıda da tespit etmeli örneğin türkülerin sözlerini şiir olarak da yazmalıdır.

Sonra yerel sözcük varsa onu kaynak kişiye açıklattırmalıdır. Kaynak kişiye açıklattırmalı, söyleyen açıklayamıyorsa yörenin başka insanlarına sormalıdır. Derlediği türküde askıda kalacak bir nokta olmamalıdır. Sözler türkülerin ayak izleridir. O halde derlemeci sadece melodiyi, hikâyeyi değil sözleri de doğru olarak ortaya çıkarmalıdır (2017: 48-49).

1.3. KAYNAK KİŞİ

Derleme konusunda sözü geçen ve en az derlemeci kadar etkin bir rol üstlenen bir diğer kavram ise kaynak kişidir. Ekici kaynak kişiyi, halk bilgisine ait ürünleri ilk defa yaratan ya da var olan ürünleri yeniden sunan ve bu ürünlere ait özellikleri aktarabilen, icra edebilen, kaydedilmesini sağlayan kişiler olarak tanımlamaktadır (2015: 30). Yine bu kavram ile ilgili olarak Örnek şu noktalara değinmektedir:

Araştırma yapılan yerde bir töreyi, âdeti, ürün elde etmekle ilgili bir tekniği, uygulamayı ya da bir beceriyi, masalı, efsaneyi, türküyü, kısaca halk yaşamına ilişkin geleneksel kültür varlığını ve zenginliğini iyi bilen ya da bu türden kişilerin seçimine yardımcı olacak birkaç kişi her zaman bulunur. Bunlara kılavuz ve kaynak kişiler diyoruz. Kılavuz kişiler kendilerinden bilgi elde etmenin yanı sıra araştırmacının toplumun öteki üyeleriyle iletişim kurmasında ve yol göstermesinde de yardımcı olarak işini kolaylaştırırlar. Kaynak kişilerse geleneklerin diri kaldığı, eski biçimiyle uygulandığı yerlerde yaşayan “görmüş ve geçirmiş”, bilgi derlenecek kimselerdir. Kaynak kişilerin seçimiyle bunların anlattıkları, açıkladıkları, gösterdikleri ve uyguladıkları bilgi ve becerileri doğru, eksiksiz ve aslına uygun olarak bağdaştırmak çalışma sırasında dikkat edilecek noktalardandır (2000: 60-61).

Örnek'in bu açıklamasından yola çıkarak araştırma yapılacak yöreye ait kültürel unsurları ham haliyle aktarabilecek, o alan üzerinde varlığını, yaşamını sürdürmüş ve sahip olunan halk bilgisini ürünlerinin ortaya çıkışına, aktarımına ya da icrasına yönelik doğru tespitler elde edilebilecek kaynak kişilere ulaşılması dikkat edilmesi gereken noktalardandır. Dağlı çalışmasında, günümüz yaşam tarzı, teknoloji ve çeşitli unsurlar neticesinde halkın sahip olduğu geleneksel değerlerden uzaklaştığını ve bu ürünlere ait kalıntıların yok olma derecesine geldiğini şöyle özetlemektedir:

Artık -bir aileden millete kadar- kendine has bir kültürel mirasa sahip olan insan gruplarının kendilerini ve kültürlerini tecrit etme, bu miraslarını koruyup yaşatma imkânları zorlaşmıştır. Geleneksel yaşamı devam ettirebilmek için onları önce kayıt altına almak, daha sonra yüzyılın getirdiği ihtiyaçlara göre güncellemek; onun dünya evrensel mirası içerisinde yer edinmesini sağlamak gerekir. Günümüz toplumlarında görülen kültür savaşları ülkelerin kendi içerisindeki yerleşim birimleri arasında da yaşanmaktadır. Çağın getirdiği yeniliklerden teknoloji ve iletişim araçları sayesinde haberdar olma imkânına kavuşan kırsal kesim insanları, bunlardan yararlanabilmek için şehirlere göç etmişlerdir. Geldikleri bu yeni yerleşim yerlerinde ise köy hayatını sürdürmek mümkün olmadığı için bunları terk ederek unutmakta, şehir kültürüne uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu da geçmişten günümüze aktarılan geleneksel yaşam biçimini yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır (2015: 37).

Son olarak halk bilimine ait pratiklerin sistemli ve planlı bir şekilde, yerinde ve doğru tespitler ile derlenmesi ve bu aşamada çalışmayı yürüten ya da ona kaynaklık edecek kişilerin araştırma yapılacak alana, konuya, gerekli bilgi ve beceriye sahip olması önem teşkil eden hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.4. ALAN / SAHA KAVRAMI

Ekici alan kavramını, derleme çalışması sırasında araştırmayı gerçekleştiren halk bilimcinin halka ait maddi ve manevi ürünleri kaynak kişi veya kişiler tarafından, yazılı, sözlü ve görsel olarak topladığı ve kaydettiği yer olarak tanımlamaktadır (2015: 26). Geçmiş dönemlerde alana yönelik yapılan derleme çalışmaları, halk bilgisi ürünlerinin ortaya çıkmış olduğu kaynağa yönelik gerçekleşmekteydi. Yani doğal ortamında ve orada yaşayan kaynak kişilerle yapılan görüşmeler neticesinde oluşmaktaydı. Bu doğal ortam da çoğunlukla köy ya da kasaba şeklinde belirlenmekteydi.

Günümüzde gelişen teknolojik unsurlar ve bu durumun sosyo-kültürel yaşam üzerinde yarattığı değişimler sonucunda köylü halk toprağını ve dolayısıyla sahip olduğu kültürel hayatı terk etmekte, kent odaklı bir yaşama yönlendirilmektedir. Sonuç olarak o alanda geçmişten bugüne oluşmuş kültürel değerler yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Oğuz, folklor açısından alan kavramındaki bu değişmeye bağlı olarak ortaya çıkan gelişmeleri şöyle özetlemektedir:

(...) Irmağın suyu bulanmaya, yatağı değişmeye, kaynağı kurumaya başlayınca, yani eski kuramlara göre eski halk eski şeyleri üretmemeye başlayınca sorunlar baş gösterdi. Herkes okuryazar oluyordu, her yere teknoloji giriyordu ve köylü nüfus azalıyordu. Folkloru eski köyde eski ürün olarak tanımlayan kuramlara göre çalışanlar için bu durum folklorun sonu demektir. Çünkü artık saf, temiz ve en önemlisi binlerce yıl ötelere süzülüp gelen ürün bulmak zorlaşıyordu. Bu olgu, folklorlarda iki bakış açısını öne çıkardı: Birincisi, kültürlerin durağan olmadığı bu süreçte görüldü ve halk olarak nitelenen köylünün folklor diye tanımlanan binlerce yıllık eski elbiseyi uluslaşma sürecine giren kentli bir gün kullansın diye sırtında taşıyan yaşayan fosiller olmadığı anlaşıldı. Kentli zaman içinde onların da kültürlerinin devingen ve değişken olduğunu kabul etti. İkincisi, bu devingenlik ve değişkenliğin, hızlı teknoloji kullanımı, yoğun kentleşme ve küreselleşme gibi nedenlerle kabul edilebilir sınırları zorlayarak, dünyayı kitle kültürü denilen tek kültürlü bir yapıya doğru sürüklediği sanısının, korkusunun veya yargısının uluslararası alanda güçlü destek bulması oldu (2007: 30-31).

Özetle değişen toplum yapısı ve teknolojik unsurlar halka ait maddi ve manevi değerlere yönelik gerçekleştirilen halk bilimi çalışmalarına da yeni bir boyut kazandırmaktadır. Böylece alana yönelik araştırmalar ve kaynak kişilerle yapılan görüşmeler, günümüzde doğal ortamlarının dışında değişik mekânlarda, yeni metotlar ile kayıt altına alınabilmektedir.

2. SÖZLÜ KÜLTÜR KAVRAMI

Önce söz vardı. İnsanoğlu, zaman içerisinde günlük yaşamında birbiriyle olan etkileşiminde, kavramlara, olaylara birtakım sesler ve ifadeler ile anlam yükleyerek sözlü iletişimini geliştirmiştir. Bu durum neticesinde insanın doğumundan ölümüne kadar geçen süreçte yaşadığı, tanık olduğu ya da geçmişten aktarılan maddi manevi kültürel ürünler, sözlü gelenek kapsamında hafızalara yer etmiş ve kuşaktan kuşağa aktarımı gerçekleşmiştir. Gümüş, bu konuyla ilgili şu açıklamaya yer vermektedir:

Sözlü kültür veya sözlü gelenek, kültürel malzemelerin ve geleneklerin bir kuşaktan başka bir kuşağa sözlü olarak aktarımıdır. İletişim veya ifadeler türküler, halk hikâyeleri, atasözleri, deyimler, destanlar gibi anlatılarla sözlü/sözel olarak taşınır, aktarılır ve üretilir. Böylece, toplumlarda yazı sistemi olmasa da edebiyat, tarih, hukuk ve diğer bilgilerin nesiller arasında iletimi de gerçekleşir”(2011: 10).

Yıldırım ise sözlü kültür ile ilgili olarak; “bir milletin hayatında, fertlerin sözlü ve yazılı geleneklerinde yer alan kabulleriyle, müştereklik gücüne erişen ve milli kimliği oluşturan maddi ve manevi faaliyetlerin bütünüdür” (1998: 38) şeklinde bir ifade ile toplumsal kimliğin, birlik ve beraberlik duygusunun gelişimine katkı sağladığından söz etmektedir.

Sözlü ürünler ile ilgili, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe ve birikime sahiptir denilebilir. Yazının toplum hayatına girmesi ve kabul görmesinin sonrasında dahi sözlü gelenek canlılığını, dinamik yapısını her zaman koruyabilmiştir. Walter Ong, “İnsanoğlu konuşa konuşa toplum denen birliği oluşturduktan çok sonra yazıya geçilmiş ve bu geçiş hemen tüm toplumu kapsamamıştır. Homo Sapiens 30.000-50.000 yıldır yaşamaktadır. Buna karşılık ilk yazı 6000 yıl öncesinden kalmadır” (2014: 14) demiştir. Böylelikle, insanoğlunun binlerce yıllık bilgi ve birikimini, sözlü gelenek aracılığı ile nesilden nesile aktardığı söylenebilir. Ayrıca sözlü geleneğin daha eski bir geçmişe sahip olduğu ve yazılı kültüre kaynaklık ettiği sonucuna da ulaşılabilir.

Sözlü kültür, özellikle köylerde ve kırsal kesimlerde yaşayan halk için hem günlük yaşam içerisinde birbirleriyle olan etkileşiminde hem de bireylerin hafızalarına yer etmiş, kabul görmüş kültürel değerlerin, örf ve adetlerin geçmişten günümüze süregelmesi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Yıldız’ın makalesinde bu konuya ilişkin değerlendirmesi şu şekildedir:

Denilebilir ki, Türkiye’de sözlü kültüre en yoğun şekilde, gelenekselin yaşandığı yerlerde ve bu yerlerde sürdürülen ritüellerde rastlanmaktadır: gündelik yaşamda sıklıkla kullanılan deyişler, çarşılarda, pazarlarda satıcıların mallarını satmak için yüksek sesle bağırmaları ve kalıpsal ifadeleri, aynı şekilde otobüs ve minibüs

terminallerinde bir biriyle yarış edercesine seslenmeler; “sıra gecesi” olarak isimlendirilen eğlenceler ve sazlı-sözlü “taşlama”, “atışma” geleneğinin sürmesi; en sıradan ev ziyaretinde bile selamlaşma ve hal hatır sorma faslının uzunluğu ve biçimselliği. Kalıpsal ifadeler gelenekselin dışında da kendini yoğun bir biçimde hissettirir (2008: 55).

Sonuç olarak sözlü kültür için, bir toplumun hafızasına, belleğine yer etmiş maniler, atasözleri, deyimler ve tekerlemeler gibi halkın yaşantısına yer etmiş sözlü ürünler tanımını yapabiliriz. Bu ürünler için aynı zamanda o halk kitlesinin yerel zenginliği ibaresini kullanmak yanlış olmayacaktır. Ancak bu zenginliğin sözel bir yapıya sahip olması, bireyler arasında kulaktan kulağa taşınarak gelmesi neticesiyle kaybolma, değişime uğrama ve unutulma olasılığını da beraberinde getirmektedir. İşte bu noktada alanda yapılan çalışmaların, kaynak kişilerle gerçekleştirilen görüşmelerin kayıt altına alınması ve yazı diline aktarılması, kültürel değerlerin yok olmaması ve geleceğe kaynaklık etmesi açısından önem taşımaktadır.

3. TÜRK HALK MÜZİĞİ KAVRAMI

Halkın sahip olduğu dinamiklerle oluşturmuş olduğu kültürün kuşaktan kuşağa aktarımı ve anlatımında müziğin de önemli bir rolü bulunmaktadır. Halkın, geçmişten bugüne kendine özgü yarattığı ezgiler, ritim kalıpları ve söyleyiş özellikleriyle kendi müzik kültürünü oluşturduğu bilinmektedir. Halk müziğine dair yapılmış olan açıklamalardan birkaçına göz atacak olursak:

Halk müziği; dürtüyle, sezgiyle, içgüdüyle, doğaçtan yapılan, hem de çevrenin alışkanlıklarını gözeterek yapılan bir müzik olduğu için, ‘ulusal nitelikler’ in bir yankısı sayılır. Dolayısıyla halk müziği araştırmacıları, türlü halk müziklerinin ritimleri, biçimleri, melodileri, çalgıları, söz ve müzik birleşmeleri gibi öğelerine bakarak, bu müziklerle ırk ya da ulus özellikleri, yaşama koşulları, iklim ve toplum durumları, dil ve doğa çevresi arasında bağlantılar kurmaya çalışmışlardır (Mimaroglu, 2017: 215).

Say ise geleneksel halk müziği kavramının tanımı, oluşum eksenini ve özelliklerini şu cümlelerle açıklamaktadır:

“Geleneksel müzik” kavramı, dünyada genel olarak “halk müziği” ile özdeşleşmiştir. Bütün ülkelerin halk müzikleri, kulaktan kulağa, kuşaktan kuşağa iletilerek günümüze gelmiştir. Uluslararası Halk Müziği Konseyi’nin (IFMC) özlü tanımı da aynı doğrultudadır: ‘Halk müziği notalarla değil, insandan insana aktararak yaşar’. Halk müziğinin başlıca özellikleri ise şöyle saptanmıştır:

1. Süreklilik (yüzyıllar boyunca yaşaması).
2. Değişim (kuşaktan kuşağa aktarılması nedeniyle sözlerin ve melodilerin değişmesi).
3. Gelenekselleşme (halk tarafından genel kabul görerek yerleşmesi) (2001: 220).

Müzik, genel olarak duygu ve düşünceleri seslerle ifade etme sanatı olarak ifade edilir. Müzik vasıtası ile insanların birbirleriyle paylaşımda bulunmaları tarih boyunca kaçınılmaz olmuştur. Farklı ırklardan, milletlerden, kültürlerden ve dinlerden olan insanlar, anlatmak ve paylaşmak istediklerini müzik vasıtasıyla rahatlıkla ifade

edebilmektedirler. Bunu dünya müziklerine göz attığımız zaman rahatlıkla görebiliriz. Hele aynı dili konuşan ve aynı milletten olan insanlar için bu sıcak buluşma daha yakın ve samimi olmaktadır, Bu manada halka ait olan, kendi duygusunu, düşüncesini, Sevincini, hüznünü, kederini, sevgisini, hasretini dile getirdiği ortak bir paydada buluşup paylaştığı en etkili müzik türü, "Halk Müziği"dir (Sümbüllü, 2006: 122).

Halk müziği kavramına ilişkin Sözer'in ifadelerine göz atacak olursak:

Bir ulusun özüne has müzik, halk müziğidir. Kayıtsız ve etkisiz bir kişinin ya da toplumun söyleyişyle ve buluşuyla doğmuş, zamanla halkın malı olmuş yapıtlardır. Kulaktan kulağa, ağızdan ağza yayılarak, kuşaklar boyu yaşamış ve tazeliklerini korumuşlardır. Kent müziğinin etkisi altında kaldığı gibi, kent müziğini etkilediği de olmuştur (1996: 323).

Altınay, Bartok'un vermiş olduğu konferanstan aktardığı sözlerde ise halk müziğinin; köylü halkın yarattığı ve kullandığı bir müzik türü olarak doğduğunu, hem ortaya çıkarılan ürün sayısı hem de bu yaratmaların taşıdığı estetik değer bakımından üstün bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu müzik türünün ezgi yapısının oldukça sade ve insana bıkkınlık vermeyen binlerce melodinin birleşmesinden oluştuğunu da dile getirmiştir (2004: 109).

Say, halk müziğinin içerik yapısına ilişkin şu ifadelere yer vermiştir:

(...) Halk müziğinin kaynağını bulmak olanaksızdır. Halk şarkıları anonimdir. Ona damgasını vuran, kırsal kesimdir. Dünyanın neresinde olursa olsun halk şarkıları, kent kültürünün dışında üretilmiştir, kent kültürünü yansıtmaz. Bu müzik ve onun eşliğinde yapılan danslar, kırsal kesim yaşamında kendine özgü anlam ve amaçlar içerir (2001: 220-221).

Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak, geleneksel müziğimize ait bir tür olan THM' nin, halk biliminin araştırma alanlarından biri olduğu, halkın geçmişine, gelenek ve inanç yapısına ve yaşam tarzına ait izler taşıdığı görülmektedir. Bunun yanında, yaratılış bağlamında anonim ya da ferdi, ritimsel özellikleri bakımından ise ritimli, serbest ritimli ve karma (değişken) ritimli olarak yöreden yöreye büyük bir çeşitlilik ve de zenginlik gösteren bir müzik türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. SOSYAL NORM KAVRAMI

İnsan, içinde yaşadığı toplumsal dinamiklerle sürekli etkileşim halinde olan sosyal bir varlık olarak bilinmektedir. Bu noktada her toplum, içinde yaşayan bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini belli kural ve kaideler çevresinde şekillendirme ve bir düzen oluşturma amacı taşımaktadır. Norm kavramı genel olarak toplumdaki bireysel davranış ve tutumları düzenleyen, ortak değer yargıları oluşturan bir kavram olarak ifade edilmektedir. Cevizci' ye göre norm, "Bir sosyal grubun kendisi için ilke edindiği ve grup üyelerinin davranışlarını yönlendiren davranış kuralları bütünü, ahlâk alanında

doğru eylemi belirleyen kural, uygun davranış için standart, eylemlerde temele alınan davranış ilkesi, değeri yargılamak ya da değer biçmek için kullanılan ölçü” (1999: 668) şeklinde tanımlanmıştır.

Sosyal norm ise daha çok halk biliminin temel yapısını oluşturan örf, adet, gelenek, görenek, töre gibi yazılı olmayan, gerçekleşmediği ya da uygulanmadığı takdirde birey üzerinde yoğun bir toplumsal baskı ve yaptırım gücü gerçekleştiren değer yargılarının bütünü olarak tanımlanabilir.

Genel anlamda toplumsal denetiminin en belirgin araçları sınırları yasalarca belirlenmiş olan kurallardır. Bunun yanında, topluluk üyeleri kurallara uymayı sağlamak ve bunu sürekli kılmak için yasalar dışında, toplumların kendi içsel değer yargılarının bir ürünü olarak kabul edebileceğimiz toplumun resmi olmayan araçlarına da ihtiyaç duyar. Bu kurallar, topluluğun, inanç biçimleri, ahlak, adet, örf, gelenek-görenek gibi yerleşik unsurları ile açıklanabilir (Nar, 2013: 274).

4.1. ADET KAVRAMI

Sosyal normlar, toplumsal yapı içerisinde çok eski dönemlerden itibaren kabul görmüş, benimsenmiş yapılar olarak bilinmektedir. Yapılan tanımlamalarda, bu normların yaptırım ve uygulama gücünün daha çok manevi baskı ya da toplumdan dışlanmayla sonuçlandığı konusuna değinilmektedir.

Adetler de sosyal norm olgusu içerisinde değerlendirilmektedir. Toplumsal yaşam içerisinde birbirleriyle etkileşim halinde olan bireylerin gündelik yaşamlarında diğer insanlarla aynı amaç etrafında buluştukları durum ve olaylar söz konusudur. Örneğin bayramlar, düğünler ya da cenazeler gibi bir arada bulunulan ve ortak tavır sergilenen ortamlarda kişi geçmiş dönemlerden bugüne değin süregelmiş ve kabul görmüş davranışları uygulamaktadır. Söz konusu davranış şekilleri adet kavramı olarak açıklanmaktadır.

Âdetler tıpkı örfler gibi birçok sosyal içerikli ilişkiyi düzenlemekte, yönetmekte ve denetlemektedir. Toplumsal yaşamın düzenli gitmesinde, kuralların uygulanmasında âdetler etkili olmaktadır. Örneğin karşılama ve uğurlamalar, yemek ve sofr düzenleri; geçiş dönemleriyle ilgili kutlama ve kutsamalar; kız isteme, nişanlılık ve evlenme usulleri; cinsler, yaş grupları, meslek mensupları arasında ilişkilerin biçimleri; selamlaşma, hatır sorma sırasında uyulması gereken kurallar; bayramlar, mevsimler, önemli günlerle ilgili davranış biçimleri; ‘yas alma’, ‘baş sağlığı dileme’ gibi durumlarda söylenecek sözler, takınılacak tavırlar ve tutumlar âdetlerin alanına girerler (Örnek, 2000: 125).

Adetlere uymayan bir davranışı gerçekleştiren kişi kendini manevi açıdan rahatsız hissedebilir. Bunun dışında geçmişten günümüze süregelen kalıpsal davranışlara aykırı hareket eden kişi, toplumun diğer üyeleri tarafından ayıplanır, hor

görölür ya da dışlanmakla cezalandırılabilir. Bu bakımdan adetler bireyler arası ilişkilerin ve toplumsal hayatın düzenli gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma ile Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesine bağlı Düzağaç kasabasında, geçiş dönemleri olarak bilinen doğum, evlenme ve ölüm evrelerinde oluşan halk kültürü pratiklerinin ortaya çıkarılması, kına ve düğün geleneğine bağlı yerel müzik ürünlerinin tespit edilmesi, kayıt altına alınması ve bunların sözel / müzikal açıdan incelenmesi, elde edilen sonuçların gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırma, halk biliminde geçiş dönemleri olarak bilinen doğum, evlenme ve ölüm aşamaları kapsamında yörede yaşatılan ritüeller ve bu ritüeller içinde yer alan müzik pratiklerinin tespiti, betimlenmesi ve yerel halk ezgilerinin nota metnine aktarılması ile ilgili daha önce sistematik bir çalışmanın yapılmamış olması bakımından önemli görülmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Bu araştırma tez için tanınan süre göz önünde bulundurularak:

- Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesine bağlı Düzağaç Kasabası halk kültürüne bağlı doğum, evlenme, ölüm adetlerinin belirlenen yöntem ve tekniklerle incelenip, yorumlanması ile,
- Düğün geleneği üzerine yapılan incelemeler kapsamında kayıt altına alınan kına ve düğün türküleri ile,
- Doğum, evlenme ve ölüm dönemlerinde tespit edilen halk edebiyatı ürünleri ile,
- İdari yapı bakımından, araştırma yapılan alanın Düzağaç kasabası merkezi olarak belirlenmesi bakımından sınırlandırılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Çalışma kapsamında,

- Konuyla ilgili ön hazırlık aşamasında gerçekleştirilen araştırma planının uygun olduğu,
- Yörede doğal ortamında gerçekleştirilen alan araştırması yöntem ve tekniklerinin, konuyu sistematik açıdan ortaya koymak için geçerli olduğu varsayılmaktadır.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Yöntem kavramı, bilim çevrelerince belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen yol ya da metod olarak açıklanmaktadır. Hançerlioğlu, bilimsel yöntemin tanımını yaparken, yöntemin bilgi alanlarına göre şekillendiğine de dikkat çekmektedir:

(...) Her bilgi alanının kendine özgü bir bilgi edinme yöntemi vardır. Örneğin, matematiğin yöntemi başka, fiziğin yöntemi başka, toplumbilimin yöntemi başkadır. Bu yöntemler, o bilgi alanında geçerli yasalardan çıkarılır. Bundan ötürüdür ki yöntem, önceden dilendiği gibi saptanmış bir kurallar topluluğu olamaz, nesnel ve bilimseldir (1986:448).

Sönmez ise yöntemi, “özneyi doğruya en kısa yoldan götüren zihinsel ve dirik işlemsel süreçler” (2011: 31) olarak ifade etmektedir.

Yöntem ve teknik kavramlarının birlikte çok sık kullanıldığına ve bu noktada anlam olarak karıştırılabildiklerine dikkat çeken Gözükızıl ve Altıntaş, “Yöntem, bilimsel bilgiye ulaşma biçimimiz ya da bilgiye ulaşmada izlenen yol olarak tanımlanabilir. Teknik ise yöntemi geliştirmede kullanılan araçlardır. Yöntem amacı geliştirmede izlenecek olan stratejiye, teknik ise stratejiyi geliştirmede kullanılan taktiklere benzetilebilir” (1998: 2) şeklinde bir açıklamaya yer vermiştir.

Açıklamalar doğrultusunda yöntemin, araştırmanın amacına en geçerli ve kısa yoldan ulaştırmayı hedefleyen stratejiler bütünü olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Alana çıkmadan önce araştırma yöntem ve tekniklerinin sistemli bir şekilde planlanması, hem çalışma için gerekli maddi kaynakların ve sürenin doğru kullanılmasına hem de güvenilir bilgi ve kaynağı tespit etmemize olanak sağlayacaktır.

5.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Model kavramı, bilimsel dayanağı olan her araştırmaya kaynaklık eden, ona açıklık getiren, kısaca ona yol gösteren bir olgu olarak açıklanabilir. Bu kavram ile ilgili söylemlere bir göz atacak olursak:

Modeller, bize doğal ve toplumsal çevremizi daha iyi anlamak için önemli ipuçları verirler. Çünkü biz, modelin herhangi bir ögesindeki değişme ile bütün modelin nasıl değişeceğini tahmin edebiliriz. Gerek toplumsal gerekse doğal bilimlerdeki modeller tek çevremizdeki gerçeği genellikle tam anlam ve kapsamı ile açıklayamazlar. Hem model daha çok ilgili olduğu alanın ancak bir kısmını açıklayabilir (Kongar, 1981'den akt. Öztürk, 2017: 2).

Tanımdan yola çıkarak model kavramı ile ilgili bir olaya ya da duruma ilişkin açıklama ve çözümlene kısmında, örnek teşkil eden bir yapı olarak bahsedilebilir. Buradan hareketle araştırma bünyesinde tarama modeli kullanılmıştır. Konuya ilişkin Yıldırım, “Tarama modelinde bilimin gözleme kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme, kontrol edilen değişmez ilişkiler üzerinde genellemelere varma vardır. Yani bilimin tasvir fonksiyonu ön plandadır” (1996: 67) tanımlaması ile bu modelin betimleyici bir özelliğe sahip olduğunun altını çizmiştir. Tarama modeli, alanda görülmekte olan toplumsal yapının, olayların, bu noktalarda elde edilen çok miktarda verinin özelliklerinin araştırılması ve tahlil edilmesine yönelik sonuçlara ulaşılmayı sağlamaktadır.

5.2. VERİ TOPLAMA YÖNTEMLERİ

Yapılacak olan bilimsel bir araştırmada, doğru ve yerinde sonuçlar sağlayacak verilere ulaşmak için öncelikli olarak amaca uygun veri toplama yöntem ve teknikleri sistemli ve planlı bir şekilde belirlenmelidir.

Bir araştırmada belli bir sonuca ulaşmak amacı ile araştırılan konuya ilişkin olgu ve bilgileri derlemek gerekmektedir. Araştırmanın kanıtları olarak kabul edilecek olan bu toplanmış materyalin niceliği ve niteliği araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini belirleyecektir. Yetersiz, yanlış, güvenilirliği olmayan toplanmış materyale dayanan araştırma; güvenilirliği olmayan, geçersiz sonuçlara, araştırma konusunun sınırlılıklarını aşan gereksiz toplanmış materyal de araştırmanın dağılmasına, araştırılan konunun kaybolmasına neden olmaktadır. Araştırmanın kanıtları olacağı düşünülen, araştırmanın konusuna ilişkin, kaydedilmiş, işlenmiş bu ham bilgilere “veri” adı verilmektedir. Veri “bir sonuca varabilmek için gerekli olan bilgi ya da “anlam çıkarmada veya sonuca varmakta kullanılan nicelikler, olaylar, kayıtlar, sayı kümeleri” ya da “gözlenen ve kaydedilen şey” ya da “bir olayı incelemek, bir olayı aydınlatmak, bir gerçeği ortaya çıkarmak, herhangi bir konuda karara ya da sonuca varmak amacıyla toplanan ham materyal” olarak da tanımlanabilmektedir (Yazıcıoğlu, Erdoğan, 2004: 13).

Yapılmış olan bu veri tarifinden yola çıkarak, araştırma sırasında yöredeki halk kültürüne ait elde edilecek bulguların amaca uygun ve güvenilir olması öncelikli dayanağımız olmalıdır. Bunun için de veri toplamada kullanılacak olan yöntemi iyi belirlememiz gereklidir.

Araştırma süresince veri toplama yöntemi olarak literatür tarama, alan araştırması, betimleme yöntemleri, gözlem ve görüşme teknikleri kullanılacaktır. “Belirli bir olay veya olgunun çok boyutlu olarak incelenerek ayrıntılarının ortaya çıkarılmasına dönük yapılan uygulamalı araştırmalar alan araştırması şeklinde ifade edilmektedir” (Ural, Kılıç, 2011: 19). Cebeci ise, “Alan araştırması, bir problemin niteliğini, boyutlarını, sebeplerini belirlemek üzere olayların, yaşantıların ve organizasyonların ayrıntılarına ait bilgileri toplayarak, değişkenler arasındaki ilişkiler hakkında durum tespiti yapmak şeklindeki araştırmalardır” (1997: 20) tanımıyla bir açıklama yapmıştır.

Alan araştırması sonucunda elde edilecek değerler ise betimleyici araştırma yöntemi ile sonuca ulaştırılıp yorumlanacaktır. Betimleyici araştırmalar içeriğinde birçok araştırma özelliğini taşımaktadır. Buna ilişkin Ural ve Kılıç, gerçeğin ne olduğunun bulunması ve mevcut duruma anlam verilmesine yönelik araştırmaları tanımlayıcı; nedenleri açıklayarak temelinde bulunan ilkeleri anlamlandırıp anlamaya çalışan araştırmaları ise açıklayıcı özellikteki betimleyici araştırmalar olarak vurgulamaktadır (2011: 19).

Araştırmada ilk olarak literatür (kaynak) taramasına başvurulmuştur.

Literatür taraması, bir konu ile ilgili literatürde olan bilgilerin toplanması ve yorumlanmasını içeren kapsamlı bir çalışmadır. Peki, literatür deyince aklımıza ne gelmeli? Literatür denilince bir konu ile ilgili yazılmış tüm materyaller akla gelmelidir; kitaplar, dergilerde yer alan makaleler, gazete makaleleri, tarihsel kayıtlar, hükümet raporları, tezler vb. Burada anahtar kelime “ilgili” kelimesidir (Harper, 2012 akt. Siyez, 2018: 12).

Kaynak taraması ile ilgili olarak Bilici'nin açıklamaları şu şekildedir:

Kaynak toplama, yapılacak araştırmanın konusu ve ana problemleri göz önünde tutularak yapılır. Çalışılacak konuya ilişkin o tarihe kadar yapılan araştırmalar bir araya toplanır. Bulunacak kaynaklar, ansiklopedi, kitap, çeviri kitap, makale, kitapta makale (editörlü kitap), gazete yazıları, tez, internet kaynakları, kurum kaynaklı eserler, rapor vb. kaynaklar olabilir (2013: 13).

Kaynak tarama, farklı amaçlarla önceden gerçekleştirilmiş çalışmaların sonuçları olarak yayımlanmış –kullanıma sunulmuş- kaynaklardan yararlanılması şeklinde tanımlanabilir. Araştırmacılar, yapılacak araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilecek geçerlik ve güvenilirliğe sahip her türlü yazılı kaynağa (kitap, tez, makale, internet, arşiv,

resmi kayıt ve raporlar vb.) başvurarak, elde edecekleri verileri kullanabilmektedir (Ural ve Kılıç, 2011: 68).

Bu açıklamalar doğrultusunda sistemli ve kapsamlı bir şekilde yapılacak kaynak taraması, araştırmanın içeriği ve amacına yönelik büyük katkı sağlayacaktır.

Alanda gerçekleştirilen araştırma genelinde görüşme tekniği önemli yer tutmaktadır. “Görüşme, sözlü olarak veri toplama tekniğidir. Bilimsel amaçla düzenlenen konuşmadır. Görüşmeler; bir görüşmecinin sorular sorup, cevapları kaydettikleri veri toplama tekniğidir” (Arlı ve Nazik, 2001: 44). Diğer bir tanımda Sönmez ve Alacapınar, görüşme tekniğinin kavramsal açıklaması ve türlerini şu şekilde özetlemektedir. “Görüşme kişilerden belli bir konuda duygu ve düşüncelerini alma etkinliği olarak tanımlanabilir. Nitel ve nicel araştırma tekniklerinde etkili bir şekilde kullanılabilir. Genellikle nitel araştırmada işe koşulur. Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşme teknikleri vardır” (2011: 108).

- A. Yapılandırılmış Görüşme Tekniği:** Araştırmacı tarafından önceden belirlenen sorular (en fazla on tane olabilir. En uygunu üç-beştir.) ilgili kişiye kısa bir zaman içinde (üç- beş dakika ya da azami bir saat) sorulur ve ondan yanıtları alınarak kaydedilir. Yanıtlayan kişinin sorular üzerinde herhangi bir etkisi yoktur. Denetim, araştırmacının tekelindedir. Araştırmacı etken, yanıtlayıcı edilgendir. Bu teknik genellikle nicel araştırmalarda kullanılabilir.
- B. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği:** Bu teknikte araştırmacı tarafından hazırlanan sorular üzerinde yanıtlayıcının kısmen düzeltme, düzenleme hakkı vardır. Sorgulayan ve yanıtlayan, bazı soruları birlikte yeniden düzenleyebilirler. Böyle olunca da bu teknik genellikle nitel araştırmalarda kullanılabilir (2011: 108).
- C. Yapılandırılmamış Görüşme Tekniği:** (...) Bu tür görüşmede, yönlendirici sorular sorulamaz. Bunun yerine yanıtlayıcıların bilgilerini nasıl düzenlediklerini ortaya çıkarmak için sorulan sorular ile karşılaştırma yapmak için sorulan sorular yer almalıdır. Hem bireyle hem de grupla yapılabilir. Grupla yapılmanın bazı üstünlükleri olabilir. Çekingen, sıkılan, utanan bireyler kendi arkadaş grubu içinde rahat hareket edebilirler. Ayrıca unuttuklarını birbirlerine hatırlatabilirler. Daha zengin ve derinlemesine bilginin elde edilmesine katkı sağlayabilirler. Ayrıca araştırma, daha ucuza mal olabilir (Fontana ve Frey, 1998’den akt. Sönmez ve Alacapınar, 2011: 108).

Araştırma süresince yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme teknikleri kullanılmıştır. Yapılandırılmamış görüşme ile kaynak kişilerle yapılan iletişim süreci ağırlıklı olarak bir sohbet havası eşliğinde, samimi bir havada gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış sorular ile sohbet ortamından kaynaklanabilecek dağınıklık ve aksaklıklar giderilmiş, daha kontrollü ve sistemli bir görüşme sağlanmıştır. Sonuç olarak bu durum, görüşmeler neticesinde elde edilmek istenilen bilgi ve kaynaklara daha kolay ulaşabilme imkânını da beraberinde getirmiştir.

Araştırma kapsamında kullanılan diğer bir alan araştırma tekniği ise gözlemdir.

Kenneth S. Goldstein, gözlem ile ilgili şu bilgileri vermiştir:

Bunlar, saha araştırmacısının, dıştan içeriye bakmak ve durumu gördüğü gibi tarif etmek suretiyle, doğrudan doğruya gözlem yoluyla malzeme elde etmekte kullandığı metotlardır. Bu manada gözlem kelimesi, durumun yalnız gözle görülmesiyle sınırlanmayıp, yerine göre, işitme, koklama ve tatma duyularını da içine alır (1983: 54).

Bu konuda Baş ve Akturan'ın, Karasar'dan aktardığı açıklamaya göre “Gözlem, belli bir kimse, yer, olay, nesne, durum ve şarta ait bilgi toplamak için belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleyiştir” (2008: 99).

Yazıcıoğlu ve Erdoğan ise gözlem türleri ve içeriği hakkında bilgiler vermektedir:

(...) Gözlem katılımlı ya da katılımsız türde olabilir. Her iki türde de gözlenen, gözlemeden haberdar olmayabilir ya da olabilir. Gözlemin sürekli ya da aralıklı olmasını belirleyen faktör ise araştırma konusu ve gözlenen durumun yapısı olmaktadır. Bir üretimin aşamalarını, bir ameliyatın işlem sırasını belirlemek sürekli gözlem gerektirmektedir. Derste öğretmen-öğrenci etkileşimine ilişkin verilerin toplanması için ise belli zamanlarda, kısa süreli örnekler alınarak aralıklı gözlem yapılabilmektedir (2004: 80).

Katılımsız Gözlem: Araştırmacı doğa olaylarına ilişkin gözlemlerinde sürekli yoğun bir gözlem yapmak durumundadır. Hayvanlar ya da bitkiler dünyasına ilişkin yaşama, üreme, karşılıklı etkileşimin getirdiği oluşumlar ve doğa dengesinin kurulmasına ilişkin verilerin toplanması çok yoğun sürekli gözlem gerektirmektedir. Toplumsal olayların gözlemlenmesinde ise araştırmacının olaylara bakış açısı geniş bir perspektif içinde olmalıdır. Bu tür gözlemlerde araştırmacının olayların içinde olmaması, bazı toplumsal olayları (yöresel inançlara ilişkin davranışlar, dini törenler vb.) derinliğine gözleyebilme durumunu, engellemektedir. Bu davranışlara ilişkin yargısal verilere katılımlı gözlemlerle ulaşma düzeyi daha yüksek olmaktadır.

Katılımlı Gözlem: Araştırmacının; gözlenecek olaya, yaşanan koşullar içinde onlardan biri gibi katılarak araştırdığı durumdaki olayları, olguları, bireyleri, davranışları problem açısından gözleyerek kaydetmesidir. Yöntemin temel ilkesi “katılma ve yaşamı paylaşma”dır. Katılımlı gözlem, katılımsız gözleme oranla daha çok yargısal bilgi edinmeyi sağlar. Katılım, birlikte yaşama, olay ve olguların içinde olma, davranışların nedenlerini anlayabilme, hissedebilme daha derinliğine ve daha geçerli biçimde saptamaya neden olmaktadır. (...) Ancak araştırmacının belirtilen toplum yaşamında uzun süre bulunması, konulara duygusal yaklaşmasını, araştırmacının olaylara bakış açısının değişime uğramasını da getirebilmektedir. O nedenle araştırmacının zaman zaman içinde bulunduğu durumun dışına çıkması ve olayları objektif bir gözle dışardan incelemesi gerekmektedir (2004: 80-81).

Sonuç olarak gözlem, alanda yapılacak olan incelemelerde halkın yaşayış özellikleri, olaylara bakışı, inanç sistemi ve sahip olduğu kültürel değerler hakkında araştırmacıya destek olan bir teknik olarak açıklanabilmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak araştırma bünyesinde amaca ve bilimsel disipline uygun, sistematik bir gözlem uygulanmaya çalışılmıştır.

5.3. ARAŞTIRMANIN AŞAMALARI

1. Alan Sınırlaması: Afyonkarahisar İli Sinanpaşa İlçesi Düzağaç Kasabası
2. Alan Taraması (Yazılı ve sözlü kaynaklardan ve kaynak kişilerden)
3. Alan kayıtları
4. Alan tespitlerinin sınıflandırılması
5. Alan tespitlerinin değerlendirilmesi ve yorumlanması
6. Görsel-İŞitsel verilerin CD, DVD vb. dijital ortamlara aktarılması.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AFYONKARAHİSAR İLİ SİNANPAŞA İLÇESİ DÜZAĞAÇ KASABASI DOĞUM EVLENME ÖLÜM ADETLERİ VE MÜZİK PRATİKLERİ (BULGULAR)

1. DOĞUM ADETLERİ

Doğum, yaşamın başlangıç evresi olarak bilinmektedir. Her toplum için önemi ve hissettirdikleri ortak bir paydada buluşabilmektedir. Mutluluk ve umut verici yapısı kültürler için değişmeyen duygular olarak bilinmektedir. Çocuk sahibi olan birey, kendini yeniden tanımakta, davranış ve değer yargılarında yeni özellikler kazandığının, toplumun ona karşı olan bakış açısında bir saygınlık edindiğinin farkına varabilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde doğum, hem yeni doğan için hem de nesli üreyen birey için yeni bir başlangıç olarak değerlendirilebilir.

Üç önemli geçişten ilki olan doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne ve babasını değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu ve sopyu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların, soyun ve sopyun sayısını artırmaktadır; sayı artışıysa gücün, dayanışmanın artması demektir. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplarda aileler, nüfuslarının çokluğu oranında kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler. Yaygın olan, “çocuk, ailede ocağı tütürür” sözü de toplumun bu konudaki değer yargısını açığa vurmaktadır (Örnek,2000:131).

Düzağaç kasabasında doğum öncesinde, doğum esnasında ve sonrasında yapılan pratikler, kaynak kişilerden alınan bilgiler neticesinde şu şekilde belirlenmiştir:

1.1. DOĞUM ÖNCESİ

1.1.1. Kısırlığı Giderme/ Gebe Kalma

Düzağaç'a ait doğum adetlerinin, yapılan görüşmelerde çok eski bir geçmişe dayandığı görülmektedir. Yörede çocuğu olmayan bayanların gebe kalabilmesi için çeşitli uygulamaların yapıldığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Bunlardan ilki ve en bilineni, Afyon ili Gazlıgöl ilçesine bağlı Ömer hamamına gidilmesi ve burada bulunan Ömer Dede türbesinin ziyaret edilmesidir. Çocuk sahibi olması istenen bayan ilk olarak Ömer hamamına götürülür. Burada bulunan havuzun kenarına getirilir ve boynuna bir tülbent bağlanır. Daha sonra boynuna takılan bu tülbent ile birlikte havuzun etrafını üç defa döner. Hamamdan çıkıldıktan sonra yörede kutsal olarak görülen ve gidildiği zaman çocuk sahibi olunabileceğine inanılan Ömer

Dede türbesi ziyaret edilir. Burada türbe etrafında dönülerek edilen duaların ardından uğurlu sayılan kırmızı bez (çaput) bağlanılır. Eğer bu uygulamalar sonucunda çocuk sahibi olunursa tekrar türbe ziyaret edilir ve kurban kesilip adak olarak adanır.

Yapılan görüşmelerde ulaşılan diğer bir inanişaya göre ise yörede sayılan, güvenilen hocaların hazırladığı muska ile çocuk sahibi olunacağı düşüncesidir. Bu durumda çocuk sahibi olması istenen bayan ve annesinden biri ak diğeri kara renkte, üzerinde hiçbir leke bulunmayan iki tavuk kurban edilmesi istenilir. Kesildikten sonra üstündeki kanı ile birlikte muskayı yapacak olan hocaya götürülür. Tüyleri kedi ya da köpek tarafından ulaşılmaması için derin bir çukura gömülür. Hoca, yazmış olduğu muskaya kesilen tavukların kanını da sürdükten sonra çocuk isteyen bayana muska takılır. Bu sayede çocuk sahibi olunacağına inanılır.

Bunların dışında, geçmişte çocuğu olmayan bayanın belinde boşluk olabileceğine inanılırdı. Bunu giderme adına kasabada doğum yaptıran ebe eve çağırılır ve gelinin beli çekilirdi.

1.1.2. Gebelik Süreci ve Bebeğin Cinsiyetinin Belirlenmesi

Gebelik sürecinin başlaması ile birlikte hane halkında bebeğin cinsiyeti merak konusu olur. Yapılan görüşmelerde önceleri teknolojik olanaksızlıklar sebebiyle cinsiyetinin tahmin edilebilmesi amacıyla birtakım pratiklerin gerçekleştirildiği bilgisi elde edilmiştir.

Düzağaç'lı kadınlar arasında bebeğin cinsiyetini belirlemede dikkat edilen ilk hususun, gebe bayanın vücut yapısında meydana gelen değişimler olduğu bilgisine ulaşılmıştır.. Örneğin hamile bayanın karnının sivri bir yapıda olması bebeğin erkek olacağına, kalçasının yuvarlaklaşması bebeğin kız olacağına işaret olarak sayılır. Bunun yanı sıra gebenin yüzü aşırı parlak, güzel bir hale gelirse çocuğun erkek, aksi bir değişimde ise kız olacağı tahmin edilir.

Bunların dışında gebe bayanın oturacağı koltuktaki minderlerden birinin altına makas, diğerinin altına ise bıçak koyulur. Eğer altında makas olan mindere oturursa bebeğin kız, bıçak olan mindere oturursa erkek olacağına inanılır. Makas olan mindere oturur ise kız çocuğun ilerde maharetli, el işlerinde becerikli bir kız, bıçak olan mindere oturması ile çocuğun yiğit, mert bir erkek olacağına işaret edilir.

1.2. DOĞUM SONRASI

Doğum gerçekleştikten sonra akraba ve komşular ziyarete gelir. Gelirken yanlarında evde hazırladıkları pirinç çorbası, muhallebi, ev nişastası gibi gıdaları da getirirler. Yörede bu gıdalar doğum yapan gelinin toparlanması, yaralarının çabuk iyileşmesi için faydalı görülür.

Geçmişte gelinin annesine, kızının gebeliği ile ilgili haber verilmediği, bu durumun doğum gerçekleşene kadar gizli tutulduğu söylenmektedir. Doğum sonrasında ise kız evine giden *müjdecî*, annesine mutlu haberi verir, bunun karşılığında bir tavuk ya da çeşitli hediyeler alırdı. Anne ise kızını ziyaret etmek için ise acele etmez, biraz toparlanmasını beklerdi. Birkaç gün sonra yanında hazırladığı giysi ve yemekler ile birlikte kızını ve torunu görmeye giderdi. Günümüzde ise gelinin gebe kalmasından itibaren, her iki ailenin de haberi olmaktadır.

Önceleri kasabada doğumlar evde gerçekleşmekteydi. Yörede bu konuda tecrübeli yaşlı kadınlar ebe sıfatıyla çağırılır, gelinin kayınvalidesi ve komşuların da yardımıyla doğum yapılırdı.

Doğumdan sonra geline *al basması* olmasın diye kırmızı yazma takılır, bebek de sarılık olmasın diye üzeri sarı bir örtüyle örtülür.

1.2.1. Göbek Kesme ve İsim Koyma

Yeni doğan çocuk göbeği düşünceye kadar yıkanmaz, göbek bağı ise gömülmez. Yaklaşık bir hafta sonra göbeği düşer. Göbek bağı ise bir caminin avlusuna gömülür. Böylelikle çocuğun ilerde iman ve inancı güçlü, temiz ve güzel ahlaklı bir evlat olması istenir.

Göbek bağı gömüldükten sonra çocuk yıkanır ve yıkandıktan sonra tuzlanır. Bebekken tuzlanan çocuğun bedeninin ilerde kötü kokmayacağına inanılır.

Yıkanan çocuğa daha sonra isim koymaya sıra gelir. Burada aile büyükleri toplanır ve eve imam çağırılır. Dua edilir ve çocuğa ismi verilir. Eskiden gelin ve damada çocuğun ismini belirlemede fikirleri sorulmazdı. Buna aile büyükleri karar verir, genellikle dede ya da nenesinin ismi koyulurdu.

1.2.2. Kırk Basması (Kırklama)

Yörede kırklı çocukla ilgili değişik batıl inanışlar yer almaktadır. Örneğin kırkı gelen bebeğin başka kırklı bir bebekle yan yana getirilmesinin kırk basmasına yol açacağına inanılır ve bu durum sonucunda çocuğun hasta olmasından korkulur. Dolayısıyla kırklı çocuk pek evden çıkarılmaz. Aynı şekilde yeni doğum yapmış, kırkı çıkmamış gelinlerin de yan yana gelmesi uğurlu sayılmaz.

Yine kırklı çocuğun çamaşırları gece asılmaz. Asılan çamaşırlar karanlık olmadan toplanır. Bebeğin giysilerinin yıldız görmesinin uğursuzluk getirebileceği düşüncesi hâkimdir.

Bir diğer inanışa göre kırklı kadının, bebeğinin uyuduğu evin üst katına çıkması da pek hayırlı karşılanmaz. Bebeğinin üstüne basacağına inanılır.

Kırkı çıkmamış çocuğa, adet döneminde olan bir kadının bakması sonucunda ise çocuğun ağzında yaraların oluşacağı söylenir.

Çocuğun kırkı çıktıktan sonra kırklanması için suyu hazırlanır. Bunun için öncelikle kırklanacağı suyun içine atılmak üzere kırk adet çakıl taşı toplanır ve temizlenir. Daha sonra bu çakıl taşları ile annesini altın ya da gümüş yüzüğü de kırklanacağı suyun içine atılır. Çocuk bu su ile yıkanır ve abdestlenir. Aynı şekilde anne de yıkanır ve abdestlenir. Çocuğun kırklandığı suyun ayak basılmayacak bir yere dökülmesi istenir. Bunun için genellikle ağaç diplerine dökülür.

Kırkı çıkan çocukla akrabalarına, eşe dosta misafirliğe gidilmesi *kırk uçurması* olarak bilinir. Geçmişte köydeki yokluk ve imkânsızlıklar neticesinde bu ziyaret sırasında çocuğa hediye olarak yumurta verildiği görülür. Hatta buna yörede *sıçanlık* denilmektedir.

1.2.3. Diş Göllesi

Çocuğun dişinin çıkmasıyla birlikte evde diş göllesi hazırlanır. İçerinde haşlanmış fasulye, nohut, buğday ve mısır bulunan diş göllesi, eşe dosta dağıtılır, buna karşılık olarak komşular tarafından tabak ya da yumurta hediye edilir. Bunun haricinde eş dost eve gelir, çocuğa almış oldukları giysi ve benzeri hediyeleri verir.

1.2.4. Diğer Adet ve İnanmalar

Çocuğun doğumundan sonraki süreçte yörede çeşitli konularla ilgili inanış ve düşüncelerin var olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Örneğin çocuk doğduktan sonra ilk ziyarete gidilen evde yüzüne un serilir. Bu sayede çocuğun beyaz ve parlak bir yüze sahip olacağına inanılır.

Çocuk yavaş yavaş yürümeye başladığı sıralar ise iki ayağına pranga şeklinde bir ip bağlanır. Cuma günü caminin oraya götürülür ve camiden çıkan ilk kişiye bu bağ kestirilir. Yörede bu adet *köstek kesme* olarak bilinmektedir. Bu sayede çocuğun düşmeyeceği ve ayaklarının yere sağlam basacağı düşünülür.

Diğer bir adet çocuğun sünnetinde gerçekleşmektedir. Çocuk sünnet olacağı sırada aile büyükleri, odanın dışında ellerinde oklava çevirirler. Bu şekilde çocuğun daha acısız ve kolay sünnet edileceği düşünülür.

Yörede çocuğa verilen bazı isimlerin belli anlamlar içerdiği de söylenmektedir. Örneğin üst üste kız çocuğu olan ailede sonraki doğacak çocuğun erkek olması ve şansın dönmesi için en son doğan kız çocuğa *Döndü* ismi verilir.

2. EVLENME ADETLERİ

Geçmişten günümüze toplumsal hayata yön veren ve bu noktada sosyo-ekonomik yaşamın sürekliliğini sağlayan, kendi başına bir kültür olabilme özelliği kazanmış olan evlilik kavramı, Anadolu coğrafyası üzerinde de içinde barındırdığı değerler bakımından önemli bir yere sahiptir. Boratav, evlilik kavramıyla ilgili “İki gencin yaşam kaderlerini birleştirmeleri açısından bireylik davranışları, yeni bir hısımlık bağlantısının kurulması yönüyle aileler arası ilişkileri, iki tarafın akraba, dost, komşu çevrelerinin katılmasını yasa kıldığına göre de topluluk gösterileri içine alır” (2015:191) ifadesine yer vererek, aile ve akraba ilişkilerine olan bağlılığın güçlenmesinde de önemli bir rol üstlendiğini ifade etmektedir.

Evlenme evresi araştırma kapsamında üç alt başlık halinde incelemeye alınacaktır:

2.1. EVLENME ŞEKLİ İLE İLGİLİ PRATİKLER

Yörede yapılan araştırma sonucunda dört çeşit evlenme pratiğine rastlanılmıştır. Bunlardan ilki, yakın akraba veya arkadaşlardan bir kız ve erkek çocuk aynı ay veya günde doğarsa oğlanın anne ve babası kızın anne-babasına beşik kertmesi sonucu oluşur. Beşik kertmesi pratiğine ilişkin kaynak kişilerle yapılan görüşmeler neticesinde, önceleri köy odalarında yapılan sohbetlerde eşleri hamile olan erkekler arasında bir söz alma ya da söz verme şeklinde yapıldığı bilgisi alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında Beşik kertmesi, bir çeşit söz ve yemin anlamına gelmektedir.

Beşik kertmesi pratiğinin yörede görülen en eski evlenme şekli olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu süreçte kız ve erkek çocuk doğar doğmaz nişanlı olarak sayılır, evlilik çağına gelinceye kadar erkek anne ve babası tarafından kız evine bayram, kandil gibi özel günlerde giysi, gıda ve buna benzer hediyeler götürülür.

Diğer bir evlenme pratiği ise birbirini tanımayan kız ve erkek, aile üyelerinin ya da tanıdıklarının arabuluculuğu ile bir araya getirilmesiyle gerçekleşen görücü usulü evliliğidir.

Bunun yanı sıra kız ve erkeğin birbirini sevip anlaşarak, ailelerinin de iznini alarak evlenmeleri ile ilgili pratiğe ise yörede *yanma* ya da *havas olma* adı verilir.

Son olarak karşımıza çıkan evlilik pratiği ise Türk kültür ve geleneğinde çok eski bir yere sahip olan kaçma ya da kaçırılma olayıdır. Burada kız tarafının birbirini seven çiftin evliliğine razı olmaması durumunda kızın, kendi rızası ile erkek evine kaçması ya da kaçırılması söz konusudur.

2.2. KIZ İSTEME

Düzağaç kasabasında kız isteme olayı ilk olarak erkeğin annesi ya da yakın akrabalarından olan kadınların kız evine oturma ya da bir şey isteme bahanesiyle gitmeleriyle başlar. Burada maksat kızı görmek, uygun olup olmadığı konusunda bir karara varmaktır. Kız beğenilir, uygun görülürse *dünür* yani erkek evi tarafından kız istemeye gidilir. Kız istemeye hayırlı sayılan Pazar ya da Perşembe günü akşamı habersiz bir şekilde gidilir. *Allah'ın emri, Peygamberin gavliyle* diyerek söze başlandıktan sonra uygun bir dille evin kızına dünür olunduğu söylenir. Kız evi tarafından ilk olarak adet gereği *düşünelim* denir. *Kız evi, naz evidir* anlayışı neticesinde birkaç gün süre verildikten sonra kesin kararı öğrenmek için tekrar gidilir. Karar

olumsuz ise erkek tarafına *Nasibinizi başka yerde arayın* denilir; eğer olumlu ise *Allah hayırlı etsin, başa kadar etsin* müjdesi verilir ve dünürlük bitmiş olur. Söz kesildikten sonra dünür olarak gidenlere *ağız tadı* olarak şeker, lokum ya da çay ikramı yapılır.

2.3. NİŞAN

Nişanlılık sürecinin, yörede beşik kertmesi geleneği kapsamında çocukların doğumuyla birlikte başladığı söylenmektedir. Geçmişte evliliklerin, çok küçük yaşlarda gerçekleştiğini düşünürsek, yaklaşık 15-16 yıllık bir nişanlılık dönemi görülmektedir. Günümüzde değişen çağ ve yaşam koşulları neticesinde hem beşik kertmesi pratiğinin hem de küçük yaşlarda yapılan evliliklerin azaldığı görülmektedir.

Yapılan görüşmeler doğrultusunda evlilik dönemine kadar geçen nişanlılık sürecinde kız ve erkeğe pek söz düşmediği, dolayısıyla ataerkil ve kapalı bir aile yapısının yörede hâkim olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu süre zarfında genç kız ve erkeğin, aile büyüklerinin kendi aralarında sözlü olarak kararlaştırdıkları nişan olayından haberleri olmazdı. Nişan yüzüklerinin takılacağı esnada haberleri olur ve bir araya gelirlerdi.

Nişanlılık sürecinde erkek anne ve babası tarafından, mübarek sayılan bayram ve kandil günlerinde kız evine oturmaya gidilir. Bu ziyaretlerde erkek tarafının yakın akrabalarına da haber verilir, kadınlar gelin kıza götürülmek üzere *önceklerine* (önlük), *beleklik* dedikleri kumaş ve çeşitli hediyeler koyarlar.

Yine nişan süreci içerisinde düğünün yaklaşmasına yakın bir zamanda *adet* adı verilen ritüel gerçekleşmektedir. Buna yörede *pılı pırtı toplama* da denilmektedir. Genelde bayanların olduğu ve yörede *okuyucu* adı verilen kişiler, nişanlanacak olan gençlerin âdetinin duyurusunu yapar, komşu ve akrabaları çağırır. Âdete gidecek olan kişiler akrabalık, yakınlık derecesine göre *avra basma* adı verilen 1-1,5 metre uzunluğunda don, şalvar - buna *ele güne karşılık* da denir- bunun yanı sıra *sıkma* (gömlek), havlu, mendil gibi hediyeler götürülür. Yemek sonrası herkes *önceklerinde* getirdikleri hediyeleri çıkarır. Bu esnada *okuyucu* bayan yüksek sesle kişileri ve getirdikleri hediyeleri misafirlere duyurur. Orta yerde biriktirilen hediyeler kızın çeyizine hazırlık olarak bir çarşafa sarılır ve kaldırılır. *Adet* bir gün içerisinde başlar ve biter. Günümüzde nişan öncesi adet geleneğine, yörede pek rastlanılmamaktadır.

Nişan vaktinin gelmesine yakın kız ve erkek tarafı *pirti kesme* denilen nişan alışverişi için şehre giderler. Bu alışveriş süresince alınan eşyalar, yeme-içme, ulaşım masraflarını erkek tarafı karşılar. Alışveriş bittikten sonra iki aile kız evinde toplanır, nişan günü ve vakti kararlaştırılır. Gün belirlendikten sonra yine okuyucu tarafından akraba ve komşulara duyuru yapılır. Okuyucu tek tek kapıları çalar, her eve iki adet *gaba şeker* verir ve nişana davet eder. Günümüzde nişan ya da düğün için bastırılan davetiyeler yine okuyucu bayan ya da erkekler tarafından dağıtılmaktadır. Çünkü yöre halkı için davetiye verilmesi geleneksel anlamda pek bir değer taşımamakta, davetin okunması daha fazla önem içermektedir. Yani söz ile davet geleneği halen sürmektedir. Nişan günü genellikle bulgur ya da pirinç pilavı içerisinde tavuk eti, tepsi ile hazırlanmış şekilde misafirlere ikram edilir. Nişan yemekli değil ise bisküvi ya da lokum yanında içecekler ile sunulur. Daha sonra misafirler nişanı yapılan çifte gönlünden koptuğu miktarda para takarlar. Bu sürecin sonunda nişan merasimi tamamlanmış olur.

Nişan ile düğün arasında geçen süre içinde dini bayramlarda, kandil günlerinde ya da yörede gerçekleşen diğer düğün günlerinde oğlan evinden kız evine çerez, katmer, tatlı gibi yiyecekler götürülür. Kız evine ziyarete gidilir, yemekler yenir, çay ve kahve içilir.

2.4. DÜĞÜN

2.4.1. Düğün Hazırlığı ve Çeyiz Serme

Düzağaç kasabasında düğün hazırlığı için önceleri yılda iki dönem belirlenmekteydi. Yörede tarım ve hayvancılığın temel geçim kaynağı olması sebebiyle aileler ekonomik açıdan *harman kalkma* zamanını beklerdi. Harman zamanı buğdayını, arpasını, eğer hayvancılıkla uğraşıyorsa hayvanını satar, düğün için hazırlığını yapardı. Diğer bir dönem ise *pancar zamanıdır*. Aileler yetiştirdiği pancarları devlete satar ve ekonomik olarak düğüne hazır hale gelirdi. Günümüzde ise düğün için sadece bu iki dönem beklenmemekte, yılın her zamanı düğün yapılabilmektedir.

Düğün hazırlığı esnasında öncelikle sözü geçen aile büyükleri ile düğün tarihi kararlaştırmak için kız evinde bir araya gelinir. Çaylar, kahveler içildikten sonra erkek tarafının oturmaya gelme niyeti “ *Biz nasip olursa oğlumuzla düğün etcez. Siz ne dersiniz?*” şeklinde kız tarafına sorulur. Kız evi için de bu durum hem ekonomik olarak

hazır olmasına hem de gelin kızın erkek kardeşinin askerde olup olmamasına bağlı olduğundan biraz düşünülür. Eğer şartlar iki açıdan da uygunsa düğün tarihi için karar verilir.

Düğün günü için karar verildikten sonra ilk olarak evlenecek çiftin belediyede resmi nikâhı kıyılır. Tıpkı nişan merasiminde olduğu gibi kız tarafı, düğün alışverişi yapılmak üzere oğlan evi tarafından şehre götürülür. Düğün için gerekli olan mobilya, giyim-kuşam ve ziynet eşyaları kız evinin de görüşü ile seçilir ve alınır.

Düğün geleneği içerisinde *kız kardeşliği* adı verilen bir gelenek süregelmektedir. Alınan bilgiler doğrultusunda bu gelenek tıpkı beşik kertmesinde olduğu gibi mahallede aynı yaştaki kızların küçük yaşta *kardeşlik* olarak görülmesinden itibaren başlar ve büyüüp gelin olmasına kadar devam edilir. Gelin kızın kardeşliği düğün bitimine kadar yanından ayrılmamaktadır.

2.4.2. Gelin Kınası

Düzağaç'ta düğünler genellikle 7 gün süre ile yapılmaktadır. Gelin alma gününden bir hafta önce gelin kınası yakılır. Okuyucu kişi akraba ve komşuları tek tek gezer, kınaya davet eder. Hediyelerini yanlarına alan eş, dost ve akrabalar kız evine kınaya gider ve gelinin başına kına yakılır. Bu sırada yörede *belek atma* olarak bilinen merasim gerçekleştirilir. *Cazgır* ya da *okuyucu* adı verilen kişi gelin kızı odanın ortasına oturtur, koluna bir bez sarıp, uzatır. Geline getirilen gömlek, atlet, dizlik ve buna benzer hediyeler kolundaki bezin üstüne serilir ve sonrasında bu beze sarılıp kaldırılır. Kız evinin aile dostları, kına yakıldıktan sonra gelin kızı yemeğe davet eder, almış oldukları hediyeler verilir. Bu davet düğün gününe kadar devam etmektedir.

Gelin kınası yakıldıktan birkaç gün sonra oğlan evi tarafından *et kesimi* yapılır. Buradaki amaç düğün süresince yemeklerde kullanılacak olan eti hazır hale getirmektir. Damadın yakın arkadaşları, akrabaları etin kesilip, kıyılması için çağırılır. Et kesme işlemi tamamlandıktan sonra oğlan evi ve kız evinin yemek davetleri başlar. Kesilen etin bir kısmı, beraberinde bulgur, pirinç, yağ, tuz, hoşaflık üzüm kurusu, vişne kurusu, un, şeker gibi ihtiyaçlar ile kız evine bırakılır. Böylelikle kız evine ait davetlerde kullanılacak gıdalar da oğlan evi tarafından sağlanmış olur. Yine oğlan evi, yemeklerin hazırlanması amacıyla aşçı tutar, bu kişi düğün süresince birer gün arayla kız ve oğlan evinin yemeklerini yapar. Et kesimi günümüzde de bu şekilde devam etmektedir.

Düğün gününden yaklaşık üç ya da dört gün öncesinde kız evinde gelinin çeyizi asılır. Çeyiz asımıyla ilgili olarak Kınık, “Düğün Pazar düğünü ise Perşembe günü kızın çeyizi asılır ve Cumartesi akşamına kadar çeyizi asılı durur. Akşamları kadınlar, kızlar çeyiz evinde toplanırlar, oynarlar, eğlenirler. Erkekler ise köy odalarında veya oğlan evinin önünde çalgı takımı (davul-zurna) eşliğinde eğlenirler” (1998: 42) şeklinde bir ifadeye yer vermektedir.

2.4.3. Kız Hamamı

Gelin almadan iki gün öncesinde *kız hamamı* gerçekleştirilir. Kız hamamı daveti okuyucu aracılığıyla tanıdıklara duyurulur. Oğlan evi tarafından, gidecek misafirler için araçlar tutulur, çalgı ekibi getirilir ve hamam gününün sabahı kız evinin önünde toplanılır. Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde yörede geçmişten beri müziğe pek sıcak bakılmamasından dolayı müzisyen pek yetişmediği, bunun için saz ekiplerinin civar köy ve ilçelerden getirildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Bu ekiplerde dışarıda yapılan eğlencelerde davul, trampet, zurna, trompet gibi sazların kullanıldığı bilinmektedir. Gelin kız ve yakınları evden çıkana kadar çalgı ekibi eşliğinde eğlenilir. Daha sonra araçlara binilir ve hamama doğru yola çıkılır. Hamamda gelin kızı yıkayan bayanlar tarafından:

*Ana hamama vardın mı
Yunduğun taşı gördün mü
Şimdi de kıymetimi bildin mi
Kızım kınan kutlu olsun*

Hem orada hem burada dilin tatlı olsun şeklinde maniler söylenilir (Kınık, 1998: 42).

Düğün geleneği kapsamında yörede söylenen maniler Düzağaç sözlü halk ürünleri başlığı altında verilecektir.

Gelin hamamı dönüşü tekrar oğlan evi ve yakınları, çalgı ekibiyle birlikte kız evinin önüne gelir. Buna hamam karşılama denilmektedir. Daha sonra gelin kızın anne ve babası, kızlarının bulunduğu aracın yanına gelir ve onun araçtan inmesini beklerler. Kız araçtan inmiyorsa onlardan bir hediye beklediği anlaşılır. Bu hediye bir ev, tarla ya da büyükbaş hayvan şeklinde olabilir. Anne ve babası *in kızım... evi ya da tarlayı sana verdim* dedikten sonra ikna olur ve araçtan iner. Yörede buna *hamamlık* ya da *hamam*

indiliği denilmektedir. Daha sonra kız evinde hamamdan gelen misafirlere ve erkek tarafına yemek verilir.

2.4.4. Kına Gecesi

Kız hamamı ve daveti sonrasında ertesi gün kız evinde kına yakılır. Oğlan evi yakınlarından bir grup kız evine kınayı yakmaya gelirler. Gelen misafirlere yemek verilir. Daha sonra kına bir tasın içerisinde karılır, kız kardeşliği ve arkadaşları tarafından gelin kızın ellerine yakılır. Bu sırada diğer misafirler çeşitli maniler söyleyerek kınayı överler. Kına yakıldıktan sonra odada serili olan çeyiz sökülür. Eşyalar toplanılıp çeyiz sandığı hazırlıklarına başlanılır.

Kına gecesi bitiminde *dilenme* adı verilen bir adet gerçekleşir. Gece yarısından sonra kız evinin yakınları ve gelinin arkadaşları ellerinde tas, tencere kapağı, tava, kaşık, çatal alırlar ve oğlan evinin akrabalarının olduğu mahalleye giderler. Burada ellerindeki tencere ve tavalara vurup maniler söyler, bir nevi rahatsızlık verir, onları uyutmazlar. Oğlan evinden tanıdıkların kapısı çalınır. Amaç para, yiyecek-içecek ve çeşitli hediyeler toplamaktır. Oğlan evi de bu âdeti bildiği için verdiği hediye karşılık olarak kız evinden gelenleri kapının önünde oynatır. Karşılıklı eğlence şeklinde geçen dilenmenin ardından gelinin akraba ve arkadaşları evlerine dönerler.

Aynı gün oğlan evinin önünde davul zurna ekibiyle eğlence düzenlenir ve damada kına yakılır. Geçmişte oğlan kınası köy odalarında yapılmaktaydı. Burada damadın yakınları, arkadaşları toplanır, saz ekibi eşliğinde oyunlar oynanır. Köy odalarında oğlan kınası yakılırken dışarıda yapılan eğlencelerden farklı olarak cümbüş, bağlama, keman, darbuka, def gibi çalgılar kullanılır. Damada kına yakılması sırasında çeşitli oyunlar oynanır. En bilinenleri *yüzük saklama*, *karakulak oyunu* ve *bey-jandarma* oyunlarıdır. Bu oyunlar sadece düğün zamanları değil köy odalarındaki sohbet zamanlarında da oynanır. Oyunu kaybedenler kazananlara evlerinden getirdikleri yemeklerle ziyafet verirler. Bu geleneğe *ferfine* adı verilir. Bu durum bir yemekten çok kasaba halkının birbiriyle yardımlaşmasını, birlik ve beraberliğinin sağlanmasına yönelik olarak yapılmaktadır.

Köy odaları için ayrı bir parantez açacak olursak, Düzağaç'ta her sülalenin bir köy odası bulunmaktadır. Buradan yola çıkılarak şu an kasabada bulunan köy odası sayısının 35 civarında olduğu bilinmektedir. Köy odalarının günümüzde çeşitli amaçlar için halen kullanıldığı bilgisine ulaşılmaktadır. Kasabadaki erkekler günlük

yaşamlarında bu odaları sohbet amaçlı kullanmaktadır. Ayrıca ramazan aylarında ve bayramlarda bir araya gelinir, her haneden yemekler yapılıp getirilir, hep birlikte yenilir. Asıl kullanılma amacı ise haneye gelen misafirlere kalacak bir oda sağlanmasıdır. Burada gelen misafirin yatağı, yemek masası hazırdır, sobası yakılır, hane halkı yaptığı yemekleri köy odasına getirir, hep birlikte yenilir.

2.4.5. Oğlan Hamamı

Gelin alma gününün sabahında damat, arkadaşları ve yakınları ile birlikte hamama gidilir. Genellikle Gecek adı verilen kaplıcalarda yapılan oğlan hamamı için damada bir heybe hazırlanır. Bu heybenin bir tarafına damamdın yıkanırken kullanacağı sabun, havlu ve buna benzer kişisel eşyaları, diğer tarafına ise hamamda karınlarını doyurmak için yörede *lokul* olarak bilinen haşhaşlı ekmeğe benzer bir yiyecek ile çerez konulur. Hamam dönüşü bu sefer damat araçtan inmez. Bunun sebebi anne ve babasından düğün için *hamamlık* istemesidir. Oğulları araçtan insin diye anne ve baba *in oğlum... tarlayı ya da büyükbaş hayvanı hamamlık olarak verdim gitti* der. Eğer damamdın gönlü olursa araçtan iner. Oğlan hamamından gelen misafirlere erkek evinin daveti yapılır, yemek verilir.

2.4.6. Dini Nikâh

Gelin alma vakti yaklaşırken oğlan evinden birkaç kişi kız evine gider. Burada kız evinden çıkacak olan eşyalar için bir bedel ödenir. Eve varıldığında gelinin yakınları çeyiz sandığının ve bazı eşyaların üstünde bekler ve erkek tarafından bir para talep edilir. Kişi eğer verilen parayı kabul ederse kalkar, böylece gelin almaya gelindiğinde eşyaların kız evinden kolaylıkla çıkması sağlanmış olur.

Daha sonra damadın babası, abisi, amcası ya da dayısı, imam ile birlikte dini nikâh için kız evine gidilir. Eğer gelini babası damadı istemezse yakınlarından birisi vekili olur. Geçmişte yörede, gelin ve damat düğün bitimine kadar yüz yüze gelmedikleri için genellikle kız ve erkeğin vekilleri eşliğinde dini nikâh kıyıldığı bilinmektedir. Damadın vekili, kızın vekili ve imam bir odada toplanır. Daha sonra imam *vekili olduğun kızı damada verdin mi* diye gelinin vekili olan kişiye sorar. Kızın vekili bir süre sessiz kalır. Bunun nedeni damadın vekilinden *söyletmelik* istemesidir. Eğer oğlanın vekilinin verdiği bedeli kabul ederse *verdim gitti* diyerek cevabını verir. Dini nikâh kıyıldıktan sonra kız evi tarafından misafirlere yemek ve tatlı ikram edilir.

Genellikle bu yemekler tavuk ve baklava şeklinde verilir. Dini nikâh kıyılıp, yemekler yenildikten sonra oğlan evine geri dönülür.

2.4.7. Kınacı Kağnısı

Gelin alma gerçekleşmeden önce ikindi vaktinde oğlan evinden kız evine bir araç gönderilir. Bu araç yörede *kınacı kağnısı* olarak adlandırılır. Gelinin çeyizine ait yatağı, karyolası, giysileri, halı ve kilimleri, sandığı araca yüklenir. Gelin kızın teyzesi, halası, yengesi ve yakın akrabalarından oluşan bayanlar ile birlikte oğlan evine doğru yola çıkarılır. Eve varıldığında bayanlar gelinin yatak odasını düzenlemeye başlar. Karyolası hazırlanır, yatağı serilir, sandığı düzenlenir, eğer kış ayı ise sobası kurulur. Böylelikle gelin alma için gerekli hazırlıklar tamamlanmış olur.

2.4.8. Gelin Alma

Dini nikâhın kıyılmasının ardından kız evinde *kız kavuşturma* adeti gerçekleştirilir. Gelin kız ve akrabalarından birkaç kişi kız evinden pişmiş tavuk ve baklava alınır, yakın akrabalarının evine gidilir ve helallik alınır. İkinci olarak ise kıza gelinliği giydirildikten sonra kız tarafının aile büyükleri ve akrabaları çağırılır. Yörede buna *kız kavuşma daveti* adı verilir. Gelinlik giydirildikten sonra kızın oğlan kardeşine kırmızı bir kuşak verilir, kuşağı üç defa gelinin beline bağlayıp çözer. Sonuncuda bağlar ve kız kardeşi ile helalleşir. Bunun ardından gelin, akrabaları ile tek tek vedalaşır, helallik alınır. Akrabalar geline para takarlar. Kız evinden buna karşılık olarak mendil ya da havlu hediye edilir.

İkinci namazından sonra gelin alma için oğlan tarafı, eş, dost ve akrabaları ile kız evine gidilir. Kız evinin önünde davul zurna eşliğinde oyun havaları çalınır, oyunlar oynanır. Müzik susturulur ve kız evinden bir tepsinin içinde şeker çıkarılır ve misafirlere dağıtılır. Akraba ve komşular evli çifte düğün hediyesi olarak tepsinin içine gücünün yettiği miktarda bir para bırakır. Gelini çıkartmak için oğlan tarafının büyüklerinden dedesi ya da babası, imam ile birlikte kız evine girerler. Aile büyüklerini gören gelin ayağa kalkar, damadın dedesi ya da babasına doğru üç adım attıktan sonra yere çöker ve ayağını öpmek ister. Aile büyüğü kimse öptürmez elinden tutar, gelini kaldırır ve elini öptürür. Bu davranış yörede gelinin oğlan evine *size kul köle olmaya geliyorum* demesi olarak yorumlanmaktadır. Oğlan evi bu davranış karşısında onu kul köle olarak almadıklarını, gelininden sadece saygı ve hürmet beklediğini

göstermektedir. El öpülmesinin ardından gelinin anne ve babası kızlarının elinden tutup, damadın dedesi ya da babasına teslim ederler. Gelin evden çıkarılıp arabaya bindirilene kadar imam ve birkaç kişi tarafından tekbir getirilir, dua edilir. Erkek tarafının akrabaları gelinin bulunduğu aracın üstüne çerez ve şeker serper. Düğün konvoyu kasabanın içinde birkaç tur atar. Bu sırada yörede Hücum Sultan olarak bilinen türbede durulur. Durulmasa bile önünden geçilirken dua edilir. Gelinin bulunduğu araç oğlan evine geleceği sırada kasaba sakinlerinden bir kişi damadın annesine gelinin geldiğini müjdelere ve karşılık olarak hediye bekler. Buna *müjdelik* adı verilir.

Gelin konvoyu oğlan evine geldikten sonra damadın annesi gelin aracının yanına gelir, aracın kapısının önüne gelinin inerken basacağı bakır bir tepsi yatırılır. Tıpkı hamam karşılamada olduğu gibi oğlanın annesi gelinin araçtan inmesini sağlamak için bir bedel biçtiğini söyler. Bu bedel bir tarla ya da büyükbaş hayvan olabilir. Ya da hiçbir bedel biçmiyor ise *in gızım sana aslan gibi oğlumu verdim* der. Kızın gönlü olursa araçtan iner. Bu sırada kurban kesilir ve gelin kurbanın üzerinden üç defa atlar. Damat ve sağdıcı ise gelin araçtan indiği sırada evin damına çıkıp (dambes) bozuk para ve çerez karıştırılmış olan çuvalı gelinin ve orada bulunan misafirlerin üzerine serper. Geçmişte yörede gelin, oğlan evine gireceği sırada kapıya margarin sürüldüğü bilgisine ulaşılmıştır. Bu şekilde gelin kızın adım attığı hanede, aile ilişkilerinin bir ömür yağ gibi yumuşak ve kolay geçeceğine inanılır.

2.4.9. Gelin Arkası

Gelinin oğlan evine girmesinin sonrasında kız evinde *gelin arkası* adı verilen bir hazırlığa başlanır. Burada gelinin düğün arifesinden kalan süs eşyaları, tabak, çanakları, perdeleri ve düğün süresince verilen hediyeler kız evinde bulunan bayanlar tarafından paketlenir ve tepsilere konur. Yine bu esnada kız evinde hazırlanan baklava tepsi de oğlan evine götürülmek üzere alınır. Yapılmış olan bu tatlı yörede *Ard baklası* olarak adlandırılır. Daha sonra davul-zurna eşliğinde oğlan evine doğru yola çıkılır. Eve varıldığında eşyalar yerleştirilir, gelinin odası süslenir, perdeleri asılır. Hazırlıklar bittiğinde gelen misafirlere yemek hazırlanır. Yemekten sonra oğlan evi, kız evinden gelen bayanlara mendil, yazma gibi çeşitli hediyeler verir.

2.4.10. Damat Katma

Gelinin eve girmesinin ardından damat, sağdıç, oğlan evinden akrabaları ve arkadaşları bir odada toplanırlar. Hep birlikte sohbet edip, yemek yenir. Yatsı ezanı okunduktan sonra namazı kılmak için camiye gidilir. Namaz bitimi imam, damadın babası ve arkadaşları tekbir ile damadı gelinin olduğu eve getirir. Kapının önünde hep bir ağızdan Fatiha okunur. Sonrasında kalabalık adettendir diyerek sırtına bir iki yumruk atıp, damadı eve katar. Kalabalık dağılır, yalnızca sağdıç evin kapısında bekler. Bunun nedeni damattan hakkı olan tavuk ve baklavasını beklemesidir. Gelin alma sırasında kız evinden iki adet sandık gelir. Bunların birinde gelinin eşyaları, diğerinde ise kız evinin hısım ve akrabalarının oğlan evinde yenmesi için kesip, haşladığı tavuklar vardır. Damat bir adet tavuğu ve baklavayı hazırlar ve sağdıçına verir. Sağdıç da *hayırlı olsun* diyerek kapıdan ayrılır.

Yörede damat katma sırasında *bacadan gova sallamak* olarak bilinen bir adet de gerçekleşir. Damat eve girdikten sonra akraba ya da arkadaşları evin damına çıkar ve sobanın bacasından eve bir kova sallanır. Buradaki amaç evdeki tavuk ve baklavadan bir pay istemektir. Kovayı gören damat ya da gelin istenilen tavuk ve baklavayı hazırlar ve kovanın içine koyar.

Damat eve girdikten sonra damat katmaya gelen akraba ve komşular köy odası ya da damadın yakınlarından birinin evinde oturur. Oğlan evinden getirilen tavuk ve baklava hep birlikte yenir. Daha sonra damadın yakınlarına hayırlı olsun denir ve kalabalık dağılır.

2.4.11. Duvak

Gelin almanın ertesi günü oğlan evinin önünde eskiden *gelinin cuması* olarak da bilinen *duvak* âdeti gerçekleşir. Öğlen saatlerinde başlayan bu gelenek çok uzun sürmez. Yeni evli çift tekrar gelinlik ve damatlığını giyer. Bunun yanı sıra kasabada yeni evli çiftler de gelinlik ve damatlığını giyip gelirler. Hep birlikte eğlenilir. *Duvak* âdeti ile düğün süreci sona ermiş olur.

3. ÖLÜM ADETLERİ

İnsan yaşamındaki geçiş dönemlerinin sonuncusu olan ölüm, bireye ait yaşamın bitişi, beden yok oluşu olarak bilinmektedir. Bu durum insanlarda ve diğer canlılarda

ölüm olgusu karşısında içgüdüsel olarak bir korku ve endişe yaratmaktadır. Bundan ötürü hemen bütün inanışlarda, ölümden sonraki yaşamın varlığı, ruhun sonsuzluğu gibi kavramlardan söz edilmekte ve insanın ölüm karşısında kaygı taşımaması gerektiği vurgulanmaktadır. Çıblak'ın ölüm konusuna ilişkin görüşleri şöyledir:

Canlılarda yaşamsal fonksiyonların tamamen durması anlamına gelen ölüm, hayatın en önemli gerçeklerinden biri olup en eski dönemlerden bu yana insanoğlunu derinden etkilemiş ve onu bu konuda çeşitli düşüncelere sevk etmiştir. Ölüm olayı karşısında hissedilenler ve ölüm sonrasındaki bilinmezlik, bütün toplumlarda çeşitli inanma, âdet, töre ve törenleri beraberinde getirmiştir (2002: 605).

Ölümden sonraki yaşamın varlığına olan inanç, cennet-cehennem kavramları, ölen kişinin ruhunun sonsuza dek yaşayacağı düşüncesi beraberinde toplumlarda ölüm öncesi, ölüm sırası ve sonrasında birtakım adetlerin gerçekleştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Çünkü bu adetlerin uygulanması sonucunda ölen kişinin ruhunun bedeni rahatça terk edeceği, ölüm sırasında acı çekmeyeceği ve ölümden sonraki yaşamında huzur bulacağına inanılmaktadır. Konuya yönelik yörede tespit edilen inanç ve pratikler ise şu şekildedir:

3.1. ÖLÜM ÖNCESİ

Yörede yapılan araştırmalar doğrultusunda, gerek hastanın fiziksel ve psikolojik yapısı gerekse hayvanlar üzerinde gözlemlenen bazı durumların ölümü çağrıştırdığına yönelik inanmaların var olduğu tespit edilmiştir.

3.1.1. Hayvanlarla İlgili Olanlar

Hayvanların yapmış olduğu birtakım hareketler ve çıkardığı sesler, halk arasında genellikle ölüm, deprem gibi kötü olayların gerçekleşebileceğine bir işaret olarak gösterilmektedir. Bunun nedeni, hayvanların sezgisel yeteneklerinin üstün olması dolayısıyla bazı durumları gerçekleşmeden belli bir süre öncesinde hissettiklerine dair düşüncelerdir.

Konu kapsamında yapılan görüşmelerde Düzağaç halkı arasında diğer yörelerle de benzerlik gösteren bazı inanışların var olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Örneğin yörede özellikle gece vakti baykuş ötmesi pek hoş karşılanmaz ve bunun devam etmesinin kötü bir olaya sebebiyet vereceğine inanılır. Bunun için de baykuş öttüğü yerde huzursuz edilir ve uçup gitmesi sağlanır.

Yine köpeklerin uzun soluklu uluması, çeşitli sesler çıkarması da uğurlu sayılmaz. Eğer devam ederse sonucunda ölüm ya da üzücü bir durumun ortaya çıkacağı düşüncesi yaygındır.

Konuyla ilgili son olarak, horozun tan vaktinin dışında akşam saati veya gece yarısı ötmesinin de ölümü çağrıştırdığı bilgisine ulaşılmıştır.

3.1.2. Ölümü Yaklaşan Hastada Görülen Fiziksel ve Psikolojik Değişiklikler İle İlgili Olanlar

Ölüm kavramı her inanışta doğum kadar doğal bir olgu olarak karşılanırsa da elbette ki gerçekleşmesi acı ve üzüntü yaratmaktadır. Ölüme olan yakınlık sonucu, yaşlı ya da hasta kişide fiziksel ve psikolojik birtakım değişiklikler görülmektedir.

Yörede ölümü yaklaşan hastada meydana gelen fiziksel değişimlerin, bireyin hastalığıyla bağlantılı olarak gözlemlenip ilişkilendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır. Genel olarak hastadaki yoğun kilo kaybı, zayıflık hali, ten renginin aşırı beyazlaması ya da kararması sonucunda ölüm vaktinin yaklaştığı kanısına varılır.

Bunun yanı sıra kişinin hastalığı döneminde aşırı sinirli, huzursuz bir ruh haline bürünmesi, ölümü hissetmesi ve kabullenmemesine yorulur. Son olarak ölümü yaklaşan hastada bilinç kaybı, etrafındakileri tanıyamama ya da olmayan kişilerle konuşma gibi rahatsızlıklar da görülmeye başlanır.

3.1.3. Ölümden Hemen Önceki Pratikler

Hasta kişide ölümü en yoğun hissettiği, yoğun bilinç kaybının yaşandığı, dönem sekerat anı olarak bilinmektedir. Kişi bu süreçte ruhunun bedenini terk etmeye başladığını hissetmekte ve bunun sonucunda derin bir baygınlık hali yaşamaktadır. Birçok inanışta, ruhun bedenden ayrılması sırasında kişinin yaşadığı acı hissini, yaşamı boyunca yaptığı iyilik ya da kötülükler ile ilişkili olduğu düşüncesi yer almaktadır.

Bu doğrultuda, yörede ölüm anı yaklaşan kişinin başında inanç gereği Kuran-ı Kerim okunur, Yasin suresi indirilir. Bu sayede ruhun rahatlayacağına, ölüm acısının dindirileceğine ve dolayısıyla ölümün kolaylaştırılacağına inanılır. Hastaya Kelime-i Şahadet tekrarlatılır, eğer bilinci açık değil ise hatırlatılır. Bedeni rahatlasın diye su

içirilir veya zezem suyu damlatılır. Eğer içemeyecek durumda ise bir çaput ıslatılır ve dudaklarına sürülür.

3.2. ÖLÜM SONRASI

3.2.1. Ölümün Duyurulması

Ölüm haberinin eş, dost ve akrabalara duyurulması belediyeye ait ilan servisinden yapılır. Ölen kişinin kimliği, cenazesinin hangi vakitte kaldırılacağı bilgisi verilir. Bunun yanında camiden sela (su selası) okunur.

3.2.2. Ölünün Yıkanması

Ölüm sonrası ilk olarak ölen kişinin bedeni henüz sıcak ve hareket ettirilebilir durumdayken kolları ve bacakları düzeltilir, gözleri kapatılır, ağzının açık kalmaması için çenesi ve başı bir tülbent ile bağlanılır. Üstü temiz bir çarşaf ile örtülür. Daha sonra yıkanması için gerekli hazırlıklar yapılır.

Ölünün yıkanması evinde ya da camilerde kişinin yakınları ya da yıkama konusunda becerikli kişiler tarafından yapılmaktadır. Ölü yıkanır ve son olarak abdest aldırılır. Sonrasında kefenlenerek defin işleminin için gerekli hazırlıklara başlanır.

Yörede yıkanma işleminin öncesinde yapılan ve *Iskat Sürme* adı verilen bir adet karşımıza çıkmaktadır. Iskat Sürme' de, kişinin dini vecibelerini yerine getirmesi için zorunlu tutulduğu yaştan, öldüğü yaşa kadar geçen sürede kılmadığı namaz vakitleri, tutmadığı oruç sayısı hesaplanır. Bu borçların silinmesi için ortalama maddi bir tutar hesaplanır. Yakınları tarafından bu bedel ödenir ise ölen kişinin ruhunun azaptan kurtulacağına, günahlarından arınacağına inanılır. Iskat Sürme, yörede zorunlu olarak yapılması gereken bir gelenek değildir.

Yörede ölümü yaklaşan bazı kişilerin, evinde yıkanmasını ve yıkanacağı suyun da odun ateşinde ısıtılmasını vasiyet ettiği bilgisine ulaşılmıştır. Çünkü kişi, bu ateşte ısıtılan su ile yıkanırsa bedeninin gerçek anlamda temizleneceği ve arınacağına inanır. Ayrıca cenazenin yıkanması için ısıtılan bu sudan alkol ya da birtakım kötü alışkanlıklara sahip bir kişinin içmesi ile bu alışkanlıklardan kurtulacağına dair bazı inanmalara da rastlanmıştır.

3.2.3. Cenazenin Taşınması- Gömülme Öncesi ve Sonrası

Okunan selanın ardından köyde mezar kazıcı olarak bilinen kişilere haber verilir. Bu kişiler kabri hazırlarken, yıkama ve kefenleme işlemi yapılır. Daha sonra cenazenin taşınması için kasaba sakinleri ölen kişinin evinin önünde toplanır. Hep bir ağızdan helallik alınır, Fatiha okunur ve tabut iki sıra halinde cenaze namazının kılınacağı yere kadar omuzlarda taşınır. Cenaze namazının kılınmasının ardından kabre koyulacağı yere kadar yine iki sıra halinde omuzlarda götürülür. Şimdilerde belediyenin sağladığı cenaze aracı ile mezarlığa götürülmektedir. Fakat cenaze evinden namazın kılınacağı yere kadar omuzlarda taşıma geleneği devam etmektedir.

Gömülme işlemi sırasında yakını olan iki kişi mezara girer ve cenazeyi kabre indirir. Mezarın üstü toprakla örtülürken kuran okunur ve çeşitli dualar edilir. Daha sonra eş dost, ölen kişinin yakınlarına taziyede bulunur.

3.2.4. Cenaze Evindeki Pratikler

Cenazenin defin işlemi sonrası, akraba ve komşular ölü evinde toplanır. Yöredeki gelenek kapsamında ölü evinde üç gün boyunca yemek pişirilmesi uygun görülmez. Bu süre zarfında komşu ve akrabalar cenaze evine yemek getirir. Çünkü bu ziyaretlerde amaç ölü yakınlarının acısını paylaşmak, onların yiyecek ve içeceklerle uğraşmamalarını sağlamak, manevi açıdan destek olmaktır. Cenaze sonrası ilk 7 gün (yedisi) boyunca evde Kuran okunur, Hatim indirilir. Öldüğü günün sonrasındaki ilk Cuma günü camilerde mevlit okutulur. Caminin önünde pişi ve helva dağıtılır. Bu yemeklerde kullanılan yağ, un, şeker gibi gıdaların temin edilmesi ve pişirilmesi sırasında da komşu ve akrabalar yardımda bulunur. Yine kırkı, elli ikisi ve sene-i devriyesinde mevlit okutulur, yemek dağıtılır.

Yörede ayrıca cenaze sonrasında yedi yıl süre ile her kurban bayramında kurban kesilir. Böylelikle ölen kişinin ruhunun rahat edeceği ve günahlarının af olacağına inanılır.

4. HALK EDEBİYATI ÜRÜNLERİ

Türk Halk Edebiyatı'nın oluşumu, içerik yapısı ve türleri hakkında bilimsel birçok açıklama yer almaktadır. Halk edebiyatı kavramı ve içeriğiyle ilgili Elçin'in düşüncelerine göz atarsak:

Türk dilinde ve düşüncesinde “Halk Edebiyatı” tabiri oldukça yenidir. Türkiye’de aşağı-yukarı 100 yıldan beri “Divan Edebiyatı” dışında kalan saz ve tekke şiiri nev’inden ferdi mahsullerle, malzemesi dile dayanan atalar sözü, destanlar, masallar, hikâyeler, fıkralar, bilmece, maniler, türküler, ağıtlar, ninniler vb. gibi ilk söyleyicilerini umumiyetle tespit edemediğimiz eserler, bu tabirle yaygın hale gelmiştir (2004: 1).

Diğer bir açıklamada Güzel halk edebiyatını şu şekilde anlatmaktadır:

Milletlerin en eski hayatlarında meydana getirilen eserler, ferdin malı olmaktan çok cemiyetin ürünleridir ve bu ürünler onların zevk ve düşüncelerine tercüman olmuşlardır. Bugün asıl edebiyat sayılan ürünler zaman içinde bu eserlerin tekâmülü ile meydana gelmişlerdir. Sonraki devrelerde ortaya konulan ferdi manzum eserlerin vezin, kafiyeye, şekil gibi unsurlarda ilk ürünlerin teknik ve geleneğine bağlı kaldığı unutulmamalıdır. Bunun için anonim ve kolektif karakter taşıyan ürünleri, "Halk Edebiyatı" içinde göstermek gerekir (2003: 110).

Ekici’ye göre ise halk edebiyatı:

Belli bir geleneğe sahip olan bir grup veya grup üyesi bir kişi tarafından yaratılan, içinde sanat kaygısı ve estetik bir yön bulunan ve bütün grup üyeleri tarafından tanınan ve sahip olunan ve de metni, dokusu ve bağlamı ile iletişimin diğer türlerin ayrılabilen edebi üretimler bütününe üretim ve kullanma tarzı ve bu tarzda üretilmiş yaratmalar bütünü” olarak tanımlamak mümkündür. Tabii ki, bunu “Türk Halk Edebiyatı” bağlamına yönlendirdiğimizde, Türk halkının geçmişte ve günümüzde oluşturduğu belli estetik geleneklere bağlı olarak, belli sos- yal bağlamlar içinde edebi metinleri üretme, yaratma ve kullanma tarzı olarak tanımlamak gerekir (2008: 45-46).

Yapılmış olan bu açıklamalar sonucunda halk edebiyatı için ister ferdi ister anonim yapıda olursa olsun köklerini içinde yaşanılan toplumun yaşayış özellikleri ile duygu, düşünce ve inanç yapısı gibi ortak paydalardan besleyen, zengin bir çeşitlilik ve estetik kaygı taşıyan halk anlatılarıdır ifadesini kullanmak yanlış olmayacaktır. Bu doğrultuda halk edebiyatına ait ürünlerin özellikleri ve araştırma neticesinde yörede elden edilen örnekleri şu şekildedir:

4.1. MANİLER

Gerek dil gerek ortaklığı bakımından çok geniş bir alana yayılmış olan mani, en çoğu 7 heceli ve *aba* düzeninde uyaklı bir dördlük olarak gösterir kendini:

Kar yağıyor inceden
Gül açılır goncadan
Ben yâri kıskanırım
Yerdeki karıncadan

Bazı hallerde uyak düzeni ile dize sayısı değişebilir (Boratav, 2015: 191).

Dilçin ise mani kavramını yapı ve içerik bakımından şöyle ifade etmektedir:

Manilerin ilk iki dizesi, uyağı doldurmak ya da temek düşünceye bir giriş yapmak için söylenir. Genellikle asıl söylenmek istenen düşünceyle anlam yönünden ilgisi pek yokmuş gibi görünse de konuya bağlı olarak yorumlanabilir Üçüncü dizinin serbest

olması mani söyleyene kolaylık sağlar. Temel duygu ve düşünce son dizede ortaya çıkar.

Manilerin başlıca konusu aşk olmakla birlikte, bunun dışında türlü konularda da yazılabilir. Halk arasında mani söylemek için, *mani yakmak*, *mani düzmek*, *mani atmak* gibi deyimler kullanılır. Mani söyleyenlere de *manici*, *mani yakıcı*, *mani düzücü* denir. Maniler kendilerine özgü bir ezgi ile bestelenerek okunur. Türk halkı arasında *mani söylemek* bir gelenek haline gelmiştir. Özellikle Anadolu'da kızlar ve kadınlar arasında mani söyleme geleneği çok yaygındır (2016: 279-280).

Biçimi, söyleyiş özellikleri, ezgisi bakımından kendine has özellikleri bulunan manilerle ilgili yörede yapılmış olan araştırmalarda, düğün geleneği kapsamında gerçekleştirilen kına gecesi ve kız hamamı esnasında, kadınlar tarafından söylenen birçok mani tespit edilmiştir. Bu anlamda Düzağaç'ta mani söyleme geleneğinin sözlü kültür ürünleri arasında önemli bir yer tuttuğu sonucuna ulaşılmaktadır. Aşağıda yöre kadınlarının çeşitli konularda söylemiş oldukları mani örnekleri verilmiştir:

a) Mercimeğim kile kile
Ölçerim sile sile
Biz Hatice'yi gelin alıyoz
Geçinsin güle güle

b) Guşenenin kapağını açtım
Dolmanın irisini seçtim
Şansın varımış Hatice
Oğlanın iyisini seçtin

c) Terliğimin tepesi
Gül kokuyor nefesi
Hasanı da sorarsanız
Düzağaç'ın Beyefendisi

d) Yeşil yaprak sarması
İçindedir kıyması
Her kıza nasip olmaz
Düzağaç'a gelin olması

e) Guşenemin kapağı
İçi dolu yapağı

Hatice'yi sorarsanız

Ak helvanın topağı

- f) Merdivenim kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Hatice Hasan'ı görünce
Koşmuş yalın ayak

- g) Zeytin kara ben kara
Zeytine vermem on para
Eniştem de on tane düğün etse
Gene bitmez bu para

- h) Yeşil yeşil gözlerin
Yere gelsin dizlerin
Aç gözünü gelin hanım
Damat görsün gözlerin

4.2. NİNNİ VE TEKERLEMELER

Bir milletin duygusunu, düşüncesini, inancını, kültürünü, zevkini, sıkıntısını, dünya görüşünü, hayallerini, ideallerini yansıtan ninniler, aynı zamanda o milletin çocuklara verdiği değeri, çocuk yetiştirmede üstlendikleri sorumlulukları da dile getiren ürünlerdir. Ninnilerin müzik ile iç içe olması, bebeklerin kulaklarında güzel bir etki bırakması, hayatın ahenk unsurlarını ilk günden itibaren onlara aşılması, onları diğer türlerden farklı kılmıştır, ninnilerde eski zaman inanışlarını, çocuklara duyulan sevginin derecesini, çocukları eğitime şekli, sosyal hayata hâkim olan korkuyu, ailenin ideallerinin çocuklara yansımalarını, ideal meslek gruplarını, toplumun kız ve erkek çocuklarına bakış açısını, gelin-kaynana ilişkilerini, dini hayatın sosyal hayata etkisini görebiliriz (Ungan, 2009: 3).

Çelebioğlu ninni söyleme geleneğinin anne ile çocuk arasında bir ahenk ve uyum içinde şekillendiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

Ninniler, en az iki-üç aylıktan üç-dört yaşına kadar annenin çocuğuna onu kucağında, ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk ve kolay uyutmak yahut ağlamasını susturmak için husûsî bir beste ile söylediği ve o andaki hâlet-i rûhiyesini yansıtır mahiyette, umûmiyetle mâni türünde bir dörtlükten meydana gelen bir çeşit türkülerdir. Ezgi itibarıyla beşik sallama âhengine uygun olan ninniler söylenirken, yatırılmasından uyumasına kadar veya ağlamasının azalması ile artmasına göre çocuk, az veya daha süratli sallandığı gibi annenin sesi veya bestenin tonu da artar yahut azahr. Yani anne sesini, çocuğunun ağlamasına, gülmesine, konuşmasına göre ayarlar. Bu vesileyle

çocuk, ilk millî mûsikî zevkini ve tesirini, ninnilerle, anadilinde ve ana kucağında almaktadır denebilir (1987: 212).

Açıklamalardan yola çıkarak Anadolu coğrafyasında söylenen ninnilerin hikâyesi sadece çocuğun bedensel ve ruhsal yönden rahatlayıp uyuması ile sınırlı değildir. Söylenildiği üzere onlar geçmişin izlerini taşır, toplumun ortak duygu ve düşüncelerine ses verirler. Bu seslerle daha bebekken kulağı dolan çocuğun hem aile üyeleri ile hem de toplumun diğer fertleri ile olan bağı ve iletişimi kuvvetlenir, sağlıklı bir birey olarak yetişir.

Yörede tespit edilen ninni örneği şu şekildedir:

Nenni deyin yatırın
Allah deyin kaldırın (*kuzum nenni nenni*)
Nennilerde nennisi var
Gurbetlerde emmisi var (*kuzum nenni nenni*)
Nennilerin benim olsun
Uykularım senin olsun (*kuzum nenni nenni*)
Nennilerde nennisi var
Askerlerde dayısı var (*kuzum nenni nenni*)

Şekil 3. Nenni Kuzum Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine BAYRAK
Derleyen ve Notaya alan: Ömer ŞAHİN

Derleme Tarihi: 19.03.2020

NENNİ

The musical notation is presented on three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature (C). The melody starts with a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes. The lyrics 'NEN Nİ DE YİN' are aligned under the first four notes, and 'YA TI RIN' under the last four. The second staff continues the melody with a quarter rest, followed by eighth and sixteenth notes. The lyrics 'AL LAH DE YİN' are under the first four notes, and 'KAL DI RIN' under the last four. The third staff starts with a quarter rest, followed by eighth and sixteenth notes. The lyrics 'KU ZUM' are under the first two notes, 'NEN Nİ' under the next two, and 'NEN Nİ' under the final two. The piece concludes with a double bar line and a repeat sign.

Tekerleme kavramı ise, çeşitli türlerde karşımıza çıkan ancak genellikle çocuklar tarafından oynadıkları oyunlar sırasında ya da eğlence amaçlı türetilmiş, çoğunlukla tek

başına bir anlam ifade etmeyen söz gruplarının bir kafiye bütünlüğü oluşturacak şekilde art arda kullanılmasıyla meydana gelen, dile ve konuşmaya pratiklik kazandıran anonim özellikteki söz kalıpları olarak bilinmektedir. Tekerleme ile ilgili Karataş, ansiklopedik terimler sözlüğünde şu şekilde bir tanıma yer vermiştir:

Çeşitli ses taklitlerinden, ölçü ve kafiye, ikileme ve tekrarlardan yararlanılarak oluşturulan söz kümesi. Halk edebiyatının anonim ürünlerinden olan tekerlemeler; daha çok çocukları eğlendirmek amacıyla uydurulmuştur. Tekerlemede yer alan sözlerin ustaca söylenişi, şaşırtıcı buluşlar; hayal zenginliği çocuklara büyük keyif verir, Tekerlemeler "masal", "oyun" ve "tören" tekerlemeleri diye gruplara ayrılırlar. Masallar çoğu zaman, bir tekerlemeyle başlar: *Evvel zaman içinde/ Kalbur saman içinde/ deve tellal iken/ Pire berber iken/Ben de ninemin beşiğini/ Tıngır mıngır sallan iken...* Dilin kaidelerine pek uymayan, mantığı geri plana atan; zıtlıkları, abartıyı, şaşırtmayı ve eğlendirmeyi öncüleyen tekerlemeler, çocuk oyunlarında önemli bir yer tutar: *Elim elim epenek/ Elden çıkan kepenek/ Kepeneğin yarısı/ Yumurtanın sarısı/ Bitli davımın karısı* (2001: 416).

Düzağaç'ta yapılan araştırmada elde edilen tekerleme örnekleri ise şöyledir:

İğne battı /Canımı yaktı

Tombili kuş/ Arabayı koş

Arabanın tekeri/ İstanbul'un şekeri

Hop hop altın top / bundan başka oyun yok

İli mili soğan dili

Kaldırı kupbak top tüfek fişek

4.3. DUALAR VE BEDDUALAR

Birey inancı gereği, hem manevi açıdan iyi hissetmek hem de kendisinin ve sevdiği kişilerin mutluluğu için, kutsal gördüğü varlığa belli sözler ile yalvarır, ondan birtakım isteklerde bulunur. Bu istekler sadece iyi niyet taşıyan sözlerle sınırlı değildir. Çünkü ona olumsuz bir davranışta bulunan, sevmediği kişiler için kötü niyet besler ve bu yönde dileklerde bulunur.

İnsanların sosyo-psikolojik yapıları gereği din ve büyü kavramlarının hemen yanı başında sözlü bir etkileme aracı olarak dua veya alkışları da kullandıkları görülür. Bugün daha çok bir nezaket ve iyi dilek temennisi mahiyeti kazanmış olan alkışlar, dinî anlamdaki duaların kapladığı alanın içine girerek büyüsel mahiyetlerinden de sıyrılmışlardır. Eski dönemlerde insanların, tabiatı kendi istekleri doğrultusunda yönlendirme arzusundan kaynaklanan büyülerin, kurban ve ibadet gibi fiilî unsurlarının paralelinde poetik sözlü kalıplar olarak dikkati çeken alkışlar, büyüsel mahiyetlerini yitirdikten sonra dilin estetik kuralları içinde nezaket ifadeleri olarak görev almaya başlamışlardır. Başlangıçta daha hacimli ve nazmın bütün özelliklerini taşıdığını düşündüğümüz alkışlar; zamanla kısalmış, yoğunlaşmış ve kalıp sözler haline gelmiştir.

Bu açıdan bakıldığında bugün tekerleme, ninni, mani vs. olarak değerlendirdiğimiz pek çok metin, bir nevi alkış özelliği de göstermektedir. Hemen bütün sözlük ve ansiklopedilerde alkış sözü, “dua, hayır dua, kutsama, ululama, sena, övgü” anlamlarıyla verilmiştir. Ayrıca bu manayı veren “el çırpma, elleri birbirine vurma” hareketi de sözlüklerde geçmektedir (Duymaz, 2012: 15).

Kaya ise dua ve beddua kavramları ile ilgili şu açıklamalara yer vermiştir:

Dualar; iyi dilekleri ihtiva eden kalıplaşmış sözlerdir. Duaların en belirgin vasfı teslimiyeti, inanmışlığı ve bir ümidi ihtiva etmeleridir. Genellikle, görülen bir iyiliğe karşılık söylenir. Karşıdaki kişi güzel ve hayırlı sözlerle kutlanır, hakkında iyi dileklerde bulunulur. Bugün yaygın kullanımıyla dua olarak bilinen bu söz, Eski Türkçede alkış kelimesiyle karşılanmıştır. Alkış, almak "hayır duada bulunmak, beğenmek, övmek" fiilinden elde edilmiş bir isimdir (2007: 261).

Beddualar, çaresiz olan, acı çeken, kötülüğe maruz kalan bir insanın rahatlamak, teskin olmak gayesiyle söylediği, kötü düşünce ve dilekleri kapsayan, söze orijinallik veren, ifadeyi güçlendiren kalıplaşmış sözlerdir. Kısaca "kötü dilek " olarak niteleyebileceğimiz beddua, Farsça bed "kötü" ile Arapça dua sözlerinden meydana gelmiştir. Anadolu'nun muhtelif yörelerinde; "ah, bedat, ilenç, inkisar, kargış, karış, lanet " gibi adlarla da anılırlar (2007: 146-147).

Türk Halk Edebiyatı'na ait sözlü kültür ürünleri kapsamında değerlendirilen dua ve beddualar, toplumun günlük yaşam içerisinde karşılaşmış olduğu durum ve olaylara karşı bir refleks olarak söylediği, içeriğinde iyi ya da kötü dilek ve temennileri barındıran kalıplaşmış sözler olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda yörede yapılan incelemelerde elde edilen dua ve beddua örnekleri:

Dua

Rabbim başına ak günler doğdursun

Allah'ım son gürlüğü versin

Ellerin cennet çivisi olsun

Allah iyiliğini versin

Allah başa kadar versin

Anan atan nur içinde yatsın

Dünyadan gel geç, yokluk yüzü görme, tuttuğun altın olsun

Toprak diye avuçladığın altın olsun

Allah dipte yatırıp, kapıya baktırmasın

Allah yolunu yolsuza çattırmasın

Tuttuğun iş kolay gelsin

Beddua

Ekmek atlı, sen yaya ol
Na işallah boyun devrilsin
İşin rastgelsesin
Kapın kapansın
Teneşirde yunasıca
Yimeden gidesice
Yetişme işallah
Kanın altına aksın
Rabbim zan gulümü versin
Ocağın sönsün
Ciğerinden yanasıca

4.4. ATASÖZLERİ

Atasözü denildiği zaman akla, gündelik yaşam içerisinde meydana gelen olayların neden ve sonuçlarına yönelik geçmişten gelen deneyim ve tecrübeler ışığında söylenilmiş olan öğüt ya da öğreti maksatlı kısa ve özlü sözler gelmektedir. Bu sözler de birçok anonim halk edebiyatı ürününde olduğu gibi topluma ait sözlü kültür ürünlerindedir. Atasözleriyle ilgili yapılan açıklamalara göz atacak olursak;

Atalar sözü; “ilk söyleyenlerini belirleyemediğimiz atasözleri hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri, din, ahlak, hukuk, iktisad, terbiye, gelenek-görenek ile tabiat olaylarından, teknikten vb. çıkacak kuralları somuttan soyuta giden bir yolla söz ve yazıyla nesilden nesile aktaran hikmetli cümlelerdir.”

Normal olarak atasözlerinin bir görünen anlamı, bir de bu görünen anlamını zihnimize aktarmak suretiyle elde ettiğimiz ikinci anlamı vardır. Nazım, nesir veya her iki şekil birden olabilir. Bir de atasözlerinde; teşbih, mecaz, kinaye, tezat vb. gibi edebi sanatların kudretinden de yararlanır. Atasözlerinin asıl hedefi bu ikinci anlamdır. Mesela “Ağaç yaş iken eğilir.” Atasözünde ilk anlam açıktır. Taze bir fidanı eğmek kolaydır. İkinci anlam ise çocuğun küçük yaşlarda daha kolay terbiye edilebileceğinin ifadesidir (Güzel ve Torun, 2003: 202).

Halkbilim, bir bakıma halkın hayatını temsil eder. Atasözleri de bu bilim dalının ürünü olması nedeniyle halkın hayatını temsil etmede önemli bir paya sahiptir. Halkın hayatından damıtılmış tecrübeleri yansıtır. Hatta geniş ölçüde sosyal gerçekleri insanların iç veya subjektif dünyasını ortaya koyan, takdir veya tenkit eden, hükümler veren özellikler de göstermektedir (Kurt, 1997: 2).

Atasözlerinin içinde barındırdığı bu edebi ve estetik zenginlik bir bakıma Anadolu coğrafyasında sahip olunan sözlü edebiyat geleneğinin derin yapısının sonucudur. Ataya olan saygı ve hürmet neticesinde bu sözler geçmişten bugüne adeta

“kulağa küpe” olarak süregelmektedir. Bu bağlamda yörede söylenen atasözü örnekleri şunlardır:

- Aman eller diyeceğine aman eller de (Yabancıya güveneceğine kendi eline, gücüne güven, başkasından isteme)
- Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez
- Görünen dağın ardı yakındır
- Doğmamış doru taya kıl torba biçilmez
- Selam verdim borçlu çıktım
- Gelin ata binmiş ya nasip demiş
- Bir çiğnem sakızın varsa gözünün önüne yapıştır
- Senin bildiğin kadar benim unuttuğum var
- Akılsız köpeği yol kocadır
- Hazıra hazne dayanmaz
- El eli yursa el de yüzü yur (yıkar)
- Yılan bile toprağı gıda ile yermiş
- Ağız yer, yüz kızarır
- Al kaşığı gir dama, uyuz olan gocunur
- Emanet eşeğe binen tez iner
- Çoban isterse, tekeden süt çıkarır
- Selam verdim borçlu çıktım
- Elle gelen düğün bayram
- Düğün elinen harman yelinen
- Adam, adama her zaman lazım olur
- Oğlun deli. Malı ne yapacaksın? Oğlun akıllı. Malı gene ne yapacaksın?

4.5. HALK HİKÂYESİ

Köy odalarında, kahvehanelerde bir anlatıcı tarafından anlatılan; bir takım tarihi şahsiyetlerin, âşıkların, halk arasında meşhur olmuş kahramanların maceralarını, aşk öykülerini dile getiren anonim hikâyeler. Halk hikâyeleri kesin bir tarihî olaya dayanmayışı, nazım-nesir karışık oluşu, gerçekçi bir tutumla anlatılışı gibi özellikleriyle destanlardan ayrılır. Usta hikâye anlatıcılarına *meddah* (bkz.) denir. Mensur olan halk hikâyelerinin arasına saz eşliğinde söylenen şiirler / türküler de yerleştirilir. Halk hikâyeleri konulan bakımından "aşk" ve "kahramanlık" diye iki gruba ayrılabilir. Kahramanlıkları konu alan halk hikâyeleri azdır. Bir zamanlar ülkemizin köy, kasaba ve şehirlerinde yaygın olan halk hikâyesi anlatma geleneği, artık kaybolmaya yüz tutmuştur. *Battal Gazi, Âşık Garip ile Şahsanem, Arzu ile Kamber, Kerem ile Aslı, Köroğlu* en bilinen halk hikâyelerimizdir (Karataş, 2001:172).

Aça ise halk hikâyesini, kahramanlık destanlarından sonra teşekkül eden ve nazım-nesir karışımı bir yapı sergileyen, destanlara nazaran daha kısa ve gerçekçi, yerleşik hayat/düzen mahsulü metinleri karşılamak amacıyla kullanılan bir tür olarak ifade etmektedir (1998: 3).

Her iki tanım üzerinden yola çıkarak halk hikâyesini, genellikle yaşanmış ya da gerçeğe yakın olaylar üzerinden şekillenerek oluşan, toplumun tarihi yapısı ve yaşam kültüründen izler taşıyan, anonim türde bir halk edebiyatı ögesi olarak ifade edebiliriz. Bu anlamda yörede elde ettiğimiz kaynaklar neticesinde birkaç halk hikâyesi örneğine rastlanılmıştır:

SİYAH ARABA

Harman zamanı ekinler biçilip harman yerlerine taşınmıştır. Herkes döven sürmektedir. Birkaç gün öncesinde Yunan askerleri telaş ve perişan bir biçimde Batı'ya doğru kaçmaktadır. Bu duruma gizli gizli sevinen Düzağaç halkı yine de evlerinden dışarı çıkmamaktadır. Çünkü Yunan askerleri kaçarken bazı harmanları ateşe vermektedir.

Yunan askerlerinin arkasından Mehmetçik geliyor, kan ter içinde düşmanı kovalıyor. 30 Ağustos günü kuşluk vakti bir siyah otomobil Sinanpaşa'dan Düzağaç'a doğru gelir. Hacı Ahmet Ağa'nın harmanının yanında durur. Aracı süren asker araçtan iner ve Ahmet Ağa'yı yanına çağırır. Bunun üzerine Ahmet ağa koşarak aracın yanına varır. Aracın içinde üç kişi vardır. Hacı Ahmet Ağa bu kişileri tanıır. Mustafa Kemal, Mustafa Fevzi ve Mustafa İsmet'tir araçtakiler. Bunlar aynı zamanda üç Mustafa'dırlar. Mustafa Kemal, Hacı Ahmet Ağa'ya kendilerini tanıyıp tanımadığını sorar:

- Bizi Tanıyor musun?
- Tanıyorum Paşam. Siz Kemal Paşa'sınız. Ötekiler de İsmet Paşa ve Fevzi Paşa.
- Aferin. Senin adın ne?
- Ahmet, Paşam.
- Peki, Ahmet Ağa ürününüz bol olsun. Bizi Çamlıtepe'ye götürebilir misin? Yani Çamlıtepe'yi biliyor musun?
- Biliyorum Paşam. İşte şu karşıdaki tepe. Karacaören Köyü'nün üstündedir. O tepeden Çalköy Ovası iyice görünür.
- Atla arabaya öyleyse.

Ahmet Ağa çamurluğa biner, tutunur. Kemal Paşa ve arkadaşlarını Çamlıtepe'ye götürür. İzin alarak ayrılır yanlarından.

Bu hatırasını yöredekilere her fırsatta anlatır Ahmet Ağa. O zaman Kemal Paşa'nın gözlerinin çakmak çakmak, sert ve keskin baktığını söyler.

BİR ŞEHİT: MUSA DAYI

Yunan taburunun Düzağaç'ta olduğu sıralar, işgalin her türlü çilesi çekiliyordu. Yunan askerlerinin yapmış olduğu taşkınlıklar ve zalimlikler her geçen gün artması sonucu kadın nüfus evlerinden dışarı çıkmıyor, çıkmak zorunda kalanlar ise yüzlerini kömür karası ile karartmakta ya da sırtlarına yastık vb. koyup kendilerine yaşlı kadın görüntüsü veriyordu.

Omuzları silahlı üçlü-beşli yunan askerleri gruplar halinde sokaklarda dolaşıyordu. Bir ikindi vakti yöre sakinlerinden Musa Dayı, yenlerini sıvamış halde caminin çeşmesine doğru ağır ağır yürümekte iken, sokağın köşesinden üç yunan askeri çıkar. Musa Dayı'ya doğru bakıp alay eder vaziyette kahkahalar atarlar. Musa Dayı'nın onları umursamayan tavrına sinirlenip silahlarını doğrultur ve zalimce ateşlerler. Çıkan kurşunun isabet ettiği yorgun bedeni yere yığılan Musa Dayı oracıkta can verir. Yapılan bu caniliği görenler ise korkudan evlerinden dışarı çıkamaz.

Musa Dayı'nın sokağın ortasındaki cansız bedeni ancak gece olduğunda alınır ve aynı gece az bir kalabalıkla defnedilir.

4.6. YÖRESEL TERİMLER

Bölgesel çeşitlilik beraberinde dil ve sözcük ifadelerinde de bir zenginlik yaratmaktadır. Belli kavramlara yönelik ifade biçimleri, farklı yörelerde etkin olan ağız ve şive özelliklerine göre başka şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Ağız kavramıyla ilgili Türkçe sözlükte yapılmış olan açıklama, “Bir yazı dilinin sınırları içinde bölgelere ve sınıflara göre değişen söyleyiş özelliği” (2005: 34) şeklindedir. Yapılmış olan diğer sözlük çalışmalarına göz atacak olursak Korkmaz, bir dilin veya bir lehçenin daha küçük yerleşim bölgelerinde yazı diline oranla birbirinden az çok ayrılan konuşma biçimleri olarak tanımlamaktadır (1992: 11-12). Topaloğlu ise “Bir dilin, lehçeler içinde ses, yapı ve anlam bakımından bazı ayrılıklar içeren halkın konuştuğu değişik biçimi. Halk dilinin daha küçük ayrılıklar gösteren, belli yerleşim bölgelerine ve kişilere has olan şekli” (1989: 11) olarak yer vermektedir.

Buradan yola çıkarak yazı dilinin aksine, bir farklılık ve çeşitlilik sergileyen konuşma dilinin daha küçük yerleşim yerlerinde, daha farklı kültürlerde kendine has söyleyiş özelliği gösterdiği sonucuna varılmaktadır. Bu doğrultuda yörede gerçekleştirilen araştırma süresince birtakım yerel söyleyiş biçimleri elde edilmiştir:

- Emmi: Amca
- Yemeni: Ayakkabı
- Gelin ya da Gellana: Yenge, Gelinana
- Kuşane (Guşane): Tencere
- Palaz: Kilim
- Cember: Yazma
- Gumbil: Patates
- Eğşi Badılcan: Domates
- Döşsek: Yatak
- Dambuş: Evin Üzerindeki Toprak Örtü
- Hela ya da Ayakyolu: Tuvalet
- Gusulhana: Banyo
- Kız Övme: Kına Türküsü
- Öncek: Yöredeki bayanların önlerine taktıkları 1 metre boyunda 50 cm eninde önlük
- Yuka: Yufka
- Pırtı Kesme: Oğlan ve kız evinin nişan için yaptıkları alışveriş
- Lokul: Haşhaşlı ekmeğe benzer hamur işi.
- Avra Basma: 1-1,5 metre uzunluğunda don ya da şalvar
- Okuyucu: Eskiden nişan, düğün gibi özel günlerde kasaba halkına duyuru yapan kişi
- Beleklik: Kumaş türü
- Havas olma / Yanma: Yörede birbirlerini görüp seven iki gencin ailelerinin iznini alarak yaptıkları evlilik
- Sıkma: Gömlek

5. MÜZİK PRATİKLERİ

5.1. CUMHURİYET DÖNEMİNDE AFYONKARAHİSAR İLİ VE ÇEVRESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLK DERLEME ÇALIŞMALARI

Türk Halk Müziği alanında uygulanacak ilk derleme çalışmalarına ilişkin kararların Cumhuriyet dönemi ile birlikte alınmaya başladığı ve buna yönelik somut adımların atıldığı bilinmektedir. Günümüze dek konuyla ilgili çeşitli araştırmalar ve tespitler yapılmıştır. Gerçekleştirilen derleme çalışmalarının içeriği hakkında Altınay şu bilgileri aktarmaktadır:

Türk Halk müziği ürünlerinin derlenmesi konusunda ilk somut çalışmalar 1920'li yıllardan itibaren gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu tarihte Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir *Hars (Kültür) Dairesi* kurularak halk müziği alanında gerek sözlü gerekse saz eserlerinin derlenmesi amacıyla Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde görev yapan köy öğretmenleri, köy muhtarları, sağlık görevlileri, müzik öğretmenleri vb. gibi ilgililere anketler gönderildi. Yörelere müzik gelenekleri, mahalli icracılar, çalgılar

yörelere özgü orijinal halk ezgilerinin tespit edilmesini amaçlayan bu anketler 1922 yılında yayımlandı (2004: 85-86).

Köylerde görev yapan çeşitli meslek grubundan kişilere gönderilen bu anketlerden elde edilen bilgilerin sağlıklı sonuçlar vermediğine dair görüşler oluştu. Bunun üzerine Anadolu'ya geziler düzenlenerek ve dönemin ses kayıt cihazı (fonograf) kullanılarak, derleme çalışmalarının daha gerçek netice vermesine yönelik adımlar atılmaya başlandı. Bu düşünce doğrultusunda 1926 yılında Darü'l Elhan Kurumu tarafından ilk gezi gerçekleştirildi.

1922'de Darü'l Elhan adına iki bin kadar anket fişi hazırlanarak Maarif Vekâleti üç yıl süren anket sonucu musikişinasların gönderdikleri yüz kadar notadan 85 tanesi 1926 yılında iki defter halinde yayımlandı. Pek başarılı sonuç vermeyen bu çalışmalar sonucunda derleme gezilerine çıkmak ve ezgileri fonografla tespit etme fikri yoğunlaştı. Ankette ele geçen türkülerin yayımlandığı 'Darü'l Elhan Anadolu Halk Şarkıları' defterlerinden ikincisinin önsözünde bunu belirten Rauf Yekta Bey'e, Müdür Yusuf Ziya Bey de katılınca gereken çalışmalar yapılarak 31 Temmuz 1926'da ilk gezi başlatıldı (Altınay, 2004: 97).

Altınay, bu gezilerin Batı Anadolu'yu kapsayan kısmının ilk olarak 1925 yılında Hars (Kültür) Müdürlüğü tarafından Seyfettin ve Sezai Asaf kardeşlerin bu bölgeye gönderilmesiyle başladığını belirtmektedir (2004: 90). Bu gezi esnasında Afyon yöresi halk müziği ürünleri üzerine de çalışmalar yapılmıştır. Yörede ilk kez gerçekleştirilen bu çalışmanın sonrasında 1942 yılında Ankara Devlet Konservatuarı tarafından alan üzerinde daha etkin bir derleme çalışması yapılmıştır. Bu araştırmaya ilişkin Altınay'ın ifadeleri şu şekildedir:

1938'de yapılan bu geziye iki grup halinde devam edilmiştir. I. Tetkik grubu, Ferit Alnar'ın başkanlığında: Kütahya, Afyon, Denizli, Aydın, İzmir, Manisa ve Balıkesir dâhilinde derlemeler yapmıştır. Gezi bir buçuk ay sürmüştür. Bu grup Ferit Alnar, Cevat Memduh Altar, Halil Bedii Yönetken, Tahsin Banguoğlu ve teknisyen Rıza Yetişen'den ibaretti. 604 parça halk türküsü ve oyun havası derlenmiştir. Bu bölgenin en karakteristik havaları, zeybeklerdir. Bunlar arasında; Uşak, Kütahya, Davas, Bergama, Köşdere, Denizli, Sarayköy, Menemen, Balıkesir, Karacasu, Demirci, Harmandalı, Güvende, Bergama Bengisi, Bursa Damları, Gökdeli, Aydın Harmandağlı, Salihli, Manisa, Pamukçuköy, İzmir, Karşıyaka gibi şehir, kasaba ve köy isimleriyle anılan zeybek havalarından başka Ferai, Serenler, emmi, Kuruoğlu, Kadioğlu, Katırcıoğlu, Lazoğlu, İkiparmak, Üç parmak, Kocayörük, Gündüzbey, Kamalı Çakıcı (Çakırcalı), Altıparmak, İskenderoğlu, Dağlı Havası, Apray, Durasilli, Tokmak Arapoyunu gibi şahıs vesaireye ithaf edilmiş zeybekler de vardır. Bu derlemelere ayrıca kadın oyun havalarını da ilave edebiliriz (2004: 133).

5.1.1. TRT Türk Halk Müziği Repertuarında Yer Alan Afyonkarahisar İline Ait Halk Müziği Örnekleri

Yapılan alan araştırmaları kapsamında Afyonkarahisar merkez ve çevresine ait TRT repertuarında kayıtlı olan halk müziği ezgileri ve çalışmaya kaynaklık eden, türkülerin tespitini yapan, notaya alan kişilerin listesi Ek-1’de gösterilmiştir.

5.1.2. Diğer Notalı Yayınlarda Bulunan Halk Müziği Örnekleri

TRT repertuarında kayıtlı bulunan halk ezgilerinin diğer notalı yayınlarda tespit edilen türlerin sınıflandırılmış hali Ek-2’de sunulmuştur.

5.2. DÜZAĞAÇ KASABASINDA TESPİT EDİLEN MÜZİK TERİMLERİ

Düzağaç kasabası halk kültürü üzerine gerçekleştirilen araştırma kapsamında tespit edilen halk müziği unsurlarına bağlı olarak birtakım müzik terimi örneklerine de rastlanmıştır. Yörede kına ve düğün geleneği içerisinde Doğru Oyun (Düz Oyun), Kız Övme (Kına Övme), Darili, Köroğlu ve Nennen Çekmek gibi müzik terimlerinin kullanıldığı belirlenmiştir.

5.2.1. Doğru Oyun (Düz Oyun)

Yörede kına ve düğün eğlencelerinde, kadınlar tarafından kaşık eşliğinde oynanan ve ritmik olarak 9/8’lik yapıdaki oyunlara verilen isimdir. Genel olarak *def* ile çalınıp söylenen *Ben Bu Defi Çalamam*, *Gide Gide Gitmez Oldu Dizlerim* gibi türküler seslendirildiği sırada oynanan oyunlardır.

5.2.2. Kız Övme (Kına Övme)

Kına gecesinde geline kına yakıldığı esnada söylenen ağıt niteliğindeki müzikli uygulama, yörede *kız övme* olarak bilinir. Amaç gelini ve yakın akrabalarını hüzünlendirmektir. *Kız övme* gerçekleşirken *Kınası Karılır Tasta* türküsü seslendirilir.

5.2.3. Darili

Düzağaç düğün geleneği kapsamında gerçekleşen eğlencelerde kadınlar tarafından oynanan ve usul olarak 9/8’lik yapıdaki oyuna verilen isimdir. Bu sırada söylenen *Gitti Gelirim Diye* türküsü yörede *Darili* olarak da bilinmektedir.

5.2.4. Köroğlu

Kına ve düğün eğlencelerinde def eğliğinde alınıp söylenen 10/8'lik ritmik yapıdaki aynı isimli türkü seslendirilirken oynanan oyuna verilen isimdir.

5.2.5. Nennen ekmek

Yörede ninni söyleme geleneğine verilen addır. Bu terimin Anadolu halk kültürü yapısı içinde birçok bölgede söylendiği bilinmektedir.

5.3. YÖREDE TESPİT EDİLEN HALK MÜZİĞİ ÜRÜNLERİ

5.3.1. Kına Türküsü

Anadolu halk kültürü düğün gelenekleri içerisinde gerçekleşen kına gecelerinde, geline kına yakılması sırasında söylenen trklere verilen isimdir diyebiliriz. Bu türküler genellikle hüzün içerikli sözlerden oluşur ve gelinin kız evinden ayrılışını, ona duyulacak hasreti, özlemi dile getirir. Bu türküleri tören türküleri kapsamında değerlendiren Boratav konuyla ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

Tren türkülerinin birçoğu da iş türkülerinin niteliğindedir, yani içerikleri, bağlı oldukları törenle herhangi bir ilişki göstermezler. Bununla beraber düğün türkülerinin bir bölüğünde, örneğin kına yakma töreni sırasında söylenenlerde, törenle ilgili konular üzerinde durulur. Türküyü söyleyen kadın, yakınlarının ağzından geline seslenir; kızın, evini bırakıp gitmesinden duyulan acıyı anlatır; kocasının evindekileri memnun etmek için neler yapması gerektiğini bildiren öğütler verir (2015: 176).

Şekil 4. Kınası Karılır Tasta Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine BAYRAK/Emine ERZİNCANLI
Kayıt Alan: Hanife GÜLNAZ
Notaya Alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 08.05.2015

KINASI KARILIR TASTA

KI NA SI KA RI LIR TAS TA NEY
NEY NEY OĞ LAN E Vİ PEK HA VAS TA
NEY NEY NEY NEY NEY AM MAN
KIZ E Vİ DE KA RA KA RA YAS TA NEY
NEY NEY NEY AM MAN

-1-

Kınası karılır tasta *ney*

Oğlan evi pek havasta *ney aman*

Kız evi de kara kara yasta *ney aman*

-2-

Atladı geçti eşiği *ney*

Sofrada kaldı kaşığı *ney aman*

Kız evlerin yakışığı *ney aman*

-3-

Duvara çiviler çaktım *ney*

Ucuna peşkirler taktım *ney aman*

Ben babamın da belini büktüm *ney aman*

Eserin Sözel ve Ezgisel Açıdan İncelenmesi

Eser edebi açıdan incelendiğinde iki dizede 10'lu diğer dizelerde 8'li hece ölçüsü ile yazılmış olup tür bakımından karşılıklı atışma manileriyle oluşmuş türkü niteliğindedir. Kafiye şeması (aaa, bbb, ccc) mani tipi uyak şeklindedir.

Ezgi bakımından gerdaniye makam dizisinde, 9 zamanlı (9/8) birleşik usul yapısı içinde 2+2+2+3 metrik örgüden oluşmuş kırık hava türünde bir eser niteliğindedir.

5.3.2. Düğün Türküsü

Anadolu halk kültüründe geçiş dönemlerine bağlı evlenme gelenekleri içerisinde yer alan düğün törenleri, genel olarak oyunlu, müzikli, yemek ve eğlence amacıyla yapılan toplantılar olarak bilinmektedir. Bu törenler sırasında çeşitli çalgılar eşliğinde çalınan, sözlü ya da sözsüz, oyunlu ve eğlence içerikli türküler düğün türkülerini tanımlanmaktadır. Düğün türkülerini halk müziğinin konusu içindeki oyun türkülerini olarak betimleyen Boratav'ın açıklamaları şu şekildedir:

Bütün türküler halk müziği ile halk edebiyatı incelemelerinin ortak konusu olmak gerekir; türkünün sözleri ezgisinden, ezgisi de sözlerinden ayrı düşünülemez; oyun-dans türkülerini söz konusu olunca bu ortaklaşmada büyük pay halk müziğine düşer. Oyun havaları söz olmadan da işlerini görebilirler; nitekim birçok hallerde oyuncular türkü “söylenme” den oynarlar, çalgı –ya da çalgılar- yeter; hele davullu-zurnalı açık hava oyunlarında türkünün çağrılmasına zaten imkân yoktur. Ama kimi hallerde oyun havaları çalınırken türküsü de çağrılır. Çalgının bulunmadığı yerlerde, insan sesi aletin yerini tutar; o zaman da türkü, sözleri ile söylenir. Davul-zurna dışında müzik aletleriyle oynanan oyunlarda yer yer insan sesinin çalgıya eşlik ettiği olur. Kadın oyunlarında, çoğu kez, tek alet teftir; onun görevi sadece oyun temposunu belirlemektir. Bu oyunlar sözleriyle söylenen türküler olmadan düşünülemez (2015: 177).

Yörede tespit edilen düğün türküsü örneklerine ait nota yazımı ve eser incelemeleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 5. Koroğlu Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine BAYRAK/ Emine ERZİNCANLI
Kayıt alan: Hanife GÜLNAZ
Notaya Alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 08.05.2015

KÖROĞLU

Ş

KÖR OĞ LU DE Dİ ĞİN BİR Yİ ĞİT OĞ LAN

BİR Yİ ĞİT OĞ LAN Sİ VA YAR KOL LA RİN

BOY NU MA DO LAN BOY NU MA DO LAN

A MAN KÖR OĞ LU A MAN KÖR OĞ LU

GEL Bİ ZE DOĞ RU GELE VE DOĞ RU

Ş

A MAN KÖR OĞ LU

-1-

Koroğlu dediğin bir yiğit oğlan
Sıva yar kolların boynuma dolan
Aman Koroğlu gel bize doğru
Gel eve doğru aman Koroğlu

-2-

Koroğlu Koroğlu körol başıyım
Altın yüzüğünün sedef taşıyım

-3-

Hendekten atlattım kınalı koçu
Harmanı kaldırdım yar senin uçu

-4-

Koroğlu dediğin dağı dolaşır
Benim selamlarım yâre ulaşır

Eserin Sözel ve Ezgisel Açından İncelenmesi

Sözel yapı olarak incelendiğinde 11'li hece ölçüsü ile yazılmış olan Koroğlu türküsü, tür olarak beyitlerden kurulu türkü niteliğindedir. Kafiye şeması ise (aa, bb, cc, dd...) şeklinde olup düz uyak örgüsündedir.

Ezgisel yapı olarak Gerdaniye makam dizisinin özelliklerini taşımaktadır. Söz vurgusu bakımından incelendiğinde 10 zamanlı (10/8) birleşik usul yapısı içinde 2+3+2+3 metrik örgüden oluşmuştur. Tür olarak kırık hava özelliğindedir.

Şekil 6. Gitti Gelirim Diye Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine ERZİNCANLI /Emine BAYRAK
Kayıt Alan: Hanife GÜLNAZ
Notaya Alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 08.05.2015

GİTTİ GELİRİM DİYE (DARİLİ)

GIT Tİ GE Lİ RİM Dİ YE GIT Tİ GE Lİ RİM Dİ YE

YO LU Bİ Lİ RİM Dİ YE YO LU Bİ Lİ RİM Dİ YE

DÖN DÜ DE HE LAL LEŞ Tİ DÖN DÜ DE HE LAL LEŞ Tİ

BEL Kİ Ö LÜ RÜM Dİ YE BEL Kİ Ö LÜ RÜM Dİ YE

AH HAY Dİ NE DEN DE SEN YA SEN BA NA YA RİM DE SEN YA

DA Rİ LİL LOM DA Rİ LOM DA Rİ Lİ LOM MA ŞAL LAH DA Rİ LOM DA Rİ Lİ LOM

-1-

Gitti gelirim diye
Yolu bilirim diye
Döndü de helalleşti
Belki ölürüm diye

-2-

Gidin bulutlar gidin
Yârime selam edin
Yârim uykuda ise
Uykusun helal edin

-3-

Ah haydi neden desen ya
Sen bana yârim desen ya
Darilillom darilom darilillom
Maşallah darilom darilillom

Gidiyom gidemiyom
Az doldur içemiyom
Sen benden geçtin ama
Ben senden geçemiyom

Eserin Sözel ve Ezgisel Açından İncelenmesi

Darili türküsü edebi yapı olarak incelendiğinde geneli 7'li hece ölçüsünde kavuştağı ise 8'li hece ölçüsünde yazılmış olup tür bakımından dörtlüklerle yazılmış manilerden oluşmuş türkü niteliğindedir. Kafiye şeması (aaxa, bbxb...) mani tipi uyak örgüsündedir.

Ezgisel olarak incelendiğinde Kürdi makam dizisinde, 9 zamanlı (9/8) birleşik usul yapısı içinde 3+2+2+2 metrik örgüden oluşmuş kırık hava türünde bir eserdir.

Şekil 7. Akpınara Varayım Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine BAYRAK
Kayıt Alan: Hanife GÜLNAZ
Notaya Alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 08.05.2015

AKPINARA VARAYIM

AK PI NA RA VA RA YIM E Mİ NE Mİ GÖR RE YİM
E Mİ NE MİN YO LU NA DA CAN LAR KUR BAN E DE YİM
E Mİ NE MİN YO LU NA DA CAN LAR KUR BAN E DE YİM
GE Lİ NİM GÜ ZE LİM A MAN GÜL KU RU SU DE ĞİL Mİ
NE RE YE DE VAR SAN A GÜ ZEL DE EL KA PI SI DE ĞİL Mİ

-1-

Akpınar'a varayım
Eminem'i göreyim
Eminem'in yoluna
Canlar kurban edeyim

*Gelinim güzelim aman
Gül kurusu değil mi
Nereye de varsan a güzel de
El kapısı değil mi*

Akpınar yapısına
Gül koydum kapısına
Eminem çiçek göndermiş
Uyandım kokusuna

Eserin Sözel ve Ezgisel Açından İncelenmesi

Türküde sırasıyla 7'li, 8'li ve 10'lu hece ölçüsü kullanıldığı için serbest ölçü ile yazılmış olduğu da söylenebilir. Edebi tür olarak manilerden birleşmiş dördlük ile yazılan türkü denilebilir. Kafiye şeması ise (aaba, ccde...) mani tipi uyak şeklindedir.

Ezgi yapısı olarak Hicaz makam dizisinin özelliklerini taşımaktadır. 9 zamanlı (9/8) birleşik usul yapısı içinde 2+2+2+3 metrik örgüden oluşmuş kırık hava türünde bir türküdür.

Şekil 8. Ben Bu Defi Çalamam Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine ERZİNCANLI
Kayıt Alan: Hanife GÜLNAZ
Notaya Alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 08.05.2015

BEN BU DEFİ ÇALAMAM

BEN BU DE Fİ ÇA LA MAM PAR MA ĞI MI YO RA MAM

OY NA YAN LAR KI ZI MIZ HAT TI RI NI KI RA MAM

OY NA YAN LAR KI ZI MIZ HA TI RI NI KI RA MAM

-1-

Ben bu defî çalamam
Parmağımı yoramam
Oynayanlar kızımız
Hatırını kıramam

-2-

Gidene bak gidene
Boyu benzer fidana
Fidan kalkmış gül bitmiş
Kokurtmuyor bir tane

-3-

Acı biberim acı
Ocağa koydum sacı
Şimdi kızlar kaçıyor
Nedir bunun ilacı

Eserin Sözel ve Ezgisel Açıdan İncelenmesi

Türkünün sözel yapısı incelendiğinde 7'li hece ölçüsü ile yazıldığı görülmektedir. Tür olarak manilerden birleşmiş dörtlük ile yazılmış türkü niteliğindedir. Kafiye şeması (aaxa, bxb, ccxc...) şeklinde mani tipi uyak özelliğindedir.

Ezgisel açıdan Kürdi makamı dizisinin özelliğini taşımaktadır. Ritmik yapı olarak 9 zamanlı (9/8) birleşik usul yapısı içinde 2+2+2+3 metrik örgüden oluşmuştur. Türü kırık havadır.

Şekil 9. Gide Gide Gitemez Oldu Dizlerim Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine BAYRAK
Kayıt Alan: Hanife GÜLNAZ
Notaya Alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 08.05.2015

GİDE GİDE GİTMEZ OLDU DİZLERİM

Gİ DE Gİ DE GİT MEZ OL DU DİZ LE RİM

YA RİM AM MAN A MAN AY KA RAN LİK

GÖR MEZ OL DU GÖZ LE RİM

AY KA RAN LİK GÖRMEZ OL DU GÖZ LE

RİM

-1-

Gide gide gitmez oldu dizlerim

Yârim amman aman

Ay karanlık görmez oldu
gözlerim

-2-

Eminedir kızın adı Emine

Yârim amman aman

Altın kemer dar mı geldi beline

-3-

Uzun olur gemilerin direği

Yârim amman aman

Yanık olur annelerin yüreği

Eserin Sözel ve Ezgisel Açıdan İncelenmesi

Türkü sözel açıdan incelendiğinde 11'li hece ölçüsü ile yazıldığı görülmektedir. Tür olarak beyitlerden kurulu türkü niteliğindedir. Kafiye şeması (aa, bb, cc...) biçiminde olup düz uyak özelliği taşımaktadır.

Ezgi yapısı olarak sol perdesi üzerinde Çargâh makamı dizisi içinde başlayıp sona doğru la perdesi üzerinde Uşşak makam dizisinin kullanıldığı görülmektedir. 9 zamanlı (9/8) birleşik usul yapısında 2+2+2+3 metrik örgüden oluşmuştur. Tür olarak kırık hava özelliğindedir.

Şekil 10. Hatçem Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine BAYRAK
Kayıt Alan: Hanife GÜLNAZ
Notaya Alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 08.05.2015

HATÇEM

HAT ÇEM ÇAY LAR YAP TIN MI ŞE KE Rİ Nİ KAT TIN

ŞE KE Rİ Nİ KAT TIN MI SEV Dİ Ğİ Nİ BI RA KIP TA

E LA LEM LE KAÇ TIN MI BAY GIN HA Tİ CEM

-1-

Hatçem çaylar yaptın mı

Şekerini kattın mı

Sevdiğini bırakıp da

El âlemle kaçtın mı *baygın Haticem*

-2-

Haydin gidelim oduna

Bin arabanın okuna

Hatçem oğlan doğurmuş

Murat koyalım adına *baygın Haticem*

-3-

Karanfil demet demet

Uzaktır bize emet

Hatçem evler yaptırmış

Kıyamete alamet *baygın Haticem*

Eserin Sözel ve Ezgisel Açından İncelenmesi

Yörede Hatçem adıyla seslendirilen türkü edebi tür olarak manilerle birleşmiş türkü niteliğindedir. Yalnızca iki dizesi 8'li hece ölçüsü ile yazılmış olup geneli 7'li

hece ölçüsünden oluşmaktadır. Kafiye şeması ise (aaxa, bxb...) mani tipi uyak şeklindedir.

Türkü ezgisel açıdan incelendiğinde Hüseyini makam dizisinde, 9 zamanlı (9/8) birleşik usul yapısı içinde 2+2+2+3 metrik örgüden oluşmuş kırık hava türünde bir eser olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 11. Sepetçioğlu Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine ERZİNCANLI
Kayıt Alan: Hanife GÜLNAZ
Notaya Alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 08.05.2015

SEPETÇİOĞLU

SE PET Çİ OĞ LU YEL LE Nİ YEL LE Nİ VER

SE PET Çİ OĞ LU YEL LE Nİ YEL LE Nİ VER

PA RA ÇOK İ SE EV LE Nİ EV LE Nİ VER

-1-

Sepetçioğlu yelleni yelleniver

Para çoksa evleni evleniver

-2-

Sepetçioğlu bir ananın bir kuzusu

Hiç gitmiyor yüreğimde sızısı

-3-

Sepetçioğlu sepetini satamamış

Karısına altın küpe takamamış

-4-

Sepetçioğlu iner gelir dağdan aşağı

Dudu kuşağı indirivermiş belden aşağı

Eserin Sözel ve Ezgisel Açıdan İncelenmesi

Sepetçioğlu türküsü edebi yapı olarak incelendiğinde 11'li, 12'li, 13'lü ve 14'lü hece ölçüsü ile yazılmış olup, söyleyiş özelliğine bağlı olarak sözcüklerin kısaltılıp uzatılması sonucunda değişkenlik göstermektedir. Tür olarak beyitlerle yazılmış türkü niteliğinde olup kafiye şeması (aa, bb, cc...) düz uyak şeklindedir.

Ezgisel olarak Kürdi makam dizisinde, 9 zamanlı (9/8) birleşik usul yapısı içinde 3+2+2+2 metrik örgüden oluşmuş kırık hava türünde bir eser niteliğindedir.

5.3.3. İş Türküsü

Anadolu'nun pek çok yerinde özellikle kadınların tarlada, bağ, bahçe işlerinde çalışırken ya da mutfakta yemek pişirirken söyledikleri türküler iş türküsü olarak sınıflandırılmaktadır. Konuyla ilgili Boratav'dan alınan bilgiler ise şöyledir:

Anadolu sözlü geleneğinde iş türkülerine belirgin örnek diye gösterebileceğimiz metinler pek azdır: Doğu Anadolu'da, çift sürülürken söylenen *horovellerle* gemicilerin *heyamolaları* gibi... Ama toplu olarak yapılan birçok işlerde türkü söylemek göreneği yaygındır ve bunların çoğu kadın topluluklarının geleneklerinde yer alır: bulgur çekme, dibek dövme, ekin biçme, fındık toplama ve ayıklama (Karadeniz bölgesinde); Güneydoğu'da komşuların bir arada çiğköfte hazırlamaları gibi. Bazı tek başına yapılan işlere değin türkülere de rastlanır: teşi (kirman) türküsü, yayık dövme, un eleme türküleri gibi (2015: 176).

Yörede tespit edilen iş türküsü örneğine ait nota yazımı ve eser incelemesi aşağıda verilmektedir:

Şekil 12. Kara Çorap Giyerim Adlı Eserin Notası

Yöre: Afyonkarahisar/Sinanpaşa/Düzağaç Kasabası
Kaynak Kişi: Emine BAYRAK
Kayıt ve Notaya alan: Ömer ŞAHİN

Kayıt Tarihi: 19.03.2020

KARA ÇORAP GİYEMEM
(İş Türküsü)

KA RA ÇO RAP Gİ YE RİM BAĞ LA İ Pİ
Nİ BAĞ LA BU GÜN AY RI LİK GÜ NÜ
AĞ LA GÖZ LE RİM AĞ LA HEY

-1-

Kara çorap giyerim
Bağla ipini bağla
Bugün ayrılık günü
Ağla gözlerim ağla hey

-2-

Taze kahve pişti mi
Soğudu yar içti mi
Sormak ayıp olmasın
Yarım burdan geçti mi hey

-3-

Al giydim alsın diye
Mor giydim sarsın diye
Yaban ele varmadım
Sevdiğim alsın diye hey

Eserin Sözel ve Ezgisel Açından İncelenmesi

Türkü edebi açıdan incelendiğinde 7'li hece ölçüsü şeklinde yazıldığı görülmektedir. Tür olarak manilerden birleşmiş dörtlüklerle yazılmış türkü niteliğindedir. Kafiye şeması (abcab, dded, ffhf...) biçiminde olup mani tipi uyak örgüsü denilebilir.

Ezgisel açıdan incelendiğinde Uşşak makam dizisinin özelliklerini taşımaktadır. Usul yapısı olarak 2 zamanlı basit usul (2/4'lük) şeklinde ve kırık hava türünde bir türküdür.

5.3.4. Düzağaç Kasabasında Tespit Edilen Eserlerin Form Tablosu

Araştırmanın bu bölümünde yörede tespit edilen eserlerin sözel ve ezgisel açıdan yapılan değerlendirmelerin tablo üzerinde gösterimi sunulmaktadır.

Tablo 1. Düzağaç Kasabasında Tespit Edilen Eserlerin Edebi Yapı Bakımından Sınıflandırılması

Eser Adı	Hece Ölçüsü	Nazım Birimi	Nazım Biçimi
Hatçem	7'li	Dörtlük	Türkü
Sepetçioğlu	Serbest	Beyit	Türkü
Kınası Karılır Tasta	8'li	Bent	Türkü
Darili	7'li (Kavuştağı 8'li)	Dörtlük	Türkü
Akpınara Varayım	Serbest	Dörtlük	Türkü
Çapa Türküsü	7'li	Dörtlük	Türkü
Köroğlu	11'li	Beyit	Türkü
Gide Gide Gitmez Oldu Dizlerim	11'li	Beyit	Türkü
Ben Bu Defi Çalamam	7'li	Dörtlük	Türkü

Tablo 1'de açıklandığı üzere Düzağaç kasabası halk kültürü kapsamında gerçekleştirilen araştırma neticesinde tespit edilen müzik unsurlarının sözel yapıları incelendiğinde 1 adet ninni, 1 adet iş türküsü, 1 adet kına türküsü, 7 adet düğün türküsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkülerin nazım birimleri beyit (ikili), bent (üçlü) ve dörtlük şeklinde kurulmuştur. Hece sayısı bakımından ise genellikle 7'li ve 11'li hece ölçüleriyle yazıldığı, bunun yanı sıra 8'li ve serbest şekilde örneklerin de olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Düzağaç Kasabasında Tespit Edilen Eserlerin Ölçü Birimi Bakımından Değerlendirilmesi

Eser Adı	2/4'lük Usul	9/8'lik Usul	10/8'lik Usul
Hatçem		✓	
Sepetçioğlu		✓	
Kınası Karılır Tasta		✓	
Darili		✓	
Akpınara Varayım		✓	
Çapa Türküsü	✓		
Köroğlu			✓
Gide Gide Gitmez Oldu Dizlerim		✓	
Ben Bu Defi Çalamam		✓	
Genel Toplam	1	7	1

Tablo 2’de Düzağaç kasabası halk kültürü kapsamında tespit edilen halk müziği örneklerinin usul bakımından sınıflandırılması yapılmıştır. Buna göre yörede seslendirilen eserlerin genel olarak 9/8’lik yapıda olduğu gözlenmiştir. Bunun haricinde 1 adet 2/4’lük, 1 adet 10/8’lik ölçüye sahip türkü tespit edilmiştir.

Tablo 3. Düzağaç Kasabasında Tespit Edilen Eserlerin Makam Dizisi Bakımından Sınıflandırılması

Eser Adı	Hüseyni	Kürdi	Hicaz	Gerdaniye	Uşşak	Çargâh
Hatçem	✓					
Sepetçioğlu		✓				
Kınası Karılır Tasta				✓		
Darili		✓				
Akpınara Varayım			✓			
Çapa Türküsü					✓	
Köroğlu				✓		
Gide Gide Gitmez Oldu Dizlerim						✓
Ben Bu Defi Çalamam		✓				
Nenni	✓					
Genel Toplam	2	3	1	2	1	1

Tablo 3’e bakıldığında yörede tespit edilen anonim halk müziği ürünlerinin ezgisel açıdan incelenmesinin sonucunda ortaya çıkan makam dizileri gösterilmiştir. Bu doğrultuda 3 adet Kürdi, 2 adet Gerdaniye, 2 adet Hüseyni, 1 adet Hicaz, 1 adet Uşşak ve 1 adet Çargâh makam dizisinde seslendirilmiş örneklere rastlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesine bağlı Düzağaç kasabasında geçmişten günümüze halk kültürüne bağlı doğum, evlenme, ölüm adetleri ile bu dönemler içerisinde ortaya çıkan sözlü kültür ürünleri ve halk müziği unsurlarına ilişkin gerçekleştirilen kaynak taraması ve alan araştırması neticesinde elde edilen bulguların betimlenmesi ile şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Yerleşim olarak Afyon ili Sinanpaşa ilçesine bağlı olan Düzağaç kasabası, Türkiye haritası üzerinde İç Anadolu ve Ege bölgesi arasında İç Ege diye tabir edilen sınırlar içerisinde yer almaktadır.

Bu bağlamda, Düzağaç kasabasının Afyonkarahisar ili ve Sinanpaşa ilçesi ile olan coğrafi yakınlığı, kültürel etkileşimlerin yoğunluğunu ve dolayısıyla da kültürel yapıda bir takım benzerlikleri doğurmaktadır.

- Düzağaç kasabası, düz bir ova üzerine kurulmuştur. Etrafi dağlarla çevrili bir yapıdadır. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve genellikle kar yağışlı olması karasal, sert bir iklime sahip olduğunu göstermektedir. Kasaba sınırları içerisinde bulunan çok sayıda çay ve dere ile tarım alanlarının sulanması sağlanmaktadır. Bununla birlikte 2008 yılında tamamlanan Akdeğirmen Barajı ile kasaba başta olmak üzere, Afyonkarahisar'ın içme suyu karşılanmaktadır.
- Tarihi açıdan 875 yıl öncesine kadar dayanan ve genellikle konar-göçer özellikte yerleşimlerin hüküm sürdüğü bir yer olarak bilinmektedir. Köylülerin yapmış olduğu kazılar neticesinde bulunan birtakım kalıntılar sonucunda, Roma döneminden izler taşıdığı alanın uzmanları tarafından tespit edilmiştir. Türklerin yöreye gelişi ve yerleşmesi ise, Selçuklular dönemine rastlamaktadır.
- Kasabada temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık üzerine şekillenmiştir. Tarıma kıyasla hayvancılığın rolü daha büyüktür. Her geçen dönem artan göçler neticesinde tarım arazileri ve ekili alanların payı azalmaktadır. Özellikle büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığa büyük önem verilen yörede daha bilinçli ve profesyonel bir hayvancılık gerçekleştirmek amacıyla çeşitli tesisler kurulmuştur. Kümes hayvancılığı ise yok denilecek kadar azdır ve yöre halkının ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde gerçekleştirilmektedir. Sanayi bakımından gelişmeye açık bir konumda olan kasabada 2 adet un

fabrikası, 3 adet yağ fabrikasının yanında çeşitli alanlarda atölye ve imalathaneler de bulunmaktadır. Ayrıca 1 adet benzin istasyonu yer almaktadır.

- Yöre halkı eğitim ve öğretime büyük önem vermektedir. Okuma-yazma oranı %95 civarındadır. İlk kez 1928 yılında (harf inkılabı sonrası) kasaba halkı tarafından yapılan bir binada sadece geceleri, yeni yazma öğretimi gerçekleştirilmiş ve 1945 yılında eski bina yıkılıp köylüler tarafından yeni bir binada eğitim-öğretime devam edilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere kasaba halkının özellikle eğitim konusunda büyük bir çaba gösterdiği ve yardımlaşma içerisinde bulunduğu sonucu çıkmaktadır.
 - Sosyal ve kültürel açıdan yöre halkının bir araya gelip sohbetler ettiği, bayram, düğün gibi özel sayılan günlerde yemekler yiyip oyunlar oynadığı köy odaları, halkın sosyalleşmesi ve birbirleriyle ilişkilerinde önemli bir yere sahiptir.
 - Aile yapısı olarak ataerkil bir yapının varlığından söz edilebilir.
 - Sosyal norm bakımından yöreye ait adetlerin, halkın gündelik yaşamının yanı sıra doğum, evlenme ve ölüm gibi geçiş dönemlerinde gerçekleştirilen pratikler üzerinde de etkili olduğu görülmektedir. Bu adetler, yöre halkına ait sözlü bir kültürün de aktarıcısı durumundadır.
 - Halk edebiyatı ürünleri açısından maniler, atasözleri, ninni ve tekerlemeler, halk hikâyeleri, dua ve beddualar, yöresel ifadeler gibi örnekler tespit edilmiştir. Düzağaç evlenme adetleri içerisinde özellikle kına gecesi ve gelin hamamında söylenen maniler önemli yer tutmaktadır. Halkın günlük konuşma dili ve ağız özellikleri beraberinde yöreye has ifadeler oluşturmuştur.
 - Düzağaç kasabasında geçmişten bugüne gerçekleşen doğum adetlerinin temel yapısı aşağıda belirtilmiştir:
 - ✓ Yörede çocuğu olmayan kadınların gebe kalması için çeşitli inanışların var olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bunlardan en bilinenleri, gece hamamında gerçekleştirilen pratikler, türbe ziyaretleri, muska yazımı gibi inanmalardır.
 - ✓ Çocuğun cinsiyetinin belirlenmesinde gebenin fiziksel yapısında görülen değişikliklerin rolü büyüktü. Örneğin karnının sivri bir yapıda olması,

çocuğun erkek olacağına, kalçasının yuvarlaklaşması ise, kız olacağına bir işaret olarak gösterilir.

- ✓ Kasabada doğum, önceden evde ve ebe eşliğinde gerçekleşirdi.
- ✓ Doğum sonrası komşu ve akrabalar ev nişastası, pirinç çorbası hazırlar, ziyarete gelirler. Ayrıca inanışa göre geline *al basması* olmasın diye kırmızı bir tülbent takılır. Bebeğin üzerine de sarılık olmaması için sarı renkli bir örtü serilir.
- Çocuğun göbeği düşmeden bebek yıkanmaz ve göbek bağı gömülmez.
- Çocuğun yıkanmasının ardından isim koyma, kırklama, diş göllesi gibi pratikler gerçekleşir. Günümüzde bu uygulamaların büyük oranda devam ettiği bilgisine ulaşılmıştır.
- Yörede gerçekleştirilen alan çalışması neticesinde, evlenme adetleri ile ilgili şu bilgiler tespit edilmiştir:

Bilinen en eski evlenme şekli olarak beşik kertmesi ve görücü usulü evlilikler yer almaktadır. Bu evliliklerde, oğlan ve kıza pek söz düşmez ve ailelerin kendi aralarında tertipleedikleri söz kesme ve nişanlılık sürecinden sonra kına ve düğün gerçekleşir. Yörede birbirlerini seven iki gencin, ailelerinin de iznini alarak gerçekleştirdikleri evliliğe ise, yanma ya da havas olma adı verilmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda evlilik süresince şu aşamalar gerçekleşmektedir:

- ✓ Kız isteme / Söz kesme
- ✓ Nişan
- ✓ Düğün
- ✓ Kız isteme ritüeli öncesinde oğlanın annesi ve akrabası kadınlar, kız evine oturmaya gider, kızını görürler. Beğenildiği takdirde, dünür olarak kız evine görücülüğe gidilir, kız istenir. Kız tarafı razı gelirse, söz kesilir ve nişanlılık süreci başlar. Nişanlılık döneminde özel günlerde kız evi ziyaret edilir ve çeşitli hediyeler götürülür. Nişan merasimi ile yüzükler takılır ve düğün hazırlıklarına başlanır.
- ✓ Düzağaç'ta düğünlerin geçmişte 7 gün süre ile yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. İlk olarak gelinin başına kına yakılır. 3. Gün kızın çeyizi serilir, yöre kadınları akşamları çeyiz görmeye gider. Çeyiz kına gecesine kadar serili durur. 5. gün *gelin hamamı* gerçekleşir. Burada maniler söylenir, oyunlar oynanır. Ertesi gün kız evi ve oğlan evinde kına gecesi yapılır. Kına

gecesi bitiminde kız evinin kadınları tarafından *dilenme* adı verilen adet gerçekleşir. Oğlan evine ait kınada ise köy odasında erkekler tarafından eğlenceler düzenlenir.

Gelenekte kına gecesinin ertesi sabahı *oğlan hamamı* yapılır, damat ve arkadaşları, akrabaları hamama gider. Gelin alma vaktine doğru kız evinde dini nikâh kıyılır. Daha sonra oğlan evinden, gelinin çeyizinin alınması için *kınacı kağnısı* adı verilen bir araç gönderilir ve eşyalar gelin oğlan evine gelmeden hazırlanır. Daha sonra kız evinin önünden davul-zurna eşliğinde oyunlar oynanır ve gelin konvoylar eşliğinde oğlan evine getirilir. Gelin alma sonrası yatsı namazının ardından damadın sağdııcı ve arkadaşları tarafından *damat katma* gerçekleşir ve damat dualar eşliğinde eve girer. Gelin almanın ertesi günü öğlen saatinde duvak âdeti yapılır ve düğün süreci tamamlanmış olur.

Değişen çağ ve modernleşme süreci beraberinde, bazı adetlerin unutulup yok olmasına sebebiyet vermektedir. Bunun dışında, yörede yaşanan göçlerin de etkisi olmaktadır. Günümüzde bu durum Düzağaç evlenme adetleri üzerinde de olumsuz etki yaratmıştır. Şimdilerde düğünlerin pek çoğu düğün salonlarında yapılmakta olduğu için, her mevsimde gerçekleşmektedir. Yapılan görüşmelerde, evlilik yaşının geçmişte 15,16 civarında iken, şimdilerde eğitim-öğretimdeki gelişmeler ve yörede yüksek okul mezunu nüfus oranındaki artış doğrultusunda yükseldiği bilgisine ulaşılmıştır.

- Geçmişten bugüne Düzağaç kasabası ölüm adetleri kapsamında elde edilen sonuçlar aşağıda verilmektedir:
 - ✓ Yörede hayvanların çıkardığı sesler, yapmış oldukları bazı garip hareketlerin ölümü ya da kötü bir olayı çağrıştırdığına inanılır. Bunun haricinde hasta kişinin fiziksel yapısında gözlenen birtakım değişimler sonucunda da ölümünün yaklaştığı söylenir. Örneğin aşırı kilo kaybı, ten renginin aşırı beyazlaması ya da kararması gibi. Bu inanmalar, günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.
 - ✓ Sekerat anı olarak bilinen ve hasta kişide ölüm anının yoğun hissedildiği, yoğun bilinç kaybının yaşandığı dönemde, hastanın başında Kuran okunur, Yasin indirilir. Bununla birlikte hastaya Kelime-i Şahadet tekrarlatılır, bedeni rahatlasın diye su içirilir.
 - ✓ Ölüm gerçekleştikten hemen sonra, beden henüz sıcakken kolları ve bacakları düzeltilir, çenesi bağlanır, üstü beyaz bir çarşaf ile örtülür. Ölüm haberi

belediyenin ilan servisi ve camiden duyurulur. Yıkama işlemi öncesinde, Iskat Sürme adı verilen adet gerçekleşir. Ölen kişinin sağlığında yerine getirmedeği ibadetler için belli miktarda bir para hesaplanır. Ölen kişinin yakınları tarafından bu bedel ödenirse ruhunun azaptan kurtulacağına, günahının hafifleyeceğine inanılır. Yıkama işlemi için ölen kişinin yakınları ya da bu konuda becerikli kişiler çağrılır. Geçmişte genellikle ölen kişinin evinde yapılan yıkama işlemi günümüzde büyük oranda camilerde gerçekleşmektedir. Ölü yıkandıktan sonra abdest aldırılır ve kefenlenir.

- ✓ Ölü yıkılırken yörede mezar kazıcılar olarak bilinen kişiler kabri hazırlar. Cenaze tabuta konduktan sonra son kez evine getirilir. Evin önünde toplanan cemaat ile hep bir ağızdan Fatiha okunur ve helallik alınır. Cenaze omuzlarda namazın kılınacağı camiye taşınır. Namaz sonrası mezarlığa taşınır ve defin işlemi gerçekleşir.
- ✓ Ölü evinde adet olarak ilk 3 gün yemek pişirilmez. Ölen kişinin yakınları acısını yaşasın, yasını tutsun diye komşular tarafından yemek getirilir. 7 gün boyunca evde Kuran okunur, Hatim indirilir. Ölüm sonrası ilk cuma günü camide mevlit okunur, cami çıkışı pişi ve helva dağıtılır. Kırkı, elli ikisi ve sene-i devriyesinde mevlit okunur ve yemek dağıtılır. Ayrıca ölen kişinin ardından 7 yıl süresince her kurban bayramında kurban kesilmesi adet olarak sayılır.
- Düzağaç halk kültürü ürünleri ve evlenme gelenekleri kapsamında yapılan kaynak taraması ve alan betimlemeleri sonucunda ortaya çıkan müzik unsurlarına ait sonuçlar şu şekildedir:
 - ✓ Yörede doğum adetleri kapsamında yapılan görüşmelerde, annelerin çocuklarını uyutmak için söylediği *Nenni kuzum nenni* isimli bir adet ninni örneğine rastlanmıştır.
 - ✓ Kasabada, geçmişten beri müziğe pek sıcak bakılmaması sebebiyle çok müzisyen yetişmemiş, düğünlerde civar köy ve ilçelerden müzisyenler getirilmiştir. Dışarda yapılan eğlencelerde genellikle davul- zurna ağırlıklı olarak trompet, trampet gibi çalgılar eşliğinde müzik yapıldığı belirtilmiştir. Kadınların çeyiz sermede ve kına gecesinde def eşliğinde türküler söylediği, erkeklerin köy odalarında bağlama, cümbüş, darbuka gibi çalgılar eşliğinde oyunlar oynadığı bilgisine ulaşılmıştır. Günümüzde, modernleşmenin etkisiyle düğün salonlarında gerçekleşen düğünlerde org, elektro bağlama gibi

çalğılar kullanılmaktadır. Ayrıca düğün ve eğlencelerde yöre ait ezgilerin haricinde popüler kültürün etkisi altında ortaya çıkmış ve gündemde olan türküler de söylenmektedir.

- ✓ Yörede araştırma kapsamında tespit edilen ve kayıt altına alınan 6 adet aynı isimli türkünün formel (kalıp) ifade yapısından dolayı TRT repertuarında yer aldığı, fakat ait olduğu yöre ve ezgisel özellikler bakımından farklı eserler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- ✓ Yöreye ait olan ve kaynaklarda bulunmayan 3 adet türkü, alanda yapılan tarama neticesinde tespit edilmiş ve nota metinleri yazılmıştır.
- ✓ Yörede tespit edilip kayıt altına alınan türkülerin gerdaniye, uşşak, hüseyini, kürdi, hicaz ve çargâh makamında olduğu, bunun yanı sıra, 7 adet türkünün 9/8'lik, 1 adet türkünün 10/8'lik geriye kalan 1 adet türkünün ise 2/4'lük ölçüde kırık havalar olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda araştırma konusu olan Düzağaç kasabası doğum, evlenme, ölüm adetleri ve halk müziği unsurları kapsamında yapılan görüşmeler ve alan betimlemeleri ile tespit edilen temel bulgulara ait sonuçlara yer verilmiştir. Yörenin tarihi yapısına, halk kültürüne ve geleneksel halk müziği unsurlarına yönelik gerçekleştirilen araştırma bu bağlamda önemli görülmektedir.

Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesine bağlı Düzağaç kasabasında elde edilen bu kültürel sonuçların alanın uzmanları tarafından ilişki arayıcı bir yaklaşımla sosyolojik açıdan çalışılması ve değerlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aça, M. (1998). *Kozı Körpeş-Bayan Sulu Destanı Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aksu, C. (1999). Folklorumuzda Türkü Derlemeciliği. *Milli Folklor Dergisi*, 41, 66-69.
- Altınay, R. (2004). *Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği (Kitaplar-Makaleler-Nota Yayınları)*. İzmir: Meta Basım.
- Arlı, M. ve Nazik, M. H. (2001). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Bilici, N. ve Bilici, A. (2013). *Bilimsel Araştırma El Kitabı*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Boratav, N. P. (2015). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı* (Üçüncü Baskı). Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Cebeci, S. (1997). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü* (Üçüncü Baskı). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çelebioğlu, A. (1987). Ninnilerimiz. *Erdem Dergisi*, 3 (2), 211-237.
- Çıblak, N. (2002). Anadolu'da Ölüm Sonrası Mezarlıklar Çevresinde Oluşan İnanç ve Pratikler. *Türk Kültürü Dergisi*, XL(474), 605-614.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dağlı, A. (2015). Halkbiliminde Saha Araştırması ve Kültürün Gelecek Nesillere Aktarılması Konusunda Problemler ve Bir Çözüm Önerisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (40), 35-47.
- Dilçin, C. (2016). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (On birinci Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Duymaz, A. (2012). Sihir Şiirlerinin Bir Türü Olarak Alkışlar. *Milli Folklor Dergisi*, (45), 15-21.
- Ekici, M. 2015. *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Elçin, Ş. (2004). *Halk Edebiyatına Giriş* (Sekizinci Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Fındıkoğlu, Z.F. (1927). *Erzurum Şairleri*. İstanbul.
- Gözükızıl, Ö. ve Altıntaş, O. N. (1998). *II. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gümüş, İ. (2011). *Sözlü Kültür Ortamı Ürünlerinin Sanal Kültür Ortamında Yeniden Yaratılmaları* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2003). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (1986). *Toplum Bilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Kaya, D. (2007). *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kınık, H. H. (1998). *Düzağaç*. İzmir: Bayraklı Matbaacılık.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kurt, İ. (1997). *Türk Atasözlerine Psikolojik Bir Yaklaşım*. Konya: Mikro Yayınları.
- Mimaroglu, İ. (2017), *Müzik Tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Nar, M. S. (2013). Kültürel Hukuk: Geleneksel Kontrol Mekanizmaları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 108, 273-290.

- Oğuz, B. (2002). *Türkiye Halkının Kültür Kökenleri 1*. İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları.
- Oğuz, Ö. M. ve Gürçayır, S. (2010). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2* (İkinci Baskı). Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Oğuz, Ö. M. (2007) Folklor ve Kültürel Mekân, *Millî Folklor Dergisi*, 76, 30-31.
- Ong, J. W. (2014). *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözüün Teknolojileşmesi* (Beşinci Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Öcal, Oğuz. M. (2008). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayıncılık
- Örnek, S. V. (2000). *Türk Halkbilimi* (İkinci Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özdemir, K. (2017). *Türkiye'deki Halkbilimi Çalışmaları ve Bunlarda Kullanılan Kuram, Yöntem ve Teknikler* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Öztürk, İ. (2017). Derlemeci ve Araştırmacı İhsan Öztürk. *Türkü Life Dergisi*, 9, 46-50.
- Öztürk, S. (2017). *Geleneksel Otantisite Bağlamında Ordu İli Akkuş İlçesi Akpınar Köyü Doğum, Evlenme, Ölüm Adetleri ve Halk Müziği Unsurları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Samsun.
- Say, A. (2001). *Müziğin Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Siyez, D. M. (2018). *PDR'de Kaynak Tarama ve Rapor Yazma (7)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez V. ve Alacapınar G. F. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, V. (1996). *Müzik Ansiklopedik Sözlük*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sümbüllü, Tahsin. H. (2006). Geleneksel Türk Halk Müziğinde Ayak Problemi ve Geleneksel Türk Halk Müziği Eğitimine Yansımaları. *AÜ. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 120-138.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş. Yayınları.
- Ungan, S. (2008). *İşlevsel Yönleriyle Ninniler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss ile Veri Analizi* (Üçüncü Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004), *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (1966). *Eğitimde Araştırma Metotları*. Ankara: Akyıldız Matbaası.
- Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitiği Araştırma/ İnceleme Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldız, A. (2008). Sözlü Kültür Bağlamında Yetişkin Okuryazarlığını Yeniden Düşünmek. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41 (1), 51-67.

EKLER
EKLER DİZİNİ

Sayfa

Ek 1: TRT Türk Halk Müziği Repertuarında Yer Alan Afyonkarahisar Halk Ezgilerinin Listesi.....	81
Ek 2: Diğer Notalı Yayınlarda Yer Alan Afyonkarahisar Halk Ezgilerinin Listesi....	85
Ek 3: Görüşme Yapılan Kaynak Kişilerin Listesi.....	93
Ek 4: Kaynak Kişilerden Görüşme ve Kayıtlar İçin Gerekli İzin Alındığına Dair Açıklama.....	94
Ek 5: Görüşme Fotoğrafları.....	95

Ek 1: TRT Türk Halk Müziği Repertuarında Yer Alan Afyonkarahisar Halk Ezgilerinin Listesi

Rep. No	EZGİ ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİSİ	DERLEYEN	NOTAYA ALAN
61	ÜMMÜ'M SENİ HANAYLARDAN ATARLAR	Afyonkarahisar/ İhsaniye	Mevlüt Dede	Mustafa Hoşsu	Mustafa Hoşsu
68	ALLI GELİN TAŞBAŞINI YOL EDER	Afyonkarahisar/ İhsaniye/ Kayahan	Mevlüt Dede	Talip Özkan	Talip Özkan
73	EVLERİNİN ÖNÜ BİR KÖTÜ YOKUŞ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Hakkı Demirayak	Mustafa Hoşsu	Mustafa Hoşsu
457	AYŞE'NİN EVLERİ YAYLA YOLUNDA	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
468	CEVİZİN YAPRAĞI DAL ARASINDA	Afyonkarahisar / Dinar	Nureddin Güler	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
479	YEŞİL OLUR SANDIKLI'NIN BİBERİ	Afyonkarahisar / Sandıklı	Galip Coşkun	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
488	ATTIM TABANCAMI ATEŞ ALMADI	Afyonkarahisar	Murat Çelebi	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
520	ARPAKLIKTAN ARPA BİÇER	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik	Mustafa Geceyatmaz	Nida Tüfekçi
523	KUMALAR DAĞINDA GÖÇ KATAR KATAR	Afyon/ Sandıklı	Galip Coşkun	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
556	DAM BAŞINA ASI GOYMUŞ GALBİRİ	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik/ Nezhahat Bayram	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
570	AFİYON'UN ORTASINDA GALESİ	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
788	MERDUVANIN BAŞINDAYIM	Afyonkarahisar	Murat Çelebi	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
899	HAYDİN ARKADAŞLAR KINA YAKALIM	Afyonkarahisar / Dinar	Ali Taş	Yücel Paşmakçı	Yücel Paşmakçı
934	BEN GİDERİM ODUNA	Afyonkarahisar	Kadir Üstündağ	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
1093	HEZİN HEZİN GİR KAPIDAN	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
1122	YASSIYA VARMADAN GÜVEYİ KOYARLAR	Afyonkarahisar	Musa Çelebi Torun	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
1132	ÇEKİN KIR ATIMI NALBANT NALLASIN	Afyonkarahisar /Dinar	Mustafa Kitiş	Durmuş Yazıcıoğlu	Durmuş Yazıcıoğlu
1161	KINASI KARILIR TASTA	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
1176	KARA KOÇUN BOYNUZU	Afyonkarahisar	Cemal Altıniğne/Hulusi Yamaner	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
1345	A GİZ SENİN ADIN DUDU	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik	Nezhahat Bayram	Yücel Paşmakçı
1404	HATÇAM ÇIKMIŞ GÜL DALINA	Afyonkarahisar /Dinar	Saffet Uysal	Talip Özkan	Talip Özkan
1488	KAÇINDASIN GELİN ÜMMÜ KAÇINDA	Afyonkarahisar	Nezhahat Bayram	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
1621	KARAHİSARKALESİ İ YIKILIR GELİR	Afyonkarahisar	Hidayet Çalbudak	Ahmet Yamacı	Ahmet Yamacı
1622	KIRMIZI GÜLDEN DAL KESTİM	Afyonkarahisar /Dinar	Ali Taş	Yücel Paşmakçı	Yücel Paşmakçı
1651	SAHAN SAHAN HÖŞMERİM	Afyonkarahisar / Sandıklı	Galip Coşkun	Mustafa Hoşsu	Mustafa Hoşsu
1724	GARA DA GOÇUN BOYNUZU	Afyonkarahisar / Bolvadin	Tılı Murat	İstanbul Belediye Kons.	Yücel Paşmakçı
1874	HAYDİN GÜZELİM AT OLUR DA DEPMEZ Mİ	Afyonkarahisar / Dinar	Fatma Türkan/ Havva Türkan	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1876	EVİM KİREÇ	Afyonkarahisar / Dinar	Ali İnce	Ankara Devl.	Ateş Köyoğlu

	DUTMUYOR			Kons.	
1879	KAP'ARDINA ASA KOYMUŞ GALBIRI	Afyonkarahisar / Dinar	İzzet Gündüz	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1884	MAPUSHANE DEDİKLERİ	Afyonkarahisar	Kara Mehmet	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1887	ÇAYIR DEĞİL ÇİMENLİKTE EVİM VAR	Afyonkarahisar /Dinar	Bekir Alparslan	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1888	ÖRDEK SUYA DAL DA GEL	Afyonkarahisar /Dinar	Fatma Türkan/ Havva Türkan	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1889	KÖPRÜNÜN ALTI PINAR	Afyonkarahisar /Dinar	Mustafa Özgat	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1890	DERTLİ KEREM DER Kİ ÇALIN SAZLARI	Afyonkarahisar /Dinar	Yusuf Yorulmaz	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1895	UZUN OLUR FESLİGENİN DALLARI	Afyonkarahisar /Dinar	Nuri Gülpınar	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1896	FADİME'Mİ DORU TAY'A BİNDİRDİM	Afyonkarahisar /Dinar	Mustafa Arıttürk	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
1897	ÇAMLİBEL'DEN DE BAKTI KÖROĞLU	Afyonkarahisar /Dinar	Yusuf Durulmaz	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
2008	ŞİRVAN DA KAYFEDE YATIYOR	Afyonkarahisar	Halil İbrahim Çağla	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
2010	ARDIÇ ARASINDA BİTEN BUDAKLAR	Afyonkarahisar /Dinar	Saffet Uysal	Trt Müzik Dai. Bşk. Thm Md.	Ateş Köyoğlu
2012	GORUNUN ANNACI GUMALAR DAĞI	Afyonkarahisar /Dinar	Saffet Uysal	Trt Müzik Dai. Bşk. Thm Md.	Ateş Köyoğlu
2014	NAZİLLİ'NİN HANLARI	Afyonkarahisar /Dinar	Saffet Uysal	Trt Müzik Dai. Bşk. Thm Md.	Ateş Köyoğlu
2139	SUSADAN GİDEN YAYLI	Afyonkarahisar /Dinar	Davut Yıldız	İsmet Akyol	İsmet Akyol
2258	ÇEMBERİM DALDA KALDI	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
2394	AŞAMADIM BERGAMA'NIN BELİNDEN	Afyonkarahisar /Dinar	Yusuf Yorulmaz	Ankara Devl. Kons.	Ateş Köyoğlu
2415	HAYDİ GÜZELİM KUNDURANA TEK TEK BAS	Afyonkarahisar /Dinar	Yöre Ekibi	Mustafa Hoşsu	Mustafa Hoşsu
2464	ERZURUM'DAN ÇEVİRDİLER YOLUMU	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Nurettin Şan	Mustafa Hoşsu	Mustafa Hoşsu
2496	ENTARİNE PEŞ OLAM	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Galip Coşkun	Mustafa Hoşsu	Mustafa Hoşsu
2788	AL KADİFENİN TOPU	Afyonkarahisar/Dinar / Kozluca	Emine Toplu	İsmet Egeli	İsmet Egeli
2815	İKİ DE DERVİŞ GELİR POSDU POSDUNDAN	Afyonkarahisar	Emin Abacı	Ankara Devl. Kons.	İsmet Akyol
2817	İSLAMOĞLU KALE YAPAR TAŞINAN	Afyonkarahisar	Ahmet Sivritepe	Ankara Devl. Kons.	İsmet Akyol
2875	BEN YARİMİ GÜLÜN DİBİNDE BULDUM	Afyonkarahisar	Emin Abacı/ M. Çelebioğlu/ R. Erdoğan	Ankara Devl. Kons.	Erkan Sürmen
2876	SU GELİR GÜLDÜR GÜLDÜR	Afyonkarahisar/Dinar	Mustafa Arıttürk	Ankara Devl. Kons.	Erkan Sürmen
2878	KARANFİL DALLANIR MI	Afyonkarahisar/ Sandıklı/ Akçadere	Sabri Cevahir	Ankara Devl. Kons.	Erkan Sürmen
2910	BENİM SAÇIM UZUN OLUR DARANMAZ	Afyonkarahisar / Sincanlı	İbrahim Hıdırbozan	Trt Müzik Dai. Bşk. Thm Md.	Ali Canlı
2927	DÜT AĞACI DÜT VERİR	Afyonkarahisar / Sincanlı	İbrahim Hıdırbozan	Trt Müzik Dai. Bşk. Thm Md.	Ali Canlı
2962	SİNANOĞLU DERLER BENİM ADIMA	Afyonkarahisar / Sincanlı	İbrahim Hıdırbozan	Trt Müzik Dai. Bşk. Thm Md.	Ali Canlı
3119	FERACEM DE DÖRT DUVARDA	Afyonkarahisar	Ömer Yarşi	Özay Gönülüm	Özay Gönülüm
3338	SALİH DE ATA BİNER GÜÇCÜK	Afyonkarahisar	Abdullah Uluçelik	Özay Gönülüm	Özay Gönülüm

	BEY GİBİ				
3505	EVLERİNİN ÖNÜ YOLDUR (AL FADİME'M)	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Metin Akın	Ali Demirhan	Ali Demirhan
3694	EY DAŞ DELİK DAŞ DELİK	Afyonkarahisar/ Çay	Celal Aybey	Yılmaz İpek	Yılmaz İpek
3695	ÇAĞIRIN EFELERİ	Afyonkarahisar/ Felelli Köyü	Celal Aybey	Yılmaz İpek	Yılmaz İpek
3696	ÜÇ GUŞUDUK DA UÇARIDIK HAVADA	Afyonkarahisar/ Felelli Köyü	Celal Aybey	Yılmaz İpek	Yılmaz İpek
3697	ÇAY KENARINDA İNADINA BİTİYOR KESTANE	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Hasip Terlemez	Nihat Kaya	Nihat Kaya
3698	HARMAN DA YERİ KADEMELİ	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Hasip Terlemez	Nihat Kaya	Nihat Kaya
3729	ÇATTILAR GAZAN DAŞINI	Afyonkarahisar/ Sincanlı	İbrahim Hıdırbozan	Trt Müzik Dai. Bşk. Thm Md.	Süleyman Yıldız
4114	ZALIM POYRAZ GICIM GICIM GICILAR	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Tayfun Eryılmaz	Hale Gür	Hale Gür
4128	EMİRDAĞI BİRBİRİNE ULALI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Ali Ercan	Sümer Ezgü	Sümer Ezgü
4358	AŞKIN DERYASINA ATTIM BEN BİR TAŞ	Afyonkarahisar	Emin Abacı	Ankara Devl. Kons.	Altan Demirel
4510	KIRIKLARDAN ÇIKTIN GELDİN SÖZÜME	Afyonkarahisar/ Dinar/ Çakıcı	Kamil Vurmaz	Ankara Devl. Kons.	Altan Demirel
4511	VARDIM PINAR BAŞINA	Afyonkarahisar/ Dinar/ Çakıcı	Kamil Vurmaz	Ankara Devl. Kons.	Altan Demirel
4574	AĞILÖREN YÖNÜN BERİ BAKIYOR	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halil Rifat Aydemir/ Pınar Halaç	Hüseyin Yaltrınc/ Reyhan Altınay	Hale Gür
4575	ÇORABINI ÖRDÜĞÜM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Pınar Halaç	Ömer Faruk Yaldızkaya	Hale Gür
4576	ÖNÜNE GUŞANMIŞ YANDIMDAN ÖYÜNÜK	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halil Rifat Aydemir/ Pınar Halaç	Hüseyin Yaltrınc/ Reyhan Altınay	Hale Gür
4577	SAKO GİYER GARADAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Pınar Halaç	Hüseyin Yaltrınc/ Reyhan Altınay	Hale Gür
4578	YOĞURT ÇALDIM GAZANA	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halil Rifat Aydemir/ Pınar Halaç	Hüseyin Yaltrınc/ Reyhan Altınay	Hale Gür
4593	KADILAR YOLUNDA BULDUM BEŞ PARA	Afyonkarahisar/ Dinar/ Ocaklı	Mehmet Akyıl	Ankara Devl. Kons.	Altan Demirel
4594	FADİME'MİN AK KOLLARI KAR GİBİ	Afyonkarahisar/ Dinar/ Ocaklı	Mehmet Akyıl	Ankara Devl. Kons.	Altan Demirel
4596	ULU YOL ÜSTÜNE KURDUM ÇIKRIĞI	Afyonkarahisar/ Dinar/ Ocaklı	Mehmet Akyıl	Ankara Devl. Kons.	Altan Demirel
4618	HARMANA SERERLER SARI SAMANI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halil Rifat Aydemir/ Pınar Halaç	Hüseyin Yaltrınc/ Reyhan Altınay	Hale Gür
4809	UŞAK ÇARŞISINDAN ALDIM KİRAZI	Afyonkarahisar/ Dinar	Mustafa Kitiş	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4812	KARA BASMA GİYME DEDİM	Afyonkarahisar/ Dinar/ Kınık Köyü	Yöre Ekibi	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4813	KOYVERİN KOYUNU DAĞI DOLANSIN	Afyonkarahisar/ Dinar/ Kınık Köyü	Yöre Ekibi	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4814	GOCA YAYLALARDA VARDIR EVİMİZ	Afyonkarahisar/ Dinar/ Kınık Köyü	Yöre Ekibi	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4817	KARA ÇALI DÜZDEMİ OLUR	Afyonkarahisar/ Dinar/ Kınık Köyü	Yöre Ekibi	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4818	HAVUZU DOLANDIRDIN	Afyonkarahisar/ Dinar/ Kınık Köyü	Yöre Ekibi	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4837	HAMUR ALDIM TEKNE DEN	Afyonkarahisar/ Kızılören/ Menteş Köyü	Mustafa Aktaş	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk

4838	MOLLA AHMET'İ HASBAHÇEDE BASTILAR	Afyonkarahisar/ Dinar	Mustafa Kitiş	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4839	YOL ÜSTÜNDE ÇADIRDA KURMUŞ YÖRÜKLER	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Hamza Durur	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4841	ORTAKÖY ÜSTÜNE ATTIM POSTUMU	Afyonkarahisar/ Dinar	Ramazan Cacak	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk
4842	ÇEŞMENİN BAŞINA KURMUŞ KAZANI	Afyonkarahisar/ Dinar	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk	Nuri Esentürk

Ek 2: Diğer Notalı Yayınlarda Yer Alan Afyonkarahisar Halk Ezgilerinin Listesi

EZGİNİN ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİ	DERLEYEN	NOTAYA ALAN
AKOLUK ÇEŞMESİ HARLEYO	Afyonkarahisar/ Merkez	İbrahim Yüksel	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BUDANMIŞ AĞACIN ÖZÜ MÜ OLUR	Afyonkarahisar/ Çavdarlı	İsmail Kocabıyık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ÇALDIĞIM KEMAN	Afyonkarahisar/ Merkez	Mustafa Güvenen	Nazım Bursalıoğlu	H. Rifat Aydemir
ÇIKTIM İĞDENİN DALINA	Afyonkarahisar/ Merkez	Fikret Güzel demir	Hüseyin Yaltrık / Servet Yaşar	Emrah Kalın
DAMDAN DAMA İP GERDİM	Afyonkarahisar/ Bayatçık Köyü	Meryem Sağlam	Ümmü Sağlam	Ümmü Sağlam
DEREBEY TÜRKÜSÜ	Afyonkarahisar/ Merkez	Fevzi Doğaner	Nazım Bursalıoğlu	H. Rifat Aydemir
DODAN AHMED	Afyonkarahisar/ Merkez	Mustafa Delikanlı	Nazım Bursalıoğlu	Hüseyin Yaltrık
EMMİM KIZI	Afyonkarahisar/ Merkez	Abdullah Uluçelik	Nazım Bursalıoğlu	Ali Kıran
HALİME'Yİ SAMANLIKTA BASTILAR	Afyonkarahisar/ Merkez	Alaaddin Şevik	Servet Yaşar	Emrah Kalın
KIZ SAÇLARIN SAÇLARIN	Afyonkarahisar/ Merkez	Fikret Güzel demir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
TEYYAREMİN UÇUŞU	Afyonkarahisar/ Çavdarlı	İsmail Kocabıyık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
TOMATİZİN EZİĞİ	Afyonkarahisar/ Bayatçık Köyü	Meryem Sağlam	Ümmü Sağlam	Ümmü Sağlam
YÜZ DIRHEMDİR KUŞAĞIMIN ŞERİDİ	Afyonkarahisar/ Merkez	Ahmet Hilmi Güzel demir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ZEHLE GELİN	Afyonkarahisar/ Merkez	Alaaddin Anbanazlı	Nazım Bursalıoğlu	Ebubekir Özen
ACEM KIZI KALK GİDELM VATANA	Afyonkarahisar/ Bolvadin/ Dişli/ Çobanlar- Göynük	Ramazan Kılınçarslan	Eyip Koca	Eyip Koca
AĞIR YÜRÜ TERAZİLE KENDİNİ	Afyonkarahisar/ Bolvadin/ Büyükkarabağlar	Güllü Akyol / Fatma Kemik	Eyip Koca	Eyip Koca
AMAN BALIK SUDA YAN GİDER	Afyonkarahisar/ Bolvadin	Ahmet Hilmi Güzel demir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BEN YARE DÜZDÜRDÜM ALTINDAN SINI	Afyonkarahisar/ Bolvadin / Büyükkarabağlar	Güllü Akyol / Fatma Kemik	Eyip Koca	Eyip Koca
GÖKTE YILDIZ URGAN URGAN	Afyonkarahisar/ Bolvadin	Fikret Güzel demir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ŞU DERENİN BOZGUNU	Afyonkarahisar/ Bolvadin / Büyükkarabağlar	Güllü Akyol / Fatma Kemik	Eyip Koca	Eyip Koca
ANAM HAMAMA VARDIN MI	Afyonkarahisar/ Çay/ Uyanık Köyü	Gülseren Işık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ÇEKE ÇEKE BEN BU DERTTEN ÖLÜRÜM	Afyonkarahisar/ Çay/ Yeşilyurt Köyü	Gülseren Işık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GİDECEĞİM ŞAH HÜSEYİN'E	Afyonkarahisar/ Çay/ Yeşilyurt Köyü	Gülseren Işık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GÜZEL ŞAHTAN BANA BİR DOLU GELDİ	Afyonkarahisar/ Çay/ Yeşilyurt Köyü	Gülseren Işık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
İPTİDADAN YOL SORARSAN	Afyonkarahisar/ Çay/ Yeşilyurt Köyü	Gülseren Işık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
KIRKLAR MEYDANI KANİDİR	Afyonkarahisar/ Çay/ Yeşilyurt Köyü	Gülseren Işık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
KIRŞEHİR'İ VATAN TUTTU	Afyonkarahisar/ Çay/ Yeşilyurt Köyü	Gülseren Işık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
SÜRÜLMÜŞ TARLADA	Afyonkarahisar/ Çay/ Yeşilyurt Köyü	Gülseren Işık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YAYLAMA YAYLAMA YÜRÜ YEŞİLİM	Afyonkarahisar/ Çay/ Pazarağaç Köyü	Hatice Yıldız	Servet Yaşar	Emrah Kalın
AKŞAM OLDU YİNE BASTI KARALAR	Afyonkarahisar/ Dinar	Şevket Çelikel	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ATIMA BİNDİM ELLEDİM DIRGİN	Afyonkarahisar/ Dinar	Şevket Çelikel	Servet Yaşar	Ömer Şahin
CANDARMA SEN DE BENİ KANDIRMA	Afyonkarahisar/ Dinar	Yılmaz Othan	Eyip Koca	Eyip Koca
ÇEKİLSİN DEVELER SARILSIN GÖÇÜ	Afyonkarahisar/ Dinar	Şevket Çelikel	Servet Yaşar	Emrah Kalın
DAĞLAR DAĞLADI BENİ	Afyonkarahisar/ Dinar	İbrahim Aydın Sezen	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
DİNAR YOLU GELE	Afyonkarahisar/ Dinar	Dinar Kardeşler	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın

GİDE AŞINIR		Orkestrası		
DİNAR'IN DAĞLARI	Afyonkarahisar/ Dinar	Mehmet Başpınar	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
DÜŞÜN GEÇEN GÜNLERİ	Afyonkarahisar/ Dinar	Şevket Çelikel	Servet Yaşar	Ömer Şahin
EMİR ARDICIDIM KESTİLER BAŞIMI	Afyonkarahisar/ Dinar	Mehmet Elmas	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
EVLERİNE VARDIM AĞŞAM	Afyonkarahisar/ Dinar	Hasan Alpars	Servet Yaşar	Ömer Şahin
FADİME'NİN AK KOLLARI KAR GİBİ	Afyonkarahisar/ Dinar	Mehmet Akyl	Ankara Devlet Konservatuarı	Altan Demirel
FADİME'NİN GIYDIĞI İSPARTA'NIN BASMASI	Afyonkarahisar/ Dinar/ Dikici Köyü	Ahmet Özdemir	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
GADILAR YOLUNDA BULDUM İZİNİ	Afyonkarahisar/ Dinar	Yusuf Abbas Yavuz	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
GELDİ GELİN EVİMİZE	Afyonkarahisar/ Dinar/ Alparslan Köyü	İrfan Güçlü	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
GEMİLERDE TALİM VAR	Afyonkarahisar/ Dinar	Yılmaz Othan	Eyüp Koca	Eyüp Koca
GİTTİN GURBET ELE DÖNMEĞİN GERİ	Afyonkarahisar/ Dinar	Şevket Çelikel	Servet Yaşar	Ömer Şahin
GÜLLÜK DAĞI	Afyonkarahisar/ Dinar	Yılmaz Othan/ Ali Rıza Akpınar	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
HARMAN YERİ KADEMELİ	Afyonkarahisar/ Dinar	Hasip Terlemez	Nazım Bursalıoğlu	Şahin Ünal
HAYDİN ARKADAŞLAR KINA YAKALIM	Afyonkarahisar/ Dinar	Aşık Ali Taş	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
KEKLİK KOYDUM KEL ARDİCİN BAŞINA	Afyonkarahisar/ Dinar / Tatarlı	Mehmet Elmas	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
KEREM İDİM	Afyonkarahisar/ Dinar	Ayşe Özata	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
SARIÇAMDAN DAMLASIN	Afyonkarahisar/ Dinar	Yusuf Abbas Yavuz	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
SÖĞÜDÜN DALINA KONAN KUŞ MUDUR	Afyonkarahisar/ Dinar	Dinar Kardeşler Orkestrası	Hüseyin Yaltrık	Emrah Kalın
ŞU AVDAN İKİ YAKA	Afyonkarahisar/ Dinar / Avdan Köyü	Ferdan Demir	Eyüp Koca	Eyüp Koca
TAZEDİR OVANIN YEMLERİ TAZE	Afyonkarahisar/ Dinar	Ferdan Demir	Eyüp Koca	Eyüp Koca
YAVAŞ GİT BÜLBÜL	Afyonkarahisar/ Dinar	Şevket Çelikel	Servet Yaşar	Ömer Şahin
YEŞİL YÜK BARDAKLARI	Afyonkarahisar/ Dinar	Murat Arıkan	Servet Yaşar	Ömer Şahin
ABDEST ALDIM İKİNDİNİ KILMAYA	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ABDİL EDEM BEŞİĞİNİ HİLLARIM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ADAÇAL'I ÖTE YANI MEREDİR	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rıfat Aydemir	Nazım Bursalıoğlu	H. Rıfat Aydemir
AFYON'UN URGANI TÜRLÜ PAMUK YORGANI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Kayıt	İsmail Çakır
AK BUĞDAYIM BUĞDAYIM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rıfat Aydemir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
AL BENİZİN ELMA GİBİ GİZARMİŞ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
AL FADİMEM SUYA GİDER	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rıfat Aydemir	Nazım Bursalıoğlu	H. Rıfat Aydemir
ALAYIMIŞ İNEĞİN DANASI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Kayıt	İsmail Çakır
ALİ ERENLER HASI	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Karacalar	Aşık Yoksul Derviş	Hüseyin Yaltrık/ Servet Yaşar	Emrah Kalın
ALİKEL ÜSTÜNDE BİR BÖLÜK DUMAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ALLI GELİN BULUM BULUM BULANIR	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Ulaş Kurtuluş Ünlü	Ulaş Kurtuluş Ünlü
ALMALI'DAN ÇIKTIM GARDA TİPİDE	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Ulaş Kurtuluş Ünlü	Ulaş Kurtuluş Ünlü
ALTINIMI BEN BOYNUMA DİZERİM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rıfat Aydemir	Nazım Bursalıoğlu	H. Rıfat Aydemir
AMAN ANAM GADİN ANAM BAL ANAM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Ali Ekber Özdemir/ Pınar Hallaç	Erdem Özdemir	Erdem Özdemir
ARAP ATLAR AŞILI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rıfat Aydemir	Servet Yaşar	Emrah Kalın

ARDINI YASLAMIŞ EBER GÖLÜNE	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
AŞAĞIDAN GELEN GAMIŞ GAĞNISI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rifat Aydemir	Nazım Bursalıoğlu	H. Rifat Aydemir
AY AYDINLIĞINDA SEYRAN EDERKEN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BAHARINDA YAYLASINA KONUĞUM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rifat Aydemir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BASMAM YAYLANIZA BİR DAHA BASMAM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rifat Aydemir	Nazım Bursalıoğlu	H. Rifat Aydemir
BAŞINA ÖRTÜNMÜŞ OYALI YAZMA	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Cengiz Akın	Ö. Faruk Yaldıkaya	Gökhan Ekim
BAYRAM BEY'İN AĞITI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Aktarım	Emrah Kalın
BEN ANAMIN SAYASINI GEYMEDİM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BEN HORAN'DAN GELİYORDUM YALINIZ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BİR BAHÇEDE ON İKİ GÜL	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Tez Köyü	Ali Bilge	Ayşe Yaşar	Ayşe Yaşar
BİR ÇİFT TURNA GİBİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Suvermez	Hanım Çildir/ Fatma Baş/ İsmihan Sarıdaş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BİR DEREDEDEN BİR DEREYE YOL GİDER	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Ali İhsan Korkmaz	Erdem Özdemir	Erdem Özdemir
BİR YANDA ATOMLAR BİR YANDA AÇLIK	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BİR YEL ESTİ NAĞMERCİN YAYLASINDAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Tez Köyü	Ali Bilge	Ayşe Yaşar	Ayşe Yaşar
BİZDE ÜÇ GIZIDIK	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Aktarım	İsmail Çakır
BOLAYIR DİYORLAR DAĞLI DEPELİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
CAMİNİN ARDINA KURMUŞ KAZANI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Ulaş Kurtuluş Ünlü	Ulaş Kurtuluş Ünlü
CAMİNİN ÖNÜNDE GABİR DAŞI VAR	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ÇANAKKALE NERDE SUVERMEZ NERDE	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ÇUBUĞUN GEDİKTEN BİR GELİN AŞTI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Aktarım	İsmail Çakır
DERELER DERELER DERİN DERELER	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Aktarım	İsmail Çakır
DÜNYA GAMI GELİR GEÇER GAM DEĞİL	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Tez Köyü	Ali Bilge	Ayşe Yaşar	Ayşe Yaşar
DÜŞLEDİN Mİ BOŞA GEÇEN YILLARI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
EĞİLDİM BİR TAŞ ALDIM MEZERDEN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Ulaş Kurtuluş Ünlü	Ulaş Kurtuluş Ünlü
EKİÇCE ÜSTÜNDE BİR BÖLÜK DUMAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Şevki Bilge	Nazım Bursalıoğlu	H. Rifat Aydemir
EKİNLER BİTTİDE BİÇER YÜRÜDÜ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
EMİRDAĞ KARŞILAMASI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Hasan Özdemir/ Şükrü Özdemir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
EMİRDAĞ KIRKLAR SEMAHI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Ali Ekber Özdemir	Erdem Özdemir	Erdem Özdemir
EMİRDAĞ'INA VARDIM SABAHA GARŞI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ESKİ SUVERMEZ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Ali Ekber Özdemir/ Pınar Hallaç	Erdem Özdemir	Erdem Özdemir
EVİMDEN ÇIKTIM BAŞIM SELAMET	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Hanım Çildir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
EVLERİNİN ÖNÜ YÜKSEK KADEME	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GARA ÇORABINI ÇİVİYE ASTIM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GARA HÜSEYİN MAVZERİNİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rifat Aydemir	Nazım Bursalıoğlu	H. Rifat Aydemir

YAĞLIYOR				
GECE DEMEZ GÜNDÜZ DEMEZ KALKARDIN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GELİN KIZLAR GELİN	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Suvermez	Döne Ertem	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GENE ERİŞTİ SILAMA BAHAR	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GERÇEĞİ ANLAYAN GERÇEK KİŞİDİR	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Karacalar Köyü	Aşık Yoksul Derviş	Şehribanu Kubat	Şehribanu Kubat
GILDOLAĞIN EĞLENCEŞİ GARADAŞ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rıfat Aydemir	Nazım Bursalıoğlu	H. Rıfat Aydemir
GİDECEĞİM ANAM OĞLU SENİN ARDINDAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Sultan Aktaş	Ö. Faruk Yaldızkaya	H. Sinan Mete
GİDER OLDUM EL BAŞIMA GERİLDİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Hanım Çildir/ İsmihan Sarıtaş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GİDERİM GURBETE HABERİ OLSUN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GİDİYORUM ELLEDİLER YOLUMDAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Suvermez	Döne Ertem	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GÖZLERİME MİLLER ÇEKİN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GUYU GURBAN OLAM SENİN DAŞINA	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GÜL YÜZLÜM BUGÜN YÜZÜNDE BİR GÜZELLİK VAR	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Karacalar Köyü	Aşık Yoksul Derviş	Şehribanu Kubat	Şehribanu Kubat
GÜVERCİNİ UÇURDUM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
HACININ KIZLARI SİGARA İÇİYOR	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Hisar Köyü	H. Rıfat Aydemir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
HAKK' A HİZMET VERİŞLERİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Karacalar Köyü	Aşık Yoksul Derviş	Şehribanu Kubat	Şehribanu Kubat
HAL BİLMEZ KİŞİYE SIRRINI AÇMA	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Karacalar Köyü	Aşık Yoksul Derviş	Şehribanu Kubat	Şehribanu Kubat
HARAM DEMİŞLER SOFTALAR MEYE	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
HASRET ACISI GELDİ DOKUNDU	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
HATAY'DAN MI KALKTI KOREYE GEMİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
HATÇA GELİN MAÇAKLI'NIN ALMASI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttın Aktarım	İsmail Çakır
HAVALARLAN GARA BULUT AĞLIYOR	Afyonkarahisar/ Emirdağ	H. Rıfat Aydemir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
HEZİN YAVAŞ GIR GAPIDAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Haydar Başkaya	Erdem Özdemir	Erdem Özdemir
HORAN DEDİKLERİ BİR UZUN GUYU	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
İĞDEM DÜŞTÜ YAKAMDAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttın Aktarım	İsmail Çakır
İKİ GÖZÜM PINAR OLDU AKIYOR	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Tez Köyü	Ali Bilge	Ayşe Yaşar	Ayşe Yaşar
İNCEDİR BENİM YARİM PEK İNCE	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttın Aktarım	İsmail Çakır
İNSANLAR BİR KÂBE	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Karacalar Köyü	Âşık Yoksul Derviş	Şehribanu Kubat	Şehribanu Kubat
KALKTI KISMETİM ŞU BİZİM DAĞLARDAN	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
KARA KAHEYYİDİM KAVRULAMADIM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttın Aktarım	İsmail Çakır
KARACALAR DERLER BİR ÖZÜN İÇİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Karacalar Köyü	Halis Erenoğlu/ Nuri İn	Ulaş Kurtuluş Ünlü	Ulaş Kurtuluş Ünlü
KEKLİK KOYDUM BOZ ARDICIN BAŞINA	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu/ Abdülkadir Bilge	Ulaş Kurtuluş Ünlü	Ulaş Kurtuluş Ünlü
KEKLİK KOYDUM BOZ ARDICIN BAŞINA	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın

KURTLU DERELERDE BİR KUZU MELER	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Aktarım	İsmail Çakır
KUYULARI ÇİÇEKLİCE ÇİMLİCE	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Fadime Dana	Servet Yaşar	Emrah Kalın
KUYUNUN BAŞINA KOYDUĞUM HATIL	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Aktarım	İsmail Çakır
KÜTÜK GİBİ GARINCALI	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Fadime Dana	Servet Yaşar	Emrah Kalın
KÜTÜKLÜ'NÜN MEŞESİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
LEYLEKLER GELİYOR DÖKÜLÜR YELEK	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Fatma Baş/ İsmihan Sarıdaş/ Hanım Çildir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
MALIC'A GİDİYOM	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
NE AĞLARSIN ELA GÖZLÜ SEVDİĞİM	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Tez Köyü	Ali Bilge	Ayşe Yaşar	Ayşe Yaşar
NENNİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Hanım Çildir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
SAÇI SAKALA KARIŞMIŞ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
SALINARAK SUYA GİDER	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
SANA NE MİLLETİN AVARESİNDEN	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Tez Köyü	Ali Bilge	Ayşe Yaşar	Ayşe Yaşar
SARIYIMIŞ ŞU DAĞLARIN ÇİÇEĞİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Döne Yeğmen	Ö.Faruk Yaldızkaya	Sinan Mete
SEN ÇALIŞTIN EMEĞİNİ YEL ALDI	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Tez Köyü	Ali Bilge	Ayşe Yaşar	Ayşe Yaşar
SIĞRACIK'IN ÇAYIRI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
SIRA SIRA PİRİBEYLİ DAŞLARI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ŞU DERVEND'İN DAŞLARI	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Hanım Çildir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ŞU TEKNİĞE BAKIN ERENLER	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
TEYYAREYE BİNMIŞ GELİRİM DEYİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Fatma Baş/ İsmihan Sarıdaş/ Hanım Çildir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
TİLKİ GİRDİ KÜMESE	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
TOMOFİLİN DİREĞİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
TOPAK KIZIN AĞITI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Halis Erenoğlu	Banttan Aktarım	Emrah Kalın
TREN İSKELEDEN VERİR İSLİMİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
VARDIM SEYRAN ETTİM GABRİSTANI	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YAR GİDERKEN GURBET ELE	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YAYLANIZA VARDIM ÇİĞDEMLER AÇMIŞ	Afyonkarahisar/ Dinar	H. Rıfat Aydemir	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YEDİ GARDAŞIDIK KAZADA ÜNLÜ	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YİNE DEĞMEZ SEVDİĞİMİ	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Karacalar Köyü	Âşık Yoksul Derviş	Şehribanu Kubat	Şehribanu Kubat
YOĞURT ÇALDIM GAZANA	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Fakı Edeer	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YOĞURT ÇALDIM GAZANA	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Pınar Hallaç	Ö. Faruk Yaldızkaya	Gökhan Ekim
YOĞURT KOYDUM YE DE GİT	Afyonkarahisar/ Emirdağ	Haydar Başkaya	Erdem Özdemir	Erdem Özdemir
YOLLARIN BOYUNDA BİTER ÜZERLİK	Afyonkarahisar/ Emirdağ	İsmail Kocabıyık	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YOLLARIN IRAK BANA	Afyonkarahisar/ Emirdağ/ Güneysaray	Fatma Baş/ İsmihan Sarıdaş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BAHÇELERDE BÖGRÜLCE	Afyonkarahisar/ İhsaniye/ Osmanköy	Habibe Aydın	Servet Yaşar	Emrah Kalın
EY KARGALAR	Afyonkarahisar/ İhsaniye	Habibe Aydın	Servet Yaşar	Emrah Kalın
MİNARENİN ÂLEMİ	Afyonkarahisar/ İhsaniye	Fikret Güzeldemir	Hüseyin Yaltrık/ Servet Yaşar	Emrah Kalın

AKŞAM OLUR GÜNEŞ VURUR	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar	Nezahat Zeybek	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BAHÇENİN KARŞI KÖŞKÜ	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar	Nezahat Zeybek	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ÇALDIĞIM KEMAN	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar	Nezahat Zeybek	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ÇALKAN GARADENİZ ÇALKAN	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Asiye Sarı	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
ÇATTILAR GAZAN DAŞINI	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Asiye Sarı	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
DERİLİPTE HAKK CEMİNE GELENLER	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Ali Ekber Acar	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
DOLANI DOLANI YOLUN OLAYIM	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Asiye Sarı	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
EĞİLİR EĞİLİR KÖŞEDEN	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar	Hatice Balaban	Servet Yaşar	Emrah Kalın
EMİRDAĞI BULAMADIM YOLUNU	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar	Hatice Balaban	Servet Yaşar	Emrah Kalın
HAKK NASİP EYLESE	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Ali Ekber Acar	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
HARMAN YERİ YARILDI	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar	Hatice Balaban	Servet Yaşar	Emrah Kalın
İPTİDADAN YOL SORARSAN	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Ali Ekber Acar	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
KEVSER IRMAĞI'NIN ULU BEKÇİSİ	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Ali Ekber Acar	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
MİHMAN OLDUK CEMİNİZE	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Ali Ekber Acar	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
MUHAMMED ALİ'Yİ CANDAN SEVENLER	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Ali Ekber Acar	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
YÜCE DAĞ BAŞINDA BİR GURU FİŞNE	Afyonkarahisar/ İŖŖehisar/ Alanyurt Köyü	Asiye Sarı	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
BEBEĞİMİN BEŞİĞİ ŞAMDAN	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Şehri Vuruş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BİR EMİR GELDİ SABIR YÖRÜDÜ	Afyonkarahisar/ Sandıklı/ Selçik Köyü	Selma Nayır/ Lale Nayır	Servet Yaşar	Ferdi Cansız
DAMDA KÜREK KIRILDI	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Şehri Vuruş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
DEVEM YÜKSEK ATAMADIM URGANI	Afyonkarahisar/ Sandıklı/ Selçik Köyü	Selma Nayır/ Lale Nayır	Servet Yaşar	Ferdi Cansız
GAYFE YEMEN'DEN GELİR	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Şehri Vuruş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GÖRÜŞME YAYLASINDAN	Afyonkarahisar/ Sandıklı/ Selçik Köyü	Selma Nayır/ Lale Nayır	Servet Yaşar	Ferdi Cansız
HAKK TEĀLA CEBRAİL'E	Afyonkarahisar/ Sandıklı/ Selçik Köyü	Neriman Akça/ Hatice Şen	Servet Yaşar	Ferdi Cansız
HER SABAH HER SABAH EZAN OKUNUR	Afyonkarahisar/ Sandıklı/ Selçik Köyü	Neriman Akça/ Hatice Şen	Servet Yaşar	Ferdi Cansız
MERDİMANDAN İNERKEN	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Şehri Vuruş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
SABAHTAN YÖNÜMÜ HAKK'A DÖNDÜRDÜM	Afyonkarahisar/ Sandıklı/ Selçik Köyü	Neriman Akça/ Hatice Şen	Servet Yaşar	Ferdi Cansız
SARI ÇİĞDEM TEYYAREYE KOYMUŞ SALINI	Afyonkarahisar/ Sandıklı	Şehri Vuruş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
A TREN GARA TREN	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Nuh Köyü	Eşe Ayçakal	Servet Yaşar	Süleyman Arıkan
AKPINAR'A VARAYIM	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Düzağaç Kasabası	Emine Bayrak	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
BAĞA VARDIM BAKMAYA	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Nuh Köyü	Eşe Ayçakal	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
BAĞA VARDIM ÜZÜME	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Nuh Köyü	Eşe Ayçakal	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
BANA GÜL DİYORLAR GÜLEYİM	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Akçaşar Köyü	Şehriban Akçan	Servet Yaşar	Cemal Özkızıltaş
BEN BU DEFİ ÇALAMAM	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Düzağaç Kasabası	Emine Erzincanlı	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
DAMA ÇIKTIM DAM AÇIK	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Nuh Köyü	Eşe Ayçakal	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
DERDİM ÇOKTUR HANGİSİNE YANAYIM	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Akçaşar	Ali Seven	Servet Yaşar	Cemal Özkızıltaş

	Köyü			
ENGİNE DİR DELİ GÖNÜL ENGİNE	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Nuh Köyü	Eşe Ayçakal	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
GİDE GİDE GİTMEZ OLDU DİZLERİM	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Düzağaç Kasabası	Emine Bayrak	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
GİDİN BULUTLAR GİDİN	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Nuh Köyü	Mümine Kızılırmak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GİTTİ GELİRİM DİYE	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Düzağaç Kasabası	Emine Bayrak/ Emine Erzincanlı	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
GEYME DEDİM NİYE GEYDİN ALLARI	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Akçaşar Köyü	Şehriban Akçan/ Şehriban Öncel	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
GÜZEL ŞAHTAN BİZE BİR DOLU GELDİ	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Akçaşar Köyü	Süleyman Seven	Servet Yaşar	Cemal Özkızıltaş
HAKK MUHAMMED ALİ GELDİ	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Akçaşar Köyü	Ali Seven	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
KÖROĞLU DEDİĞİN DAĞI DOLEŞİR	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Düzağaç Kasabası	Emine Bayrak/ Emine Erzincanlı	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
NE GÜZELCE MURADIMA ERERKEN	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Akçaşar Köyü	Şehriban Akçan	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
OYNEN GIZLAR OYNEN	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Akçaşar Köyü	Şehriban Akçan	Servet Yaşar	Yunus Ethem Alan
PINARA VARMADIN MI AY OĞLAN	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Nuh Köyü	İsmihan Karagöz/ Mümine Kızılırmak	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
ŞU DAĞLARIN ÇEŞMELERİ BURMALI	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Akçaşar Köyü	Şehriban Akçan	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
YÜCE DAĞ BAŞINDA KIRMAN BAŞLI	Afyonkarahisar/ Sinanpaşa/ Nuh Köyü	Eşe Ayçakal	Servet Yaşar	Ramazan Yılmaz
BASTIM İĞDENİN DALINA	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BERBER DÜKKÂNIN KİLİDİ	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
DAMDAN DAMA TOZ GEÇER	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
EŞMELİ BUNAR EŞMELİ	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GELİN GETİRDİM	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GELİN GİZ TOPLANMIŞ BAĞLAR BOZUYOR	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GİCİLAR GAVAK GİCİLAR	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Deresenek	Hediye Dede	Servet Yaşar	Emrah Kalın
GİCİLAR GAVAK GİCİLAR	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
HORAZIMI GAÇIRDILAR	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
KESEKLİ TARLA	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
KOSKOCA HERİFİN ALTINLARINI TAKINMAM	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
UZUN GAVAK GİCİR GİCİR GİCİLAR	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Deresenek	Hediye Dede	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YAĞMUR YAĞAR TIPIR TIPIR	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Deresenek	Hediye Dede	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YAYLALAR GÖSTERİN YÖRÜK GONMADIK	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Yakasenek	Bahriye Bayrak	Servet Yaşar	Emrah Kalın
YEŞİL HİYAR SOYULUR MU	Afyonkarahisar/ Sultandağı/ Deresenek	Arife Yakut	Servet Yaşar	Emrah Kalın
ALİ'Yİ SEVEN GÖNÜLDE GÜMAN OLUR MU	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Nazmi Gülmez	Ali Çanak	Ali Çanak
ALLAH NURUNDAN YARATTI SENİ	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Nazmi Gülmez	Ali Çanak	Ali Çanak

ATLASAR DİYORLAR ENGİN OVALI	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Atlıhisar	Hacer Arslantaş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
BEN BURADAN GİDER OLDUM	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Fadime Çiçek/ Nazmi Gülmez/ Zeynep Yılmaz	Servet Yaşar	Kazım Kümekaya
ÇAMLIBEL'DEN ÇIKTIM YAYAN	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Turna Çiçek	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
ÇATTILAR GAZAN DAŞINI	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Turna Çiçek	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
DELİ GÖNÜL ÇOK AÇILIP ŞAD OLMA	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Mustafa Çiçek	Servet Yaşar	Hanife Gülnaz
ENGİN ETTİN VAY DELİ GÖNÜL	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Atlıhisar	Hacer Arslantaş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
EVLERİNİN ÖNÜ BULGUR DİBEĞİ	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Turna Çiçek	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
GÖNÜL NE GEZERSİN SEYRAN YERİNDE	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Tayyibe Akkaş	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
GÜLAĞACI GÜL AĞACI AÇILIR UCU	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Kayabelen	Hamza Çakır	Hüseyin Yaltrnk/ Servet Yaşar	Emrah Kalın
HER DERDE BİR KINALI DAŞIM VAR	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Fadime Çiçek/ Nazmi Gülmez/ Zeynep Yılmaz	Servet Yaşar	Kazım Kümekaya
KÖROĞLU'YNAN EYVAZ YOLA DURMUŞLAR	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Turna Çiçek	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz
KURULDU MU KASABANIN PAZARI	Afyonkarahisar/ Şuhut	Kazım İşnaz	Osman Atilla	Ekrem Taşkınsel
MASUM CANLARI YAKTINIZ DÖNDÜLER KÜLE	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Nazmi Gülmez	Ali Çanak	Ali Çanak
MEŞELİ DAĞLAR MEŞELİ	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Atlıhisar	Hacer Arslantaş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
OSMAN'IN BİNDİĞİ YALDIZDAN EĞER	Afyonkarahisar/ Şuhut	Mustafa Güvenen	Nazım Bursalıoğlu	H.Rıfat Aydemir
PEYGAMBERDEN GELİR SENİN SOYUN	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Nazmi Gülmez	Ali Çanak	Ali Çanak
PORTAKALI SOYUVERİN	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Atlıhisar	Hacer Arslantaş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
SEYYAH PAZARINDA SATILIR TİFTİK	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Atlıhisar	Hacer Arslantaş	Servet Yaşar	Emrah Kalın
VAR MİCANIM ŞAH DEMENİN HATASI	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Fadime Çiçek/ Nazmi Gülmez/ Zeynep Yılmaz	Servet Yaşar	Kazım Kümekaya
YOL UĞRADI KERBELA'NIN ÇÖLÜNE	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Fadime Çiçek/ Nazmi Gülmez/ Zeynep Yılmaz	Servet Yaşar	Kazım Kümekaya
YÜCE DAĞ BAŞINDA BİNDİM GIR ATA	Afyonkarahisar/ Şuhut/ Tekke Köyü	Turna Çiçek	Hanife Gülnaz	Hanife Gülnaz

Ek 3: Görüşme Yapılan Kaynak Kişilerin Listesi

<p>Adı Soyadı: Hüseyin Erzincanlı Doğum Tarihi: 10.01.1955 Mesleği: Emekli (Öğretmen) Doğum Yeri: Düzağaç Kasabası Konuşma Tarihi: 06.01.2020/ 14.02.2020 Konuşma Yeri: Düzağaç Kasabası</p>	<p>Adı Soyadı: Gülsüm Sancak Doğum Tarihi: 20.01.1954 Mesleği: Ev hanımı Doğum Yeri: Düzağaç Kasabası Konuşma Tarihi: 06.01.2020 Konuşma Yeri: Sahipata Mahallesi/ Afyonkarahisar</p>
<p>Adı Soyadı: Sabire Gülnaz Doğum Tarihi: 20.01.1959 Mesleği: Emekli (Zabıt Kâtibi) Doğum Yeri: Düzağaç Kasabası Konuşma Tarihi: 06.03.2020 Konuşma Yeri: Sahipata Mahallesi/ Afyonkarahisar</p>	<p>Adı Soyadı: Emine Bayrak Doğum Tarihi: 27.04.1977 Mesleği: Ev hanımı Doğum Yeri: Düzağaç Kasabası Konuşma Tarihi: 05.03.2020/ 19.03.2020 Konuşma Yeri: Düzağaç Kasabası</p>
<p>Adı Soyadı: Mehmet Erzincanlı Doğum Tarihi: 01.04.1951 Mesleği: Terzi Doğum Yeri: Düzağaç Kasabası Konuşma Tarihi: 06.01.2020 Konuşma Yeri: Düzağaç Kasabası</p>	<p>Adı Soyadı: Emine Erzincanlı Doğum Tarihi: 10.03.1963 Mesleği: Ev hanımı Doğum Yeri: Düzağaç Kasabası Konuşma Tarihi: 14.02.2020/ 05.03.2020 Konuşma Yeri: Düzağaç Kasabası</p>

Ek 4: Kaynak Kişilerden Görüşme ve Kayıtlar İçin Gerekli İzin Alındığına Dair Açıklama

Araştırma kapsamında kaynak kişilerle yapılan görüşmeler, çekilmiş fotoğraflar ile alınan video ve ses kayıtları için kendilerinden gerekli izinler alınmış olup bilgileri dahilinde araştırmada kullanılmıştır.

16.08.2020

Ömer ŞAHİN

Ek 5: Görüşme Fotoğrafları

Kaynak kişi Hüseyin Erzincanlı ile Yapılan Görüşmelerden Bir Görüntü

Kaynak kişi Hüseyin Erzincanlı ve Saliha Erzincanlı' ya Ait Görüntü

Kaynak kişi Hüseyin Erzincanlı

Düzağaç'ın Yöresel Oyunlarını Sergileyen Bayanlara Ait Bir Görünüm

Düzağaç Geleneksel Gelin Giysisi (Kımk, 1998).

Düzağaç Geleneksel Gelin Duvağı (Kımk, 1998).

Düzağaç Köy Odası Sohbetlerinden Bir Görünüm (Kınık, 1998).

ÖZGEÇMİŞ

Ömer ŞAHİN 28.05.1985 tarihinde İzmir’de doğdu. Liseyi Şirinyer Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi’nde okudu. 2007 yılında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç MYO Halkla İlişkiler bölümünü bitirerek ön lisans diplomasını aldı. Devamında Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bölümler Fakültesi İşletme bölümünden 2011 yılında mezun olarak ilk lisans öğrenimini tamamladı. 2012 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı THM Bölümü Çalgı Eğitimi Anasanat Dalı’nı birincilikle kazandı. 2017 yılında THM bölüm birincisi olarak ikinci lisans öğrenimini tamamladı. Aynı yıl Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2017 yılı itibari ile Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı THM Bölümü’nde ücretli öğretim elemanı olarak derslere girmektedir.

Bireysel müzik çalışmalarını, birçok müzisyene stüdyo, konser, festival, yarışma ve özel etkinliklerde bağlama, ud, cümbüş, buzuki vb. çeşitli enstrümanlarla eşlik ederek sürdürmektedir.

